ಸಂವಾದ

೨೮

ಸಂವಾದ ಪ್ರಕಾಶನ ಮಲ್ಲಾಡಿಹಳ್ಳಿ–೫೭೭ ೫೩೧
ಚಿತ್ರದುರ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆ

ಈ ಸಂಚಿಕೆಯ ಲೇಖಕರು:

- **ಚದುರಂಗ (ಎಂ. ಸುಬ್ರಮಣ್ಯರಾಜ ಅರಸು)** ೨೮೨೩, ೮ನೇ ಕ್ರಾಸ್, ವಿ. ವಿ. ಮೊಹಲ್ಲ, ಮೈಸೂರು-೫೭೦ ೦೦೨
- **ಡಿ. ಎಸ್. ನಾಗಭೂಷಣ** ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ ನಿರ್ವಾಹಕರು, ಆಕಾಶವಾಣಿ, ಹಾಸನ-೫೭೩ ೨೦೧
- **ಡಾ|| ಜಿ. ಎಸ್. ಶಿವರುದ್ರಪ್ಪ** ೮೬೭, 'ಚೈತ್ರ', ೧೮ನೇ ಮುಖ್ಯ ರಸ್ತೆ, ಬನಶಂಕರಿ ೨ನೇ ಹಂತ, ಬೆಂಗಳೂರು-೫೬೦ ೦೭೦
- **ಎಚ್. ಪಟ್ಟಾಭಿರಾಮ ಸೋಮಯಾಜಿ** ಅಧ್ಯಾಪಕರು, ಇಂಗ್ಲೀಷ್ ವಿಭಾಗ, ಮಂಗಳ ಗಂಗೋತ್ರಿ, ಕೊಣಾಜೆ-೫೭೪೧೯೯ (ದ. ಕ.)
- **ಎಂ. ಆರ್. ಕಮಲ** ೪೦೫, 'ಉಮಾಶಂಕರ', ೧ನೇ 'ಎನ್' ಬ್ಲಾಕ್, ೧೯ನೇ 'ಜಿ' ಮುಖ್ಯ ರಸ್ತೆ, ರಾಜಾಜಿನಗರ, ಬೆಂಗಳೂರು-೫೬೦ ೦೧೦
- **ಎಚ್. ಡುಂಡಿರಾಜ್** ತಾಂತ್ರಿಕ ಅಧಿಕಾರಿ, ಕಾರ್ಪೊರೇಷನ್ ಬ್ಯಾಂಕ್ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಕಛೇರಿ, ಉಡುಪಿ-೫೭೬ ೧೦೧ (ದ. ಕ.)
- **ಕೆ. ಪಿ. ಸುರೇಶ** ಪೈಲಾರ ಅಂಚೆ-೫೭೪ ೨೪೮, ಸುಳ್ಯ ತಾಲ್ಲೂಕು (ದ.ಕ)
- **ಸವಿತಾ ನಾಗಭೂಷಣ** ಪ್ರಧಾನ ಅಂಚೆ ಕಛೇರಿ, ಹಾಸನ-೫೭೩ ೨೦೧
- **ಚಂದ್ರಶೇಖರ ತಾಳ್ಯ** ತರ್ಕಶಾಸ್ತ್ರ ಉಪನ್ಯಾಸಕರು, ಕೆ. ಎನ್. ಪ. ಪೂ. ಕಾಲೇಜು, ಹೊಳಲ್ಕೆರೆ-೫೭೭ ೫೨೬ (ಚಿತ್ರದುರ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆ)
- **ಎಸ್. ಮಂಜುನಾಥ್** ೧೫ನೇ ಕ್ರಾಸ್, ಬಸವೇಶ್ವರ ಬ್ಲಾಕ್, ಕೆ. ಆರ್. ನಗರ-೫೭೧ ೬೦೨ (ಮೈಸೂರು ಜಿಲ್ಲೆ)
- **ರಾಮಚಂದ್ರದೇವ** ೧೬೬/ಎ, ೨೨ನೇ ಮುಖ್ಯ ರಸ್ತೆ, ಶ್ರೀನಗರ, ಬೆಂಗಳೂರು-೫೬೦ ೦೫೦
- **ಎಸ್. ಆರ್. ವಿಜಯಶಂಕರ** ಎಸ್-೪೧, ಎಚ್. ಎಂ. ಟಿ. ಕಾಲೋನಿ, ಜಾಲಹಳ್ಳಿ, ಬೆಂಗಳೂರು-೫೬೦ ೦೩೧
- **ಸಿ. ವಿ. ಪ್ರಭುಸ್ವಾಮಿ ಮಠ** "ಶ್ರೀ ಗುರುಪ್ರಸಾದ ನಿಲಯ" ಚಾಮರಾಜಪೇಟೆ, ಸಾಗರ-೫೭೭ ೪೦೧ (ಶಿವಮೊಗ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆ)
- **ಜಿ. ಪಿ. ಬಸವರಾಜು** ಎಲ್. ಐ. ಜಿ.-೧/೮, ಇ/ಎಫ್ ಬ್ಲಾಕ್, ರಾಮಕೃಷ್ಣ ನಗರ, ಮೈಸೂರು-೫೭೦ ೦೨೩

ಸಂಪಾದಕರ ಟಿಪ್ಪಣಿಗಳು

ಪ್ರಿಯ ಓದುಗ,

ಇಷ್ಟು ಬೇಗನೆ ನಿಮ್ಮೊಡನೆ ಸಂವಾದಿಸುವ ಸಂದರ್ಭ ಒದಗಿಬಂತಲ್ಲ ಎಂದು ಸಂತಸವಾಗುತ್ತಿದೆ. ಇದು ನಿಮ್ಮೆಲ್ಲರ ಸಹಕಾರದಿಂದಲೇ ಎಂದು ಒತ್ತಿ ಹೇಳ ಬೇಕಿಲ್ಲವಷ್ಟೇ....ಕೆಲವರಾದರೂ ಸಂವಾದದ ಕಡೆಗೆ ಓಗೊಟ್ಟು ಚಂದಾ ನವೀಕರಿಸಿ ದ್ದಾರೆ. ಹಲವರು 'ರೇ' ಸಂಚಿಕೆಯನ್ನು ಮೆಚ್ಚಿ ಪತ್ರಗಳನ್ನೂ ಬರೆದಿರುವರು. ಪ್ರಿಯ ಓದುಗರ ಅನಿಸಿಕೆಗಳನ್ನು ದಾಖಲಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಈ ಬಾರಿಯಿಂದ ಓದುಗರ ಪತ್ರಗಳಿಗಾಗಿ ಒಂದು ಪುಟ ಮೀಸಲಿಡಲಾಗಿದೆ. ದಯವಿಟ್ಟು ಆ ಪುಟಕ್ಕೆ ಉಸಿರು ತುಂಬಿ ಎಂದಷ್ಟೇ ಕೇಳಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೇವೆ.

ಮುಂದಿನ ಸಂವಾದದ ಸಂಚಿಕೆಯನ್ನು "ಸ್ತ್ರೀ ವಿಶೇಷಾಂಕ"ವಾಗಿ ರೂಪಿಸುವ ಆಶೆಯಿದೆ. ಕನ್ನಡದ ಮಹಿಳಾ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಮೇಲೆ ಬೆಳಕು ಚೆಲ್ಲಲಿರುವ ಈ ವಿಶೇಷ ಸಂಚಿಕೆಗೆ ಈ ಹಿಂದೆ ನಾವು ತಂದ ಆಲನಹಳ್ಳಿ–ಮಾಸ್ತಿ ಸಂಚಿಕೆಗಳೇ ಸ್ಫೂರ್ತಿ. "ಅಡಿಗೆ ಮನೆ ಸಾಹಿತ್ಯ" ಎಂದು ಮೂದಲಿಕೆಗೆ ಈಡಾಗಿದ್ದ ಮಹಿಳಾ ಸಾಹಿತ್ಯ, ಮಹಿಳೆಯರು ಅಡಿಗೆ ಮನೆ ಬಿಟ್ಟು ಹೊರಬಂದಂತೆ ಹಲವು ಹತ್ತು ದಿಕ್ಕಿಗೆ ವಿಸ್ತರಿಸಿ ಇತ್ತೀಚಿನ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಗಂಭೀರ ವಿಮರ್ಶೆಗೂ ಒಳಗಾಗಿದೆ. ನಡೆದಿದ್ದು, ಎಡವಿದ್ದು, ಗುರುತಿಸುವುದಷ್ಟೇ....ಅಲ್ಲದೆ ಮುಂದಿನ ಹೆಜ್ಜೆಗಳನ್ನು ಅರಿಯುವ ಪ್ರಯತ್ನವನ್ನೂ ನಮ್ಮ ವಿಶೇಷಾಂಕ ಮಾಡಲಿದೆ. ಕನ್ನಡದ ಹಲವು ಗಣ್ಯ ಲೇಖಕ–ಲೇಖಕಿಯರು ವಿಶೇಷಾಂಕಕ್ಕೆ ಬರೆಯಲಿದ್ದಾರೆ.

ಈ ಸಂಚಿಕೆಯಲ್ಲಿ, ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ನಮ್ಮನ್ನಗಲಿದ ಮೋಹನ ಮುರಳಿಯ ಕವಿ ಶ್ರೀ ಗೋಪಾಲಕೃಷ್ಣ ಅಡಿಗರ ಬಗ್ಗೆ ಒಂದು ಕವಿತೆ ಹಾಗೂ ಎರಡು ಲೇಖನ ಗಳಿವೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ನಿಧನರಾದ ಶ್ರೀ ಪೋಲಂಕಿ ರಾಮಮೂರ್ತಿ ಯವರ ಬಗ್ಗೆ ಒಂದು ನೆನಪಿನ ಟಿಪ್ಪಣಿಗಾಗಿ ಅವರ ಆಪ್ತ ಗೆಳೆಯರಿಂದ ನಿರೀಕ್ಷಿಸಿ, ಕಾದು ಕಾದು ಸಂವಾದ ನಿರಾಶೆಗೊಂಡಿದೆ. ಓದುವವರ ಕಣ್ಣು ಕುಕ್ಕಬಲ್ಲ ಪೋಲಂಕಿಯವರ ವಿಚಾರ ಪ್ರಖರತೆ ಅವರ ಸಾವಿನೊಂದಿಗೇ ಮಾಸಿಹೋಗು ವಂತಹುದಲ್ಲ. ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಲೋಕವನ್ನು ತಮ್ಮದೇ ಆದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಮಂತಗೊಳಿಸಿದ ಈ ಈರ್ವರಿಗೆ ಸಂವಾದ ಶ್ರದ್ಧಾಂಜಲಿಯನ್ನರ್ಪಿಸುತ್ತದೆ. ಜೊತೆಗೆ ಸಾವಿರ ಹಾಡುಗಳ ಸರದಾರ ಬಾಳಪ್ಪಹುಕ್ಕೇರಿ ಮತ್ತು ರೈತ ಚಳುವಳಿಯ

ಪ್ರೀತಿಯ ನಾಯಕ ಎನ್. ಡಿ. ಸುಂದರೇಶ್ ಅವರ ನಿಧನಕ್ಕೂ ಸಂವಾದ ತನ್ನ ಓದುಗರೊಂದಿಗೆ ಕಂಬನಿಗರೆಯುತ್ತದೆ.

ಒಮ್ಮೆ ಒಂದು ಜನಾಂಗದ ಕಣ್ಣು ತೆರೆಸಿದ ಕವಿಯೆಂದೊ ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಜೀವ ವಿರೋಧಿ ನಿಲುವಿನ ಕವಿಯೆಂದೊ.... ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಅಡಿಗರಷ್ಟು ಚರ್ಚಿತರಾದ ಕವಿ ಮತ್ತೊಬ್ಬರಿಲ್ಲ. ಅವರನ್ನು ಮೆಚ್ಚಲಿ ಬಿಡಲಿ, ಅವರಿಂದ ಪ್ರಭಾವಿತ ರಾಗಲಿ ಬಿಡಲಿ, ಅವರಿಗೆ ತಲೆಬಾಗದೆ ಮುನ್ನಡೆಯುವಂತಿಲ್ಲ! ಅಡಿಗರದ್ದು ಆಲದ ಮರದಂತಹ ಬೃಹತ್ ಸೃಷ್ಟಿ. ಅಂತೆಯೆ ಅದರ ನೆರಳಿನಲ್ಲಿ ಬೆಳೆದುಬಂದ ಇತರರ ಕಾವ್ಯ ಗಾಳಿ ಬೆಳಕಿಲ್ಲದೆ ಸೊರಗಿ ನಿಸ್ತೇಜವಾಗಿ ಕಂಡದ್ದರಲ್ಲಿ ಆಶ್ಚರ್ಯ ಏನೂ ಇಲ್ಲ. ಇದನ್ನು ಮನಗಂಡೆಯೇನೊ ಅವರ ಜೊತೆಯಲ್ಲೇ ಬೆಳೆದ ಹಲವರು ಆಲದ ಮರದ ಹಂಗು ತೊರೆದು ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಕಾವ್ಯ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವವನ್ನು ಬೆಳಸಿಕೊಳ್ಳದೆ ಹೆಣಗಿದರು ಅನಿಸುತ್ತದೆ. ಈ ಪ್ರಯತ್ನದ ಫಲವಾಗಿಯೇ ಇರಬೇಕು ನಂತರದ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ತೆಂಗು–ಮಾವು–ಸಂಪಿಗೆ, ಹಲಸು, ತೇಗ, ಹೊನ್ನೆ, ಬೀಟೆ ಮರಗಳು ಚಿಗುರಿದ್ದು! ಜೊತೆಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ಗಾಳಿ, ಗೂಳಿ ಮರಗಳೂ ಸೇರಿದಂತೆ ಪಾಪಾಸುಕಳ್ಳಿ ಲಂಟಾನಗಳು ಬೆಳೆದದ್ದು ಈಗ ಇತಿಹಾಸ. ಈ ಇತಿಹಾಸಕ್ಕೆ ತಮ್ಮದೇ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ ಬರೆಯಬಲ್ಲವರಾಗಿದ್ದ ಪ್ರೋಲಂಕಿಯವರ ನೆನಪೂ ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ನಮ್ಮನ್ನು ಕಾಡದಿರಲಾರದು....

ಕಳೆದದ್ದು ತತ್ವ–ಸಿದ್ಧಾಂತ, ಒಲುಮೆ, ನಿಲುಮೆ, ದೇಶ ಭಾಷೆ, ಮೈ–ಮನಸ್ಸುಗಳನ್ನು ಒಡೆದು ಚೂರಾಗಿಸಿದ ವರುಷ. ಹೊಸ ವರುಷ ಅದರ ಅವಶೇಷಗಳನ್ನು ಉಡಿಯಲ್ಲಿರಿಸಿಕೊಂಡು ನಮ್ಮ ಮುಂದೆ ನಿಂತಿದೆ. ನ್ಯಾಯ–ಅನ್ಯಾಯ, ಧರ್ಮ–ಅಧರ್ಮ, ಎಡ–ಬಲ, ಅಂತರಂಗ–ಬಹಿರಂಗ ಎಲ್ಲವೂ ಕಲಸಿ ಕೊಂಡು ಒಂದೇ ಆಗಿರುವ ವಿಷಮ ಸ್ಥಿತಿ. ಎಲ್ಲರೊಳಗಿನಿಂದಲೂ ಉಕ್ಕುತ್ತಿರು ವುದೊಂದೇ....ಅದೆ–ತೃಷ್ಣಾ, ತೃಷ್ಣಾ, ತೃಷ್ಣಾ,. ಇತಿಹಾಸದ ಚಕ್ರ ತಿರುಗುತ್ತಿದೆ ಎಂಬ ಸನ್ನಿಗೆ ಸಿಲುಕಿರುವ ಮಂದಿ ಚಕ್ರವ ಹಿನ್ನಡೆಸಲು ಸನ್ನೆ ಹಿಡಿದು ಸಜ್ಜಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಸನ್ನೆ ಮುರಿಯದೆ ಸನ್ನಿ ಹರಿಯದೆ ಇರುವ ತನಕ ಬಿಡುಗಡೆ ಇಲ್ಲ ಎಂದೆನಿಸುತ್ತದೆ. ಆ ಗಳಿಗೆ ಬೇಗ ಕೂಡಿ ಬರಲಿ ಎಂದು ಸಂವಾದ ಆಶಿಸುತ್ತದೆ.

ಈ ಮಧ್ಯೆ 'ಹಾವಾಡಿಗರ ಹುಡುಗ' ಸು. ರಂ. ಎಕ್ಕುಂಡಿ ಅವರಿಗೆ ಅವರ 'ಬಕುಲದ ಹೂಗಳು' ಕವನ ಸಂಕಲನಕ್ಕಾಗಿ ೧೯೯೧ರ ಕೇಂದ್ರ ಸಾಹಿತ್ಯ ಅಕಾಡೆಮಿ ಪ್ರಶಸ್ತಿ ಲಭಿಸಿದೆ. ಅವರಿಗೆ 'ಸಂವಾದ' ಓದುಗರೆಲ್ಲರ ಪರವಾಗಿ ಅಭಿನಂದನೆಗಳು.

– ಸಂಪಾದಕರು

ಮಾಸ್ತಿ: ಒಂದು ಸೃಜನಾತ್ಮಕ ನೆನಪು

● ಚದುರಂಗ

ಮಾಸ್ತಿಯವರ ಬಗೆಗೆ ಯೋಚಿಸುವಾಗ ಅದೇಕೋ ನನ್ನ ಬಾಲ್ಯ ನೆನಪಾಗುತ್ತದೆ. ನಾನು ಹುಟ್ಟಿದ ಪರಿಸರ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಕಟ್ಟಿ ನಿಲ್ಲುತ್ತದೆ.

ನಾನು ಹುಟ್ಟಿ ಬೆಳೆದದ್ದು ಒಂದು ಕಾಡು ಹಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿ. ಊರಿನ ಪಡುವಲ ತುದಿಗೆ ಕಾಡಿಗೆ ಅಂಟಿದಂತಿದ್ದ ಮನೆ. ಮನೆಯ ನಾಡಹೆಂಚುಗಳ ಮೇಲೆಲ್ಲ ಹಾವುಗಳ ಹರಿದಾಟ. ಒಂದು ಗೋಧಿನಾಗರವಂತೂ ಅಂಗಳದ ಚಪ್ಪಡಿಯ ಸಂದಿನಲ್ಲೇ ವಾಸ ಹೂಡಿತ್ತು. ಪ್ರತಿನಿತ್ಯ ನನ್ನ ತಾಯಿ ಬಟ್ಟಲಿನಲ್ಲಿ ಹಾಲು ತುಂಬಿ ಇಡುವರು. ಆ ಸಮಯಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಹೊರಗೆ ಬಂದ ನಾಗಪ್ಪ ಅಂಗಳದ ಬೆಳಗಿನ ಬಿಸಿಲಿನಲ್ಲಿ ಮಿಂಚುತ್ತ ಹಾಲು ಕುಡಿಯುವುದನ್ನು ನೋಡುವುದಕ್ಕೂ ನನಗೆ ಭಯ. "ಆ ಸರ್ಪ ನಮಗೇನೂ ಮಾಡೋದಿಲ್ಲ. ನೀನು ಕೂಸಾಗಿದ್ದಾಗ ನಿನ್ನ ತೊಟ್ಟಿಲಿಗೇ ಒಂದೆರಡು ಸಲ ಅದು ಸುತ್ತಿಕೊಂಡಿತ್ತು. ಅದಕ್ಕೇ ನಿನಗೆ ಅದರ ಹೆಸರು ಇಟ್ಟಿದ್ದು" ಎಂದು ತಾಯಿ ಧೈರ್ಯ ತುಂಬುವರು. ಹುಲಿ, ಚಿರತೆಗಳ ಕಾಟವಂತೂ ಎಂದೂ ಇದ್ದದ್ದೇ. ಕಾಡಿಗೆ ಮೇಯಲು ಹೋದ ದನಕರುಗಳು ಸಂಜೆಗೆ ಸುರಕ್ಷಿತವಾಗಿ ಮರಳುವವರೆಗೂ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಆತಂಕ. ಒಂದು ರಾತ್ರಿ ನಮ್ಮ ಕೊಟ್ಟಿಗೆಯಿಂದಲೇ ಒಂದು ಹೋರಿಗರುವನ್ನು ಚಿರತೆ ಕಚ್ಚಿ ಎಳೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿತ್ತು. ಎರಡು ಬೆದೆ ಹುಲಿಗಳು ನಮ್ಮ ಪಟ್ಟಿಯ ಮುಂದೆಯೇ ಬೆದೆಯಾಡುತ್ತಾ ಬಂದು, ಜಗಲಿಯ ಮೇಲೆ ನಸ್ಯ ತೀಡುತ್ತ ಕುಳಿತ ನಮ್ಮ ತಂದೆಯನ್ನೂ ಮತ್ತೆ ಕೆಲವರು ಹಳ್ಳಿಗರನ್ನೂ ಸುದೈವದಿಂದ ಗಮನಿಸದೆ, ಜೈನ ಬಸದಿಯನ್ನು ಬಳಸಿ, ನೆಗೆದು ಹೋಗಿದ್ದವು.

ಜಿಟಿ ಜಿಟಿ ಸುರಿಯುವ ಮಳೆ. ಓಣಿ ತುಂಬ ಕೆಸರು. ನಡೆದಾಡುವಾಗ ಕಚಕ್ ಪಚಕ್ ಎಂದು ಬಟ್ಟೆಗೆಲ್ಲ ಮೆತ್ತಿಕೊಳ್ಳುವ ಕೆಸರು. ೮೭–೯೦ ಅಡಿ

ಆಳುದ್ದ ಬಾವಿಗಳಿಂದ ನೀರು ಸೇದುವ ಪ್ರಯಾಸ ಬೇರೆ. ಇಂಥ ಹಳ್ಳಿಗೆ ಹೆಣ್ಣು ಕೊಡಲು ಪರ ಊರಿನವರು ಹೆದರುತ್ತಿದ್ದರು. ನನ್ನ ಮೈಗೆ ಅಭ್ಯಂಜನಕ್ಕೆಂದು ನನ್ನ ತಾಯಿ ಹರಳೆಣ್ಣೆ ಸವರುವಾಗ ಅಂಗಳದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲರ ಎದುರು ಚಡ್ಡಿ ಕಳಚಲು ಸಂಕೋಚಪಡುವ ನನಗೆ "ಹೀಗೇ ನಾಚಿಕೆಪಟ್ಟು ತನ್ನ ತಾಯಿಯಿಂದ ಎಣ್ಣೆ ಎರೆಸಿಕೊಳ್ಳದೆ ಹೋದದ್ದರಿಂದಲೇ ದುರ್ಯೋಧನನ ತೊಡೆಯ ಭಾಗ ದುರ್ಬಲಗೊಂಡು, ಭೀಮನ ಗದೆಗೆ ಬಲಿಯಾದದ್ದು" ಎಂದು ನನ್ನ ತಾಯಿ ನೆನಪು ಮಾಡುವರು. ಇನ್ನೂ ಹಠ ಮಾಡಿದರೆ "ನೀನು ನನ್ನ ಮಗನೇ ಅಲ್ಲ, ಕೊರವಿಗೆ ನಾಲ್ಕು ಬಳ್ಳ ರಾಗಿ ಸುರಿದು, ಅವಳಿಂದ ನಿನ್ನನ್ನು ಕೊಂಡದ್ದು. ಹೀಗೆ ಕಾಟ ಕೊಟ್ಟರೆ ಆ ಕೊರವಿಗೇ ನಿನ್ನನ್ನು ಕೊಟ್ಟುಬಿಡುವೆ" ಎಂದು ಬೆದರಿಸುವರು. ಅತ್ತರೆ "ಸುಳ್ಳಪಳ್ಳೆ ಹೇಳಿದ್ದು" ಎಂದು ರಮಿಸಿ, ಮುದ್ದುಮಾಡುವರು....ಅಂದಿನ ದಿನಗಳ ಆಟಪಾಠಗಳಂತೂ ಈಗ ಕೇವಲ ಒಂದು ಸುಂದರ ಕನವರಿಕೆ. ಲಗ್ಗೆ ಚೆಂಡು, ಮರಕೋತಿ, ಆಲದ ಬಿಳಿಲಿಗೆ ತೂಗಿ ಬಿದ್ದು ಉಯ್ಯಾಲೆಯಾಡುವುದು, ಹಂಚಿಕಡ್ಡಿ ತುದಿಗೆ ಕಾಚಿಕಾಯಿ ಸಿಕ್ಕಿಸಿ ದೂರಕ್ಕೆ ಎಸೆಯುವ ಪೈಪೋಟಿ ನಡೆಸುವುದು, ಅಂಗಳದ ಸೂಜಿಮಲ್ಲಿಗೆಯ ಜೊತೆಗೆ ತೋಟದ ಕೆಂಡಸಂಪಿಗೆ, ಕಾಡಿನ ಸುರಹೊನ್ನೆಗಳಿಂದ ನನ್ನ ಅಕ್ಕ ಹೂ ಮಾಲೆ ಕಟ್ಟುತ್ತಿದ್ದಳು. ಜಗಲಿಯ ಬಳಿ ಬಂದ ಕರಡಿ ಗೊರವನನ್ನು ಕಂಡು ನಾನು ಓಟ ಕೀಳುವಾಗ ಅಕ್ಕ ಬಿದ್ದು ಬಿದ್ದು ನಗುತ್ತಿದ್ದಳು. ತಂದೆ ಹೆಗಲ ಮೇಲೆ ಕೂರಿಸಿ ಕಾಡಿಗೆ ಕರೆದೊಯ್ಯುತ್ತ ಕಾಡಿನ ತಮ್ಮ ಅನುಭವಗಳ ಬಗೆಗೆ ರಸವತ್ತಾಗಿ ವರ್ಣನೆ ನೀಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಕಾಡಿನಿಂದ ನವಿಲುಗರಿಗಳನ್ನು ಆರಿಸಿ ತರುವುದರೊಂದಿಗೆ, ಒಮ್ಮೆ ಹಿಂಡಗಲಿದ ಜಿಂಕೆ ಮರಿಯನ್ನು ಸಾಕಲು ತಂದಾಗ ಅಕ್ಕ, ಅದರ ತಾಯಿ ಆಗಲಿಕೆಯಿಂದ ಸಂಕಟಪಡುವುದನ್ನು ನೆನಪು ಮಾಡಿ ಅದನ್ನು ಮತ್ತೆ ಕಾಡಿಗೇ ಬಿಡಿಸಿಬಿಟ್ಟು ಬೇಸರಗೊಳಿಸಿದ್ದಳು. ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ಒಮ್ಮೆ ಮುಂಗುಸಿ-ನಾಗರಹಾವುಗಳ ಭೀಕರ ಹೋರಾಟ ನೋಡಿದ್ದನ್ನು ನೆನೆದರೆ ಈಗಲೂ ಎದೆ ಝಲ್ಲೆನ್ನುತ್ತದೆ. ಮಲಗುವಾಗ ಕತೆ ಕೇಳದೆ ನಿದ್ದೆ ಮಾಡೆನೆಂದು ದುಂಬಾಲು ಬಿದ್ದು ತಾಯಿ, ದೊಡ್ಡಮ್ಮರಿಂದ ರಾಕ್ಷಸ, ರಾಜಕುಮಾರಿಯರ ಕತೆಗಳನ್ನು ಹೇಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದೆ ... ಕಾಡಿನಿಂದ ತೂವರದ ಹಣ್ಣು, ಸೀತಾಫಲ, ಜೇನುತುಪ್ಪ ಇತ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ತಂದುಕೊಡುತ್ತಿದ್ದ ಹಣ್ಣಾದ ಒಬ್ಬ ರೈತ ಮುದುಕನಿಗೂ ನನಗೂ ಎಲ್ಲಿಲ್ಲದ ನಂಟು. ಬಿದಿರಿನ ಕೊಳಲಿಗೆ ತುಟಿಯಿಟ್ಟು ಅವನು ನುಡಿಸಿದ ನೆಂದರೆ ನಾವು ಬಾಲಕರೆಲ್ಲರೂ ಬೆರಗಾಗಿ ಮೈಯೆಲ್ಲ ಕಿವಿಯಾಗಿ ಆಲಿಸುತ್ತ

ಕೂರಬೇಕು. ಅವನು ನುಡಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಕೊಳಲಿನಂತೆಯೇ ಅವನು ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದ ಕತೆಗಳಿಂದಲೂ, ಜಾನಪದ ಹಾಡುಗಳಿಂದಲೂ ನಾನು ಆಕರ್ಷಿತನಾಗಿದ್ದೆ. ಆತ ತೆಳ್ಳನೆಯ ವ್ಯಕ್ತಿ. ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ನಯ, ಆಪ್ತತೆ, ನಗುಮುಖ, ಕತೆ ಹೇಳುವಲ್ಲಿ ಅಪಾರ ಜಾಣ್ಮೆ. ಈಗಲೂ ಮಾಸ್ತಿಯವರ ಕತೆಗಳನ್ನು ಓದಿದಾಗ ಆ ಜಾದೂಗಾರ ಮುದುಕನೇ ನನ್ನೆದುರಿಗೆ ನಿಂತಂತೆ, ಕತೆಗಳಲ್ಲಿ ಅದೇ ಸರಳ ಮಾಂತ್ರಿಕತೆಯನ್ನು ತುಂಬಿದಂತೆ ಭಾಸವಾಗುತ್ತದೆ. ಹೀಗೆ ಕತೆಗಳಿಂದ, ಜಾನಪದ ಗೀತೆಗಳಿಂದ ತುಂಬಿಹೋಗಿದ್ದ ನನ್ನ ಬಾಲ್ಯಕ್ಕೂ ರಾಮಾಯಣ, ಮಹಾಭಾರತ, ಪುರಾಣಗಳೂ ಹಾಸುಹೊಕ್ಕಾಗಿ ಕೂಡಿಕೊಂಡು ಇದ್ದವು. ಮುಂದೆ ಮಾಸ್ತಿಯವರ ಕತೆಗಳು ನನಗೆ ಆಪ್ತವಾಗುವುದಕ್ಕೆ ಇಂಥ ಮಾನಸಿಕ ಪರಿಸರ ಹದಗೊಂಡಂತಿತ್ತು.

ಮಾಸ್ತಿಯವರ ಕತೆಗಳನ್ನು ಓದುವಾಗ ಹಳ್ಳಿಯ ಆ ರಸಿಕ ಮುದುಕನ ನೆನಪಾಗುವುದು. ನನ್ನ ತಾಯಿ, ದೊಡ್ಡಮ್ಮ ಇವರೇ ಅಲ್ಲದೆ ತಮಗೆ ತಿಳಿದ ಕತೆಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ತುಂಬುತ್ತಿದ್ದ ಹಳ್ಳಿಯ ಅನೇಕ ಮುದುಕಿಯರ ನೆನಪಾಗುವುದು. ಕತೆ ಹೇಳುವುದರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬರು ಇನ್ನೊಬ್ಬರಿಗೆ ಕಡಿಮೆ ಎನ್ನದಂತೆ ಅವರು ಹೇಳುವರು. ಈ ಕಾರಣದಿಂದಲೇ 'ರಂಗಪ್ಪನ ಮದುವೆ', 'ರಂಗಪ್ಪನ ದೀಪಾವಳಿ' ಇಂಥ ಕತೆಗಳು ತಮ್ಮ ತೋರಿಕೆಯ ಸಾಧಾರಣತೆಯಲ್ಲೇ ಅನನ್ಯವಾಗಿ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಸೆಳೆದವು. 'ವೆಂಕಟರಾಯನ ಪಿಶಾಚ' ನನ್ನ ಮೇಲೆ ವಿಶೇಷ ಪ್ರಭಾವ ಬೀರಿದ ಇನ್ನೊಂದು ಕತೆ. ಹಿಂದೆ ಆ ಹಳ್ಳಿಯ ಮುದುಕನಿಂದ ದೆವ್ವದ ಕತೆಗಳನ್ನು ಕೇಳಿದ್ದೆ. ಅವು ನಿಜವೆನ್ನುವಂತೆಯೇ ನನ್ನನ್ನು ನಂಬಿಸುತ್ತಿದ್ದ. "ದೆವ್ವ, ಪಿಶಾಚಿ ಅನ್ನೋದು ನಿಜವಾಗೂ ಇದೆಯೇನಮ್ಮ" ಎಂದು ನನ್ನ ತಾಯಿಯನ್ನು ಕೇಳುತ್ತಿದ್ದೆ. ಆಗ ನನ್ನ ತಂದೆ "ದೆವ್ವವೂ ಇಲ್ಲ, ಪಿಶಾಚವೂ ಇಲ್ಲ. ಅದೆಲ್ಲ ನಮ್ಮ ಮನಸ್ಸಿನ ಭ್ರಮೆ" ಎಂದು, "ಆ ಮುದುಕ ಯಾಕಾರೂ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಇಂಥ ಕತೆಗಳ್ನ ಹೇಳ್ತಾನೋ ?" ಎಂದು ಕನಲುವರು. ಆದರೆ ಆ ಮುದುಕನ ದೆವ್ವದ ಕತೆಗಳು ಭೀತಿ ಹುಟ್ಟಿಸುತ್ತಿದ್ದರೂ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಮುಗ್ಧ ಮನಸ್ಸುಗಳನ್ನು ಸಮ್ಮೋಹನಗೊಳಿಸುವ ಅಸಾಧಾರಣ ಶಕ್ತಿ ಇದ್ದುದಂತೂ ಸುಳ್ಳಲ್ಲ.

ನನಗೆ ಆಪ್ತವಾದ ಇನ್ನೊಂದು ಕತೆ ''ಮೊಸರಿನ ಮಂಗಮ್ಮ''. ಅದು ಆಪ್ತವಾಗುವುದಕ್ಕೆ ಒಂದು ವಿಶಿಷ್ಟ ಕಾರಣವಿತ್ತು. ನಮ್ಮ ಅಣ್ಣ ಮೈಸೂರಿನಲ್ಲಿ

ವಕೀಲರಾಗಿದ್ದಾಗ ನಮ್ಮ ಮನೆಗೆ ಒಬ್ಬಳು ಮೊಸರಿನವಳು ವರ್ತನೆಯಾಗಿ ಮೊಸರು ತಂದುಕೊಡುತ್ತಿದ್ದಳು. ಅವಳ ಕಂಠ ಬಲು ಮಧುರ. ಮೊಸರು ಬೇಕ್ ಮೊಸರು ಎಂದು ಸಾರುತ್ತ ಬರುತ್ತಿದ್ದರೆ ಆ ದನಿಯನ್ನು ಕೇಳುವುದಕ್ಕೇ ಒಂದು ಚೆಂದ. ಜತೆಗೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಕೊಸರು ಹಾಕುವಾಗ ಅಲ್ಲೇ ನಿಂತಿರುತ್ತಿದ್ದ ನನ್ನ ಕೈಗೂ ಗರಣೆಯಿಂದ ಒಂದಿಷ್ಟು ಮೊಸರನ್ನು ಸುರಿಯುವಳು. ಅದರೆ ನಮ್ಮ ತಾಯಿಯ ಸಂಗಡ ತನ್ನ ಸೊಸೆ ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದ ಕಾಟದ ವಿಷಯವಾಗಿ ಏನೇನೋ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದಳು. ಮುಂದೆ ಮಾಸ್ತಿಯವರ ಕತೆಯನ್ನು ಓದಿದಾಗ ಆ ಮೊಸರಿನವಳ ಪೀಕಲಾಟ ಅರ್ಥವಾಯಿತು. ಅತ್ತೆ, ಸೊಸೆಯರ ನಡುವೆ ಎಂದೂ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯದ ಸ್ಪರ್ಧೆ ನಡೆಯುತ್ತಲೇ ಇರುವಂಥದು. ಇದು ಸರ್ವ ಕಾಲಿಕ ಸತ್ಯ ಎನ್ನುವುದು ಮನವರಿಕೆಯಾಯಿತು. ಮಾಸ್ತಿಯವರು ಈ ಕತೆ ಯನ್ನು ಒಂದು ಹಿಡಿತದಲ್ಲಿ ನಡೆಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗಿದ್ದಾರೆ. ಇದು ಎಲ್ಲ ಕಾಲಕ್ಕೂ ಸಲ್ಲುವ ಕತೆ ಎನ್ನುವುದನ್ನು ಸಾಧಿಸಿ ತೋರಿಸಿದ್ದಾರೆ: "ಹಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿ ಯಾದರೆ ಮೊಸರು ಮಾರುವ ಮಂಗಮ್ಮನ ಮನೇಲಿ, ಪಟ್ಟಣದಲ್ಲಿ ಮೊಸರು ಕೊಳ್ಳುವ ತಂಗಮ್ಮನ ಮನೇಲಿ" ಎಂದು ಸಾರುತ್ತದೆ ಕತೆ.

ವೇಶ್ಯಾ ಸಮಸ್ಯೆ ಮಾನವ ಬದುಕಿನಲ್ಲಿ ಅನಾದಿ ಕಾಲದಿಂದಲೂ ಇರುವಂಥ ಸಮಸ್ಯೆ. ಈ ಸಮಸ್ಯೆ ಕುರಿತು ಬರೆಯದ ಲೇಖಕರು ವಿರಳ. ಮಾಸ್ತಿ ಯವರೂ ಸಹ "ಬೀದಿಯಲ್ಲಿ ಹೋಗುವ ನಾರಿ" ಕತೆಯ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಈ ಸಮಸ್ಯೆಯನ್ನು ಒಂದು ವಿಶಿಷ್ಟ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಎದುರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಈ ಕತೆಯ ವಿನ್ಯಾಸ, ಇದರ ಶಿಲ್ಪ, ಕತೆ ಮುಗಿಯುವವರೆಗೂ ಓದುಗನ ಕತೂಹಲವನ್ನು ಕೆರಳಿಸುತ್ತ ಸಾಗುವ ಇದರ ನಡಿಗೆ, ಈ ಪ್ರಕಾರದಲ್ಲಿ ಕೈಯಾಡಿಸಿರುವ ವಿಶ್ವದ ಶ್ರೇಷ್ಠರನ್ನು ನೆನಪು ಮಾಡುವಂತಿದೆ.... ''ಇಂದಿರೆಯೊ, ಅಲ್ಲವೊ'' ಕತೆಯಲ್ಲಿ ಹತ್ತು ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದೆ ಮಡದಿ ಇಂದಿರೆಯನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡ ನಾರಾಯಣ ಮೂರ್ತಿ ಮತ್ತೆ ಪತ್ನಿ ವಿಯೋಗದಿಂದ ದುಃಖ ಅನುಭವಿಸುವುದನ್ನು, ಕೌತುಕದ ಜೊತೆಗೆ, ಮನ ಮಿಡಿಯುವಂತೆ ಸಾದರಪಡಿಸುವಲ್ಲಿ, ಮಾಸ್ತಿಯವರ ಅಂತಃಕರಣದ ತುಡಿತ ಉನ್ನತ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿದೆ. "ಗೌತಮಿ ಹೇಳಿದ ಕತೆ" ಮಾಸ್ತಿ ಯವರ ಬರವಣಿಗೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರೌಢವಾದ ಅವರ ಮಾಗಿದ ಮನಸ್ಸಿನ ಯಶಸ್ವೀ ಸೃಷ್ಟಿಗಳಲ್ಲೊಂದು. ಹಸ್ತಿನಾವತಿಯಿಂದ ಮರಳಿ ಬಂದಿದ್ದ ಶಕುಂತಲೆ ಹಾಗೂ ಅವಳ ಗೆಳತಿಯರಾದ ಅನಸೂಯ, ಪ್ರಿಯಂವದೆಯರಿಗೆ, ಗೌತಮಿ ತನ್ನ ಮತ್ತು ಕಣ್ವರ ಹಿಂದಿನ ಪ್ರಣಯದ ಕತೆಯನ್ನು ಒಂದಿನಿತೂ ಉದ್ವೇಗಕ್ಕೆಡೆಕೊಡದೆ

ಕೊನೆಯುವರೆಗೂ ತಾನು ಹೇಳುತ್ತಿರುವ ಪ್ರಸಂಗ ತನಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ್ದೆನ್ನುವ ಗೋಪ್ಯವನ್ನು ಮರೆ ಮಾಚಿ, ಅಸಾಧಾರಣ ಸಮಚಿತ್ತತೆಯಿಂದ ಹೇಳುವ ರೀತಿ ಅನ್ಯಾದೃಶವಾಗಿದೆ.

ಇದೇ ರೀತಿ, ಇವರು ಬರೆದಿರುವ ಅನೇಕ ಕತೆಗಳನ್ನು ಮಾದರಿಯಾಗಿ ಉದಾಹರಿಸುತ್ತ ಹೋಗಬಹುದು. ಮಾಸ್ತಿಯವರು ಸಣ್ಣ ಕತೆಯೇ ಅಲ್ಲದೆ, ಸಾಹಿತ್ಯದ ಹಲವು ಪ್ರಕಾರಗಳಲ್ಲಿ ಕೃಷಿ ಮಾಡಿ ಹೆಸರು ಗಳಿಸಿದ್ದರೂ ಕೂಡ, ಕನ್ನಡ ಸಾರಸ್ವತ ಲೋಕ ಇವರನ್ನು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಗುರುತಿಸುವುದು – ಸಣ್ಣ ಕತೆಯ ಆಚಾರ್ಯರು ಎಂದು. ಅವರ ನಂತರ ಬರೆಯಲು ತೊಡಗಿದ ಸಣ್ಣ ಕತೆಗಾರರೆಲ್ಲರೂ, ಒಂದಲ್ಲ ಒಂದು ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಮಾಸ್ತಿಯವರನ್ನು ಅನುಕರಿಸಿಯೋ ಅಥವಾ ವಿರೋಧಿಸಿಯೋ ಅವರಿಂದ ಪ್ರಭಾವಿತರಾಗಿದ್ದಾರೆ ಎಂದರೆ, ಯಾರಾದರೂ ಒಪ್ಪುವಂಥ ಮಾತೇ ಆಗಿದೆ. ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ನಾನೂ ಸಹ ಅವರ ಪ್ರಭಾವಕ್ಕೆ ಸಹಜವಾಗಿಯೇ ಒಳಗಾಗಿದ್ದೆ. ನನ್ನ 'ಬಳೆ ಬೇಕ್ ಬಳೇ', 'ಬಣ್ಣದ ಬೊಂಬೆ' ಇಂಥ ಕತೆಗಳಲ್ಲಿ ಇದನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಗುರುತಿಸಬಹುದು.... ಆದರೆ ನಾನು ಮಾರ್ಕ್ಸ್ ಹಾಗೂ ಪ್ರಗತಿಶೀಲ ಚಳುವಳಿಯಿಂದ ಆಕರ್ಷಿತನಾದಂತೆ, ಕ್ರಮಕ್ರಮೇಣ ಮಾಸ್ತಿಯವರಿಂದ ಹೊಕ್ಕಳು ಬಳ್ಳಿ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಆದಷ್ಟು ಮಟ್ಟಿಗೆ ಕಡಿದುಕೊಳ್ಳಲು ಪ್ರಯತ್ನಪಟ್ಟದ್ದುಂಟು.

ಆದರೂ ಮಾಸ್ತಿಯವರ ನಂತರದ ಕತೆಗಾರನಾದ ನಾನು ಅವರನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಉಪೇಕ್ಷಿಸಿ ಬರೆಯುವಂತಿರಲಿಲ್ಲ. ಅವರನ್ನು ಉಪೇಕ್ಷಿಸುವುದೆಂದರೆ ಕನ್ನಡದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಪರಂಪರೆಯನ್ನೇ ಉಪೇಕ್ಷಿಸಿದಂತಾಗುತ್ತದೆ. ನಿಜವಾದ ತುಡಿತವಿರುವ ಯಾವುದೇ ಸಾಹಿತಿ ತನ್ನವರೆಗೆ ಬಂದಿರುವ ಪರಂಪರೆಯನ್ನು ಉಪೇಕ್ಷಿಸಲಾರ. ಅಂದರೆ, ಕನ್ನಡದ ಯಾವ ಲೇಖಕನೂ ಮಾಸ್ತಿಯನ್ನು ಉಪೇಕ್ಷಿಸುವುದು ಸಾಧ್ಯವೇ ಇಲ್ಲ. ಅವರ ಬರವಣಿಗೆಯ ರೀತಿ, ದೃಷ್ಟಿಕೋನ ಇತ್ಯಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಅವರಿಂದ ಭಿನ್ನವಾಗಬಹುದಷ್ಟೆ. ಸಣ್ಣಕತೆಯ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಪರಂಪರೆಯನ್ನೇ ನಿರ್ಮಾಣ ಮಾಡಿದ ಇಂಥ ದೊಡ್ಡ ಚೇತನವನ್ನು ಮುಂದಿನ ತಲೆಮಾರಿನ ಕತೆಗಾರ ಒಪ್ಪುವುದಕ್ಕಾಗಲಿ, ವಿರೋಧಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಲಿ ಆ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಅವರ ಅಸ್ತಿತ್ವ, ಸಾಧನೆಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಲೇಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ.

ನನ್ನ ಮನಸ್ಸು ಬೆಳೆಯುತ್ತ ಹೋದಂತೆ–ಬೆಳೆಯುತ್ತ ಎನ್ನುವುದಕ್ಕಿಂತ ಬದಲಿಸುತ್ತ ಹೋದಂತೆ–ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಅವರು ಮುಖ್ಯರಾಗಿ ಕಂಡಂತೆ

ಅನುಭವ ದೃಶ್ಯದ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಏಕೋ ಅಷ್ಟಾಗಿ ಅವರ ತೆಕ್ಕೆಯೊಳಗೆ ನನ್ನನ್ನ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಲಾಗಲಿಲ್ಲ...ಕಲೆಯ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಮಾಸ್ತಿಯವರಿಂದ ಕಲಿಯ ಬೇಕಾದದ್ದಿದೆ ಎನ್ನುವುದು ಒಂದು ಹಂತ. ಅನುಭವದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಬರ ಬರುತ್ತ ಯಾಕೆ ನನಗೆ ಅವರು ಮುಖ್ಯರಾಗಲಿಲ್ಲ ಎಂದರೆ, ವ್ಯಕ್ತಿಗಳಲ್ಲಿ ಅವರು ಪ್ರಮುಖವಾಗಿ ಆದರ್ಶವನ್ನು, ಸದ್ಗುಣಗಳನ್ನು ಕಾಣಲು ಹಂಬಲಿಸುತ್ತಿದ್ದುದು. ಪ್ರಧಾನವಾಗಿ ಪ್ರಗತಿಶೀಲ ಧೋರಣೆಯ ಬರಹಗಾರನಾಗಿದ್ದ ನನಗೆ ಸಮಾಜದ ಮೂಲಭೂತ ಪರಿವರ್ತನೆಯ ಹಂಬಲ ಹಿರಿದಾಗಿತ್ತು. ಮಾಸ್ತಿಯವರಿಗೆ ಇರುವಂತೆಯೇ ಸಮಾಜ ಒಪ್ಪಿತವಾದದ್ದು. ನಮಗೆ ಸಮಾಜ ಇರುವ ರೀತಿಯನ್ನು ತಿರಸ್ಕರಿಸಿ, ಹೊಸ ಸಮಾಜವನ್ನು ಪುನರ್ನಿರ್ಮಿಸುವ ಅಪೇಕ್ಷೆ. ಮೌಲ್ಯಗಳು ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಸಂಕಲ್ಪದಲ್ಲಿ ಸಾರ್ಥಕತೆಯನ್ನು ಕಾಣುವ ದೃಷ್ಟಿ ಅವರದಾದರೆ ಸಾರ್ಥಕವಾದ ಸಮಾಜ ರಚನೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಆದರ್ಶ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಕಾಣತಕ್ಕ ಪರಿಪಾಠ ನಮ್ಮದು.

ಆದರೆ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಪ್ರಭಾವಗಳಿಂದಾಗಿ ನನ್ನ ಬರವಣಿಗೆ ತನ್ನ ಪಾತ್ರವನ್ನು, ತನ್ನ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯನ್ನು ಬದಲಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತ, ಪುನರ್ರಚಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತ ಸಾಗಿದೆ. ನನ್ನ 'ವೈಶಾಖ' ಕಾದಂಬರಿಯನ್ನು ಓದಿದ ಯಾರಿಗಾದರೂ ಬಹುಶಃ ಈ ಮಾತು ಮನವರಿಕೆಯಾದೀತು. ನಾನು ಬಹುವಾಗಿ ಮೆಚ್ಚಿರುವ ಮಾಸ್ತಿಯವರ 'ಒಂದು ಹಳೆಯ ಕತೆ'ಯಲ್ಲಿ ಸ್ತ್ರೀರೂಪು ಎಂಥವನನ್ನೂ ಸೆಳೆಯಬಲ್ಲದು ಎನ್ನುವ ವ್ಯಾಸ ವಾಕ್ಯವನ್ನು ತಿದ್ದಿಸಿದ ಸನ್ಯಾಸಿ, ಅಕಸ್ಮಾತ್ತಾಗಿ ರಾತ್ರಿಯ ವೇಳೆ ದಾರಿ ತಪ್ಪಿ ಮಠಕ್ಕೆ ಬಂದು ತಂಗುವ ಯುವತಿಯ ರೂಪಕ್ಕೆ ಮನ ಸೋಲುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಆ ಸನ್ಯಾಸಿಯ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಯುವತಿಯ ಬದಲು ವ್ಯಾಸರು ಕಾಣುವಂತೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ ಮಾಸ್ತಿಯವರು. ಆದರೆ 'ವೈಶಾಖ'ದಲ್ಲಿ ಕೃಷ್ಣಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ಹೆಚ್ಚುಕಮ್ಮಿ ಇಂಥದೇ ಒಂದು ಸನ್ನಿವೇಶದಲ್ಲಿ ಮಾನವ ಸಹಜ ದೌರ್ಬಲ್ಯಕ್ಕೆ ಒಳಗಾಗುವಂತೆ ಚಿತ್ರಿತವಾಗಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ 'ಹುಚ್ಚು ಹೊಳೆ ಬರುವಾಗ, ಹೂವಿನ ತೋಟ ಎದುರೆ?' ಎಂಬ ಗಾದೆ ಮಾತಿಗೆ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸು ಶರಣಾದಂತಿದೆ... ಇನ್ನು ಅದೇ ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ರುಕ್ಮಿಣಿ ಗರ್ಭಿಣಿಯಾದದ್ದನ್ನು ತಿಳಿದು ಊರಿಗೆಲ್ಲ ಅದು ಸುದ್ದಿಯಾಗುವ ಹಾಗೆ ಮಾಡುವ ಸಂದರ್ಭ!– ಇದು ಕಾದಂಬರಿಯ ದಿಕ್ಕನ್ನೇ ಬದಲಿಸಿ, ಕೆಡಕು (Evil) ಒಂದು ಮೆರವಣಿಗೆಯ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ವಿಜೃಂಭಿಸಲು ಕಾರಣವಾಗುತ್ತದೆ. ರುಕ್ಮಿಣಿ ಗರ್ಭಿಣಿಯಾದ ಸುದ್ದಿ ಲಕ್ಷ್ಮಮ್ಮನಿಗೆ ಅನೀತಿಯುತವಾದ ದುರ್ಘಟನೆಯ ಫಲ ಎಂದು ಸಹಜವಾಗಿ ಅನ್ನಿಸುತ್ತದೆ.

ಸಾಮಾನ್ಯ ಸಾಮಾಜಿಕ ಜೀವಿ ಅಥವಾ ವ್ಯಕ್ತಿಯಾಗಿ ಅವಳು ನಡೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾಳೆ. ನಮಗೆ ಮೇಲುನೋಟಕ್ಕೆ ಅವಳು ಕೆಡುಕಿನ ಮುದ್ದೆಯಾಗಿ (ಈವಿಲ್ ಆಗಿ) ಕಾಣುವುದು ಯಾಕೆಂದರೆ, ರುಕ್ಮಿಣಿಯು ಬಗೆಗೆ ನಾವು ಪಕ್ಷಪಾತ ತೋರುವುದರಿಂದ! ಆದರೆ ಅವಳು ಕೇವಲ ಕೆಡುಕಿ ಎಂದು ಹೇಳುವಂತಿಲ್ಲ. ಆ ಸಮಾಜದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಅವಳದು ಸಾಮಾನ್ಯವಾದ ರೀತಿಯ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆ. ಇನ್ನೊಂದು ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ನೋಡಿದರೆ ಅವಳೂ ಸಹ ನಮ್ಮ ಸಹಾನುಭೂತಿಗೆ ಒಳಗಾಗಬೇಕಾದವಳೆ! ರುಕ್ಮಿಣಿಯ ಅನುಭವ ಪ್ರಪಂಚದ ವಿವರಗಳು ಅವಳ ನಡವಳಿಕೆಗಳನ್ನು ನಿರ್ದೇಶಿಸಿದ ಹಾಗೆಯೇ ಲಕ್ಷಮ್ಮನ ನಡವಳಿಕೆಯನ್ನು ಅವಳು ಬದುಕಿರುವ ಸಮಾಜ ನಿರ್ದೇಶಿಸುತ್ತದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ರುಕ್ಮಿಣಿಯ ಬಗೆಗಿನ ಅನುಕಂಪ, ಲಕ್ಷಮ್ಮನ ಬಗೆಗಿನ ಕ್ರೋಧವಾಗಿ ಸ್ಥಿರವಾಗದೆ ಆ ಮೂಲಕ ಅದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾದ ಪರಿಸರದ ಕ್ರೂರ ಮುಖವನ್ನು ದರ್ಶನ ಮಾಡಿಸುತ್ತದೆ. ಹಿಂದೆ ಆಗಿದ್ದರೆ ಆಕೆಯನ್ನು ನಾನು ಅಪರಾಧಿ ಅಥವಾ ದ್ರೋಹಿಯಾಗಿಸಿ ಓದುಗರ ಭಾವನೆಯನ್ನು ಕೆರಳಿಸಲು ಯತ್ನಿಸುತ್ತಿದ್ದೆ. ಅಂದರೆ, ಹಿಂದೆ ಅಂಥ ಪಾತ್ರವನ್ನು ಟೈಪ್ (Type) ಆಗಿ ತರುತ್ತಿದ್ದೆ. ಈಗ ಅವಳನ್ನು ಒಂದು ವ್ಯಕ್ತಿಯಾಗಿ ಸಾಮಾಜಿಕ ಪರಿಸರದಿಂದ ನಿಯಂತ್ರಿತವಾದ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವವಾಗಿ ತಂದಿದ್ದೇನೆ.

ಸಾರಾಂಶವಾಗಿ ಹೇಳುವುದಾದರೆ, ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಅಂತರಂಗದ ವಿವರಗಳನ್ನು ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿ ಶೋಧಿಸುವ ನವ್ಯದ ರೀತಿಗೂ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಬಹಿರಂಗದ ವಿವರಗಳನ್ನು ವರ್ಣಿಸುವ ಮಾಸ್ತಿಯವರ ರೀತಿಗೂ ಭಿನ್ನವಾದ, ಆದರೆ ಅವನ್ನೂ ಪ್ರಮಾಣಜ್ಞಾನದಿಂದ ಒಳಪಡಿಸಿಕೊಂಡ ಒಂದು ರೀತಿಯ ಪರಿಣಾಮವನ್ನು ಪಡೆಯುವ ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದೇನೆಂದು ನನ್ನ ಭಾವನೆ. ಈ ಹಂತದಲ್ಲಿ ಮಾಸ್ತಿಯವರ ಪ್ರಭಾವ ಅಥವಾ ಪ್ರೇರಣೆಯಿಂದ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದೇನೆ ಎಂದು ಮಾತ್ರ ಧೈರ್ಯವಾಗಿ ಹೇಳಲಾರೆ ಯಾಕೆಂದರೆ ಅವರ ಪ್ರಭಾವ ನನಗೆ ಅರಿವಿಲ್ಲದಂತೆ ಒಳಗೆ ಕರಗಿಕೊಂಡಿರಬಹುದು. ಎಲ್ಲೋ – ಆ ಹಳ್ಳಿಯ ರಸಿಕ ಮುದುಕನಂತೆ ಒಳಗೇ ಅಡಗಿ ಕುಳಿತು, "ಏನೇ ಆದರೂ ಕತೆ ಮುಖ್ಯ, ಕತೆ ಮುಖ್ಯ" ಎಂದು ಪಿಸುಗುಟ್ಟುತ್ತಿರಬಹುದು. ●

“ಚೆನ್ನಬಸವನಾಯಕ”:
ದೈವದ ಆಟ ಅಥವಾ ವಿಧಿವಿಲಾಸ....*

● ಡಿ. ಎಸ್. ನಾಗಭೂಷಣ

ಇದು ಐತಿಹಾಸಿಕ ಕಾದಂಬರಿಗಳ ವಿಚಾರ ಸಂಕಿರಣ ಎಂದು ವ್ಯವಸ್ಥಾಪಕರು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ಹೀಗಾಗಿ ಮಾಸ್ತಿಯವರ ‘ಚೆನ್ನಬಸವನಾಯಕ’ ಕಾದಂಬರಿಯನ್ನು ಒಂದು ಐತಿಹಾಸಿಕ ಕಾದಂಬರಿಯೆಂದೇ ಪರಿಗಣಿಸಿ ನಾನು ಮಾತನಾಡಬೇಕಾದ ನಿರೀಕ್ಷೆಯುಂಟು. ಅಲ್ಲದೆ ಈ ಕಾದಂಬರಿಯನ್ನು ಕುರಿತ ಈವರೆಗಿನ ಎಲ್ಲ ವಿಮರ್ಶೆಯೂ, ಟೀಕೆ ಟಿಪ್ಪಣಿಗಳೂ ಈ ಪರಿಗಣನೆಯ ಮೇಲೆ ನಡೆದಿವೆ. ಆದರೆ ಈ ಕಾದಂಬರಿಯನ್ನು ಐತಿಹಾಸಿಕ ಕಾದಂಬರಿ ಎಂದು ಅಥವಾ ಎಂದಷ್ಟೇ ನೋಡಬಹುದೇ ? ಅಕಸ್ಮಾತ್ ನೋಡಿದರೂ ಅದರ ಪೂರ್ಣ ಸತ್ಯ ದಕ್ಕೀತೆ ಎಂಬ ಬಗ್ಗೆ ನನಗೆ ಸಂದೇಹವಿದೆ. ‘ಚೆನ್ನಬಸವನಾಯಕ’ ಕಾದಂಬರಿಯನ್ನು ಓದಿ ಮುಗಿಸಿದಾಗ ಅದು ಬಿಟ್ಟುಕೊಡುವ ಮತ್ತು ಕೊಡದ ಎರಡೂ ಅರ್ಥಗಳನ್ನು ಗ್ರಹಿಸತೊಡಗಿದಾಗ ಇದನ್ನು ಐತಿಹಾಸಿಕ ಕಾದಂಬರಿಯೆಂದು ಪ್ರವೇಶ ಮಾಡುವುದೇ, ನಾವು ಇದನ್ನು ಇಡಿಯಾಗಿ ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವಲ್ಲಿ ಇಡಬಹುದಾದ ಮೊದಲ ತಪ್ಪು ಹೆಜ್ಜೆಯೇನೋ ಎಂಬ ಅನುಮಾನ ಮೂಡುತ್ತದೆ. ಇತಿಹಾಸ ಅಥವಾ ಐತಿಹಾಸಿಕ ಎಂಬ ಶಬ್ದಗಳ ಪ್ರಚಲಿತ ಅರ್ಥಗಳ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಈ ಅನುಮಾನ. ಹಾಗೆ ನೋಡಿದರೆ ಯಾವುದು ಇತಿಹಾಸ ಅಥವಾ ಐತಿಹಾಸಿಕ ವಲ್ಲ? ಬಗೆದು ನೋಡಬಲ್ಲವನಿಗೆ ದಾಟಿದ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಕ್ಷಣವೂ ಇತಿಹಾಸವೇ. ಆದರೆ ಹೀಗೆ ಬಗೆದು ನೋಡಿದಾಗ ಸಿಗುವುದು ಬರೀ ಇತಿ–ಹಾಸವೇ ? ‘ಚೆನ್ನಬಸವನಾಯಕ’ ಓದಿದಾಗ ನಮಗೆ ಎದುರಾಗುವುದು ಇಂಥ ಪ್ರಶ್ನೆಯೇ....

---

* ೨೬-೧-೧೯೯೨ ರಂದು ದ.ಕ.ದ ಬಿಳಿನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಗೋಪಾಲಕೃಷ್ಣ ಪ್ರೌಢಶಾಲೆಯ ದಶಮಾನೋತ್ಸವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಏರ್ಪಡಿಸಲಾಗಿದ್ದ ನಿರಂಜನ-ಮಾಸ್ತಿ ಅವರ ಐತಿಹಾಸಿಕ ಕಾದಂಬರಿಗಳನ್ನು ಕುರಿತ ವಿಚಾರಗೋಷ್ಠಿಯಲ್ಲಿ ಮಂಡಿಸಲಾದ ಪ್ರಬಂಧ

ನಿಜ, ಮಾಸ್ತಿ ಈ ಕಾದಂಬರಿಯನ್ನು ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ಐತಿಹಾಸಿಕ ಕಾದಂಬರಿಯಂತೆಯೇ ಮುಗಿಸುತ್ತಾರೆ. ಕೊನೇ ವಾಕ್ಯದಲ್ಲಿ ಅದಕ್ಕೆ ಒಂದು ಪೌರಾಣಿಕ ಸ್ಪರ್ಶ ನೀಡುವ ಪ್ರಯತ್ನವನ್ನೂ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಅವರು ಕೇಳುತ್ತಾರೆ: "ಚೆನ್ನಬಸವನಾಯಕ ಇನ್ನು ಬರುವುದುಂಟೆ ? ಇತಿಹಾಸ, ಕನಸಪಟ. ಯಾವ ಕನಸೂ ಮತ್ತೆ ಕಾಣುವುದಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಕನಸಿನ ಹಿಂದಿರುವ ಮನಸ್ಸು ಅಂತೇ ಇರುತ್ತದೆ. ಚೆನ್ನಬಸವನಾಯಕ ದುರ್ದೈವದ ಝಂಝಾವಾತದಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿದ ಒಂದು ಹಕ್ಕಿಯಾದನು. ಅವನ ರೆಕ್ಕೆ ಅವನ ಅದೃಷ್ಟದ ಹೊಡೆತವನ್ನು ತಡೆಯಲಾರದೆ ಮುರಿಯಿತು. ಆದರೂ ಅವನ ಜೀವ ಸೋತನೆನ್ನಲಿಲ್ಲ. ದುರ್ದೈವವನ್ನು ಎದುರಿಸಿ ನಿಂತಿತು, ತಲೆ ಮಣಿಯದೆ ನಂದಿತು. ಆದರಿಂದ ಈಗ ಅದು ಸಂಪ್ರದಾಯವಾಗಿ ಜೀವಿಸಬಲ್ಲದು. ನಾಯಕನ ಆ ಸ್ವಾಭಿಮಾನ. ಆ ದೇಶಪ್ರೇಮ, ಅವನ ಆ ಸ್ವಜನ ವಾತ್ಸಲ್ಯ, ನಾಡಿನ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಎಂದೂ ಬೇಕಾದ ವಸ್ತುಗಳು; ಎಂದೂ ತಪ್ಪದ ಅವು ಆ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಕಾಣಲಿ; ನಿತ್ಯದ ಅವತಾರವಾಗಿ ಜನತೆಯನ್ನು ಕಾಪಾಡಲಿ".

ಈ ಮಾತುಗಳು ಆಧುನಿಕ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ ಇತಿಹಾಸದ ಪರಿಭಾಷೆಗೆ ಸೇರಿದವುಗಳಲ್ಲ. ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ, ಈ ಮಾತುಗಳು ಕಾದಂಬರಿಯ ಮೈನಿಂದ ಒಡಮೂಡಿದವೂ ಅಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ ಇಡೀ ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲೂ ಚೆನ್ನಬಸವನಾಯಕ ಹೀಗೆ ಧೀರೋದಾತ್ತ ನಾಯಕನಂತೆ ಪ್ರಕಟವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ನಿಜವಾಗಿ ನೋಡಿದರೆ ಈ ಕಾದಂಬರಿಯ ನಾಯಕ ನೇಮಯ್ಯ, ಪ್ರತಿ-ನಾಯಕ ಹೈದರಾಲಿ. ಒಂದು ಕಲ್ಪನೆಯ ಪಾತ್ರ, ಇನ್ನೊಂದು ಐತಿಹಾಸಿಕ ಪಾತ್ರ. ಕಾದಂಬರಿ ಕಟ್ಟಿಕೊಡುವ ಒಟ್ಟು ಬದುಕಿನ ಚಿತ್ರದಲ್ಲಿ, ಆ ಜೀವನ ಸಂಘರ್ಷದಲ್ಲಿ ನಿರ್ಣಾಯಕವೆಂಬಂತೆ ಗೆಲ್ಲುವವರು ಇವರಿಬ್ಬರೇ–ಆದರೆ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಅರ್ಥಗಳಲ್ಲಿ, ನೆಲೆಗಳಲ್ಲಿ. ನೇಮಯ್ಯ ಆಟವಾಡದೆ ಗೆದ್ದರೆ, ಹೈದರಾಲಿ ಆಟವಾಡಿ ಗೆಲ್ಲುತ್ತಾನೆ. ಆದರೆ ಇದರಲ್ಲಿ ನಿಜವಾದ ಗೆಲುವು ಯಾರದು ? ಮಹಾಭಾರತದಲ್ಲಿ ನಿಜವಾದ ಗೆಲುವು ಯಾರದು ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆಯಷ್ಟೇ ಗಹನವಾದ ಪ್ರಶ್ನೆ ಇದು–ಈ ಕಾದಂಬರಿಯ ಚೌಕಟ್ಟಿನ ಮಟ್ಟಿಗಾದರೂ. ಆದಿ ಮೀಮಾಂಸೆಯ ಪ್ರಕಾರ ಮಹಾಭಾರತವೂ ಇತಿಹಾಸವೇ. ಇತಿಹಾಸ-ಪುರಾಣಗಳ ಕೆಲಸವೇನಿದ್ದರೂ ವೇದಾರ್ಥವನ್ನು ವಿಸ್ತರಿಸುವುದಂತೆ. ಈ ಆದಿ ಮೀಮಾಂಸಕ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ 'ಚೆನ್ನಬಸವನಾಯಕ' ಕಾದಂಬರಿಯನ್ನು ಐತಿಹಾಸಿಕ ಎನ್ನಬಹುದಷ್ಟೆ. ಆದರೆ ಆಗ ಇತಿಹಾಸ ತನ್ನೆಲ್ಲಾ ಲೌಕಿಕ ಆಯಾಮಗಳನ್ನು ಧರ್ಮವೆಂಬ 'ನಿತ್ಯಸತ್ಯ'ದ ಸುಪರ್ದಿಗೆ

ಒಪ್ಪಿಸಿಬಿಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ. 'ಚೆನ್ನಬಸವನಾಯಕ'ದಲ್ಲಿ ಆಗುವುದೂ ಅಥವಾ ಆಗಿರುವುದೂ ಹೀಗೆಯೇ.

೨

'ಚೆನ್ನಬಸವನಾಯಕ'ದ ಅರ್ಧಕ್ಕರ್ಧ ಪಾತ್ರಗಳು ಕಾಲ್ಪನಿಕವೆಂದು ಮಾಸ್ತಿಯವರೇ ಮುನ್ನುಡಿಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ಈ ಕಾದಂಬರಿಯ ನಿಜವಾದ ನಾಯಕನೆಂಬಂತೆ ಮೂಡುವ ನೇಮಯ್ಯನೂ ಇಂತಹ ಕಾಲ್ಪನಿಕ ಪಾತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು. ಜೊತೆಗೆ ಈ ಕಾದಂಬರಿಗೆ ಮುಖ್ಯ ಪ್ರೇರಣೆ, ಚೆನ್ನಬಸವನಾಯಕ ಇದ್ದು ಹೋದ ನಾಡಿನಲ್ಲಿ ಈಗ - ಅಂದರೆ ಒಂದೂವರೆ ಶತಮಾನಗಳ ನಂತರ– ಕೇಳಿದ ಜಾನಪದ ಕಥೆ ಮತ್ತು ಹಾಡುಗಳೇ. ಇತಿಹಾಸವೇನಿದ್ದರೂ ಇಲ್ಲಿ ನೆಪ ಅಷ್ಟೆ. ಅಥವಾ ಹೆಚ್ಚೆಂದರೆ, ಮಾಸ್ತಿಯವರೇ ಮುನ್ನುಡಿಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವ ಹಾಗೆ ಒಂದು 'ತಡಿಕೆ' ಅಷ್ಟೆ. ಅವರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ: "ಇತಿಹಾಸದ ವಿವರವನ್ನು ಬಲ್ಲವರು ಕತೆಯನ್ನು ಓದಿದರೆ ಇದರ ಸಂಗತಿಗಳು ಅದರ ತಡಿಕೆಯ ಮೇಲೆ ತಮ್ಮದೇ ಆದ ಒಂದು ನಿಯಮವನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ ಬೆಳೆದಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣುವರು. ಈ ತಂತ್ರ ಇಂಥ ಕತೆಗಳಲ್ಲೆ ವಾಡಿಕೆಯಾದದ್ದೇ." ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ, ಮುಂದೊಮ್ಮೆ ಈ ಕಾದಂಬರಿಯ ಬಗ್ಗೆ ಸಮಾಜದ ಒಂದು ವರ್ಗದಿಂದ ಅಪಸ್ವರ ಎದ್ದಾಗ "ಈಗ ...ಕಥೆಯ ಓಘವನ್ನು ಬೇರೆ ಮಾಡಲಾರೆ. ಹಿಂದೆ ಒಂದು ಆಧಾರವನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ ಬರೆದಾಯಿತು, ಬರೆದದ್ದು ಈಗ ಹಾಗೆಯೇ ನಿಲ್ಲಬೇಕಾಗಿದೆ. ಈ ಬಗ್ಗೆ ನಾನು ಇಂಥ ಎಲ್ಲ ನನ್ನ ಜನರ ಕ್ಷಮೆಯನ್ನು ಬೇಡುತ್ತೇನೆ" ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಕ್ಷಮೆಯಾದರೂ ಬೇಡುವೆ, ಕಥೆಯ ಓಘವನ್ನು ಬದಲಿಸಲಾರೆ ಎಂಬಷ್ಟು ಅಚಲರಾಗುವಂತೆ ಮಾಸ್ತಿಯವರನ್ನು ಈ ಕಥೆಗೆ ಬದ್ಧರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿರುವ ನಂಬಿಕೆಯಾದರೂ ಯಾವುದು? ಅದೂ, ಇತಿಹಾಸದ ಹಂಗು ತೊರೆದ ನಂಬಿಕೆ....

ಇದನ್ನು ಅರಿಯಲು ನಾವು ಕಥೆಗಾರಿಕೆಯನ್ನು ಕುರಿತ ಮಾಸ್ತಿಯವರ ನಂಬಿಕೆಯನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗಬೇಕು. ತಮ್ಮ ಒಟ್ಟು ಕಥೆಗಾರಿಕೆಯ ಹಿಂದಿನ ಪ್ರೇರಣೆಯನ್ನು ವಿವರಿಸುತ್ತಾ ಅವರು ಹೀಗೆ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ–ನನ್ನ ಕತೆಗಳನ್ನು ಬರೆಯುವಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಉದ್ದೇಶ ಒಂದೇ ಒಂದು ಎಂದು ನಾನು ಹಲವು ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಸೂಚಿಸಿದ್ದೇನೆ. ಆ ಉದ್ದೇಶ, ಜೀವನ ನನಗೆ ನೀಡಿರುವ ದರ್ಶನವನ್ನು ವಿವರಿಸುವ ಚಿತ್ರಗಳನ್ನು ಕೊಡುವುದು. ಇಂದಿನ, ಹಿಂದಿನ, ನಮ್ಮ ನಾಡಿನ, ನಮ್ಮ ರಾಷ್ಟ್ರದ, ಬೇರೆ ಹತ್ತು ರಾಷ್ಟ್ರಗಳ ಬಹು ತೆರನ ಜೀವನ

ಚಿತ್ರಗಳು ನನ್ನ ಕತೆಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಣುತ್ತವೆ. ಇವು ಸತ್ಯವನ್ನು ಬಿಂಬಿಸಿವೆ. ಸ್ಫುಟವಾಗಿವೆ, ಇಷ್ಟೋ ಅಷ್ಟೋ ರಸಾನುಭವವನ್ನು ನೀಡುತ್ತವೆ ಎಂದು ಓದುವವರಿಗೆ ಕಂಡರೆ ನನ್ನ ಕೆಲಸ ಸಾರ್ಥಕ ಆಯಿತು. ಇದರ ಆಚೆಗೆ ಇವನ್ನು ಓದುವವರು ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಜೀವನವನ್ನು ಕುರಿತು ಇಂಥ ಅಂಥ ನೀತಿ ಮುಂತಾದವನ್ನು ನಿರೂಪಿಸುವ ಉದ್ದೇಶ ಇದೆ ಎಂದು ಭಾವಿಸಬಹುದು. ದಿಟವಾದ ಜೀವನದಿಂದ ಒಂದು ಭಾವ ತೋರುವಂತೆ ಜೀವನದ ಒಂದು ದಿಟವಾದ ಚಿತ್ರದಿಂದಲೂ ಒಂದು ಭಾವ ತೋರುವುದು ಸಹಜ. ಅದರಿಂದ ಓದುವವರಿಗೆ ಪ್ರಯೋಜನ, ಸಂತೋಷ ಆಗುವುದಾದರೆ ನಾನು ಅದನ್ನು ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ" (ಮುನ್ನುಡಿ: 'ಸಣ್ಣಕಥೆಗಳು-೧೪')

ಕಥೆಯು ಓಘವನ್ನು ಬದಲಾಯಿಸಲಾರೆ ಎಂಬ ಹಠದ ಹಿಂದಿನ ನಂಬಿಕೆ ಇಲ್ಲಿದೆ. ತಾವು ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಕಂಡುಕೊಂಡ ದರ್ಶನವನ್ನು ವಿವರಿಸುವ, ಜೀವನದ ಒಂದು ದಿಟವಾದ ಚಿತ್ರವನ್ನು ಕೊಡುವ ಮೂಲಕ ಉಂಟುಮಾಡುವ ಭಾವ ಇಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯ. ಓಘವನ್ನು ಬದಲಾಯಿಸಿದರೆ ಇಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲ ತಲೆಕೆಳಕಾಗುತ್ತದೆ-ದರ್ಶನದಿಂದ ಹಿಡಿದು ಭಾವದವರೆಗೆ. ಅಂದರೆ, ಕಥೆಗಾರಿಕೆಯನ್ನು ಕುರಿತ ಕಥೆಗಾರನ ನಂಬಿಕೆಯೇ ಹಾಳಾಗುತ್ತದೆ. ಹಾಗಾದಾಗ ಕಥೆಗಾರನಲ್ಲಿ ಇನ್ನೇನು ಉಳಿಯಬಲ್ಲುದು ? ಇದೀಗ ಮುಖ್ಯ ಪ್ರಶ್ನೆ: ಹಾಗಾದರೆ ಮಾಸ್ತಿಗೆ ಇಲ್ಲಿ ಇತಿಹಾಸದ ಹಂಗೇಕೆ ? ನಿಜವಾಗಿ ಮಾಸ್ತಿಗೆ ಇಲ್ಲಿ ಇತಿಹಾಸದ ಹಂಗೇ ಇಲ್ಲ. ಇತರ ಕತೆಗಳಲ್ಲಿ ಸಮಕಾಲೀನ ಜೀವನವನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿದ ಮಟ್ಟಿಗಷ್ಟೇ ಇಲ್ಲಿ ಇತಿಹಾಸವನ್ನು ಅವರು ಅವಲಂಬಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಇತಿಹಾಸವೇನಿದ್ದರೂ ಇಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡಿ-ಒಂದು ದಿಟ ಚಿತ್ರ ಕೊಡುವ ಕನ್ನಡಿ. ಇಲ್ಲಿ ದಿಟ ಎನ್ನುವುದನ್ನು ಅಧಿಕೃತ ಎನ್ನುವ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲ; ಸಹಜ, ವಾಸ್ತವವಾದಿ ಎನ್ನುವ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ ತಿಳಿಯಬೇಕು.

೩

ಹೀಗೆ ಇತಿಹಾಸವೆಂಬ ಕನ್ನಡಿ ('ಆದರೆ ಕನಸಿನ ಹಿಂದಿರುವ ಮನಸ್ಸು ಅಂತೇ ಇರುತ್ತದೆ')ಬಳಸಿ ಮಾಸ್ತಿ ವಿವರಿಸುತ್ತಿರುವ ದರ್ಶನವಾದರೂ ಯಾವುದು? ಉಂಟುಮಾಡುತ್ತಿರುವ ಭಾವವಾದರೂ ಎಂತಹುದು ? ಇದನ್ನು ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಮಾಸ್ತಿ ಬಳಸಿರುವ ಕನ್ನಡಿಯ ಗುಣವನ್ನು ಅರಿಯಬೇಕು. ಬೌದ್ಧ ಧರ್ಮದ ಝೆನ್ ಶಾಖೆಯ ಪ್ರಕಾರ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಕನ್ನಡಿಯಂತೆ ಹದಗೊಳಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಂತೆ, ಸದಾ ಸ್ವಚ್ಛಗೊಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರಬೇಕಂತೆ-ಸತ್ಯವನ್ನು ಅರಿಯಲು.

ಜುಲೈ-ಆಗಸ್ಟ್ ೧೯೭೨/೧೫

ಕನ್ನಡಿಯನ್ನು ನೋಡಿ–ಅದು ಏನನ್ನೂ ಸ್ವೀಕರಿಸುವುದಿಲ್ಲ, ಏನನ್ನೂ ತಿರಸ್ಕರಿಸುವುದಿಲ್ಲ, ಅದು ಸುಮ್ಮನೆ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಗ್ರಹಿಸುತ್ತದೆ ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ ರ್ಝುನ್ ಗುರುಗಳು. ಮಾಸ್ತಿ ಇತಿಹಾಸವನ್ನು ಕನ್ನಡಿಯಾಗಿ ಬಳಸುವುದು ಈ ರೀತಿ. ಎಲ್ಲವೂ ಕಾಣುತ್ತದೆ, ಎಲ್ಲವೂ ಅರ್ಥವಾಗುತ್ತದೆ–ಆದರೆ ಯಾವುದು ಚೆನ್ನ ಅಥವಾ ರೂಕ್ಷ ಎಂದು ಸೂಚಿಸುವ ಗೊಡವೆಗೆ ಹೋಗುವುದಿಲ್ಲ. ಅದೇನಿದ್ದರೂ ಆ ಚಿತ್ರ ನೋಡಿ ಮೂಡುವ ಭಾವದಲ್ಲಿ ತೀರ್ಮಾನವಾಗುವಂತಹುದು. 'ಮಾಯಣ್ಣನ ಕನ್ನಡಿ' ಎಂಬ ತಮ್ಮ ಕೊನೆಯ ಮತ್ತು ನೂರನೆಯ ಕತೆಯಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ಗುರುವಿನ ಬಾಯಲ್ಲಿ ಮಾಸ್ತಿ ಈ ಮಾತನ್ನು ಹೇಳಿಸುತ್ತಾರೆ: "ಆಟದ ಸರಿ ತಪ್ಪನ್ನು ಕುರಿತು ವಿಚಾರ ಮಾಡುವುದು, ತೀರ್ಪಿಗೆ ಬರುವುದು ಸರಿ ಆಗಲಾರದು. ಮನುಷ್ಯನ ಬುದ್ಧಿಗೆ ಮಿತಿಯುಂಟು. ಈ ಮಿತಿಯಿಲ್ಲದ ಬೇರೆ ವಿಚಾರ, ಬೇರೆ ತೀರ್ಪು ಈ ಮಿತಿಯ ಬುದ್ಧಿಗೆ ನಿಲುಕುವುದಿಲ್ಲ". ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ, ಆ ಗುರು ಮುಂದುವರಿದು ಹೇಳುವರು: "ತಾವು ಇದನ್ನು ಒಪ್ಪಬೇಕು ಎಂದು ನಾನು ಹೇಳುತ್ತಿಲ್ಲ. ಒಪ್ಪದಿದ್ದರೆ ತಪ್ಪಲ್ಲ. ಆ ಒಪ್ಪದಿರುವ ಭಾವವೂ ದೈವದ ಪ್ರೇರಣೆಯೇ. ಹೀಗೆಂದ ಮೇಲೂ ಕನ್ನಡಿಯಲ್ಲಿ ಕಂಡ ಚಿತ್ರ ಗಮನಕ್ಕೆ ಅರ್ಹವಾದದ್ದು".

ಇಂತಹುದೇ ಮಾತುಗಳನ್ನಾಡುವ ಗುರುವೊಬ್ಬರು – ಈತ ದತ್ತಾತ್ರೇಯ ಪೀಠದ ಸಿದ್ಧರು–'ಚೆನ್ನಬಸವನಾಯಕ'ದಲ್ಲೂ ಬರುತ್ತಾರೆ. ಚೆನ್ನಬಸವನಾಯಕ ಮರಣಶಯ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಮಲಗಿರುವಾಗ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ: "ತೆರೆಯಾಚೆ ಏನೋ ಇರಬೇಕು. ಅದೇನು ಅನ್ನೋದು ತಿಳಿಯಲಿಲ್ಲ. ಮರದ ಮೋಟು ಮನುಷ್ಯನಾಗುತ್ತದೆ; ಸುಳಿದು ಮೆರೆದ ಮನುಷ್ಯ ದೆವ್ವ ಆಗುತ್ತಾನೆ. ಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಕಾರಣ ಎಂದಾಗ ಇರಬಹುದೇ ಅನ್ನಿಸುತ್ತದೆ. ಒಂದೇ ಕ್ಷಣ, ತಿರುಗಿ ಅದು ಕಟ್ಟುಕತೆ ಅನ್ನಿಸುತ್ತದೆ".

ಸಿದ್ಧ: "ಇದನ್ನೇ ವೈದಿಕಮಂದಿ ಮಾಯೆ ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ ನೀರಿನ. ಪಾಚಿ ಇಂತೇ. ಅಲಸಿದರೆ ನೀರು ಕಂಡೀತು. ಕೈಯೆತ್ತಿ, ಮತ್ತೆ ಪಾಚಿ. ಒಳ್ಳೆಯದು –ನೀವು ಯಾವುದನ್ನೂ ಒಪ್ಪಲೇಬೇಕು ಎಂತ ಅನ್ನುವುದಿಲ್ಲ. ನಿಮ್ಮ ಸ್ವಭಾವದಂತೆ ನೀವು ನಂಬಿರಿ".

ಇಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಗಮನಿಸಬೇಕಾದ ಸಂಗತಿ ಎಂದರೆ ಕಾದಂಬರಿ ಆರಂಭವಾಗುವುದೂ ಇದೇ ಸಿದ್ಧರ ಪೀಠದ ಬಳಿಯಿಂದಲೇ. ಮಾಸ್ತಿಯವರ ಮನಸ್ಸಿ

ನಲ್ಲಿ ಇತಿಹಾಸವೆಂಬ ಕನಸಿನ ಪಟ ಬಿಚ್ಚಿಕೊಳ್ಳುವುದೂ, ಕಥೆಗೆ ಓಘ ದೊರೆಯುವುದೂ ಈ ಪೀಠವಿರುವ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ನಿಂತು ಸ್ಥಳದ ಮಹಿಮೆಯಿಂದ ಮೈದುಂಬಿಕೊಂಡು ಸುತ್ತ ಒಮ್ಮೆ ವಿಹಂಗಮ ನೋಟ ಬೀರಿದಾಗ. ಅಂದರೆ ಇಡೀ ಕಾದಂಬರಿ ದೈವದ ಆಟ ಅಥವಾ ವಿಧಿವಿಲಾಸ....

ಹಾಗಾದರೆ ಮನುಷ್ಯ ಪ್ರಯತ್ನವೆಂಬುದಕ್ಕೆ ಇಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾನವೇ ಇಲ್ಲವೇ ? ಹಾಗೆ ನೋಡಿದರೆ ಇಡೀ ಕಾದಂಬರಿಯು ತುಂಬಾ ನಡೆದಿರುವುದು ಮನುಷ್ಯ ಪ್ರಯತ್ನವೇ; ಎಷ್ಟಾದರೂ ಇಲ್ಲಿ ನಡೆದಿರುವ ಆಟ, ಆಟಗಳ ಆಟವೆನಿಸಿರುವ ರಾಜಕಾರಣ. ಆದರೆ ಇಲ್ಲಿ ಚೆನ್ನಬಸವನಾಯಕನೂ ಸೇರಿದಂತೆ ಬಹುತೇಕ ಎಲ್ಲರೂ ಮನುಷ್ಯ ಪ್ರಯತ್ನವೆಂಬ ಪರೀಕ್ಷೆಯಲ್ಲಿ ಸೋತು ಸುಣ್ಣವಾಗುತ್ತಾರೆ. ಇವರಲ್ಲಿ ದೈವಕೃಪೆಗಾಗಿ ಹಲವಾರು ಸಾಧನೆ ಮಾಡಿದವರೂ ಸೇರುತ್ತಾರೆ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ ಅನೇಕ ದೇವತೆಗಳ ಸೇವೆ ಮಾಡಿ ಕೊನೆಗೆ ಕಾಪಾಲಿಕನಾಗುವ ಹಂಪಯ್ಯ. ಇತರರು ಆಯಾಸದಲ್ಲಿ ಸೋತರೆ ಈತ ಹುಚ್ಚನಾಗಿ ಸತ್ತು ಸೋಲುತ್ತಾನೆ. ಇದೇ ಮಾಸ್ತಿಯವರ ಕಥೆಗಾರಿಕೆಯ ಮರ್ಮ ಕೂಡ. ದೈವದ ಆಟದಲ್ಲಿ ದೇವರ ಸೇವಕನೂ ಸೋಲುತ್ತಾನೆ–ಅದೂ ಎಲ್ಲರಿಗಿಂತ ಹೀನಾಯವಾದ, ಭಯಾನಕವಾದ ಸೋಲು ? ಸೋಲು ಅಂದರೆ ಇಲ್ಲಿ ತಾನು ಹಾಕಿಕೊಂಡ ಗುರಿ ಮುಟ್ಟದಿರುವುದು. ಈ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ ಈ ಇಡೀ ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ಆಟವಾಡಿ ಗೆಲ್ಲುವವರು ಇಬ್ಬರೇ–ಹೈದರಾಲಿ ಮತ್ತು ಮಲ್ಲಿಗೆ ಎಂಬ ಜೀತದ ಹೆಣ್ಣುಮಗಳು. ಇವರಿಬ್ಬರ ಗೆಲುವಿನ ಗುಟ್ಟೇ ಇಡೀ ಕಾದಂಬರಿಯ ಆಂತಕರಿ ಹಾಗೂ ಬಾಹ್ಯ–ಈ ಎರಡೂ ಸ್ತರಗಳ ಐಕ್ಯತೆಯ ಗುಟ್ಟು.

೪

ಮನುಷ್ಯ ಎಂದ ಮೇಲೆ ಆಸೆ ಇದ್ದೇ ಇರುವುದು ಸಹಜ. ಆದರೆ ಆ ಆಸೆಯನ್ನು ಹದ ಮಾಡುವ ಅಂತರ್ಯದ ಒಳದನಿಗೆ ಬಾಗುವ ಪ್ರಜ್ಞಾಪೂರ್ವಕ ವಿನಯವೂ ಇರಬೇಕು. ಹೈದರಾಲಿಗೆ ರಾಜ್ಯ ಕಟ್ಟುವ ಆಸೆ. ಆದರೆ ಆ ಆಸೆ ಎಂದೂ ತಿಂದ ಮನೆಗೆ ಎರಡು ಬಗೆಯಬಾರದು– ನಮಕ್ ಹರಾಮಿಯಾಗಬಾರದು–ಎಂಬ ಅಂತರ್ಯದ ನಂಬಿಕೆಯನ್ನು ಉಲ್ಲಂಘಿಸಿ ಹೋಗುವಷ್ಟು ವ್ಯಸನವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಈ ನಂಬಿಕೆಯೇ ಒಂದು ಶಕ್ತಿಯಾಗಿ, ರಕ್ಷೆಯಾಗಿ ಅವನು ಬೆಳೆಯುತ್ತಾ ಹೋಗುತ್ತಾನೆ. (ಆದರೆ ಇಂತಹ ನಂಬಿಕೆಯಿಲ್ಲದ ಟಿಪ್ಪೂಸುಲ್ತಾನ ಮುಂದೆ ನಾಶವಾಗುವನು ಎಂಬುದರ ಸೂಚನೆಯೂ ಈ ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿದೆ).

ಮಲ್ಲಿಗೆಯೂ ಅಷ್ಟೆ-ತಾನು ಇಷ್ಟಪಟ್ಟವನನ್ನು ಮದುವೆಯಾಗಬೇಕೆಂಬ ಆಸೆ ಎಂದೂ, ತನ್ನನ್ನು ಸಾಕಿ ಸಲಹಿರುವ ವಸ್ತಾರೆಯ ಹೆಗ್ಗಡತಿಯನ್ನು ನೋಯಿಸ ಬಾರದೆಂಬ ಅಂತರ್ಯದ ನಂಬಿಕೆಯನ್ನು ಉಲ್ಲಂಘಿಸಿ ಹೋಗುವಷ್ಟು ಲಂಪಟ ವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಅವಳ ಈ ನಂಬಿಕೆಯೇ ಅವಳಿಗೆ ಸಹಜವೆಂಬಂತೆ ದಾರಿ ತೋರಿಸುತ್ತಾ ಅವಳನ್ನು ಗುರಿ ಮುಟ್ಟಿಸಿ ನಲಿಸುತ್ತದೆ. ಇವರಿಬ್ಬರಿಗೂ ದೈವ ಅಥವಾ ಧರ್ಮ ಎಂದರೆ ಇದೇ.

ಆದರೆ ಮಿಕ್ಕವರಿಗೆ ತಮ್ಮ ಆಸೆಗಳನ್ನು ಹದದಲ್ಲಿರಿಸಬಲ್ಲ ಧರ್ಮವೇ ಅರಿವಿಗೆ ಬಾರದೆ ಬರೀ ಕ್ಷೋಭೆಗೊಳಗಾಗುತ್ತಾರೆ, ಸೋಲುತ್ತಾರೆ. ಎಷ್ಟೇ ಸದುದ್ದೇಶವಿದ್ದರೂ ಚೆನ್ನಬಸವನಾಯಕ ದುರಂತಕ್ಕೆ ಸಿಕ್ಕುವುದು ಹೀಗೆಯೇ. ತಾಯಿಯ ತಪ್ಪನ್ನು ಕ್ಷಮಿಸಲಾಗದಷ್ಟು ಉದ್ವಿಗ್ನ ಆತ. ಮೌನವೆಂಬುದೇ ಇಲ್ಲ ಅವನಲ್ಲಿ-ಅಂತರ್ಯಕ್ಕೆ ಕಿವಿಗೊಡಲು. ಮೌನದಿಂದ ಹದಗೊಳ್ಳದ ಈ ಉದ್ವಿಗ್ನ ತೆಯೇ ಅವನನ್ನು ಎಚ್ಚರಿಕೆಯಿಲ್ಲದ ಸಾಹಸಿಯನ್ನಾಗಿ ಹುರಿದುಂಬಿಸಿ ಅವನನ್ನು, ಅವನನ್ನು ನಂಬಿದ ಜೀವಿಗಳ ಜೊತೆಗೇ ನಾಶಮಾಡುತ್ತದೆ. ಇನ್ನು ವೀರಮ್ಮಾಜಿ, ಮೈಸೂರು ಒಡೆಯರ ಮಾತೇ ಬೇಡ. ಅರಮನೆಗಳೆಂಬ ಆಸೆಗಳ ಹುತ್ತ ಗಳಲ್ಲೇ ಅವರ ವಾಸ. ಧರ್ಮವೆಂಬುದು ಸುಳಿಯದ ಜಾಗ ಅದು....

ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವ ಈ ಎಲ್ಲ ತೆರನ ಆಟಗಳಿಗೆ ಸಂವಾದಿಯಾಗುವ ಆಟ ನೇಮಯ್ಯನದು. ಕಾದಂಬರಿಯ ಅತಿ ಮುಖ್ಯ ಕಲ್ಪನೆಯ ಪಾತ್ರವಾದ ನೇಮಯ್ಯ, ಮಾಸ್ತಿಯವರ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಕಲೆಗಾರಿಕೆಗೆ ಹೇಗೋ ಹಾಗೇ ಅವರ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಧಾರ್ಮಿಕ ನಿಲುವಿಗೂ ಪ್ರತೀಕವಾಗಿದ್ದಾನೆ. 'ಸದಾ ಶೃತಿಯಲ್ಲಿರುವ ವಾದ್ಯದಂತೆ, ಯಾರು ಯಾವಾಗ ಹೇಗೆ ಮೀಟಿದರೂ ಸುಮಧುರ ನಾದ ಹೊರಡಿಸುವ' ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವ ಈತನದು. ಸೋತವರ ಜೊತೆಗಿದ್ದೂ ಸೋಲದ ಜೀವ ಇದು. ಏಕೆಂದರೆ ಈ ಜೀವ ಸದಾ ಇನ್ನೊಬ್ಬರನ್ನು ಅರಿಯುವ, ಕ್ಷಮಿಸಿಬಿಡುವ, ಬಿಗಡಾಯಿಸುವ ಸಂದರ್ಭವನ್ನು ತಿಳಿಗೊಳಿಸಲೆತ್ನಿಸುವ, ಅದು ಅಸಾಧ್ಯವಾದಾಗ ಮೌನಿಯಾಗಿಬಿಡುವ ಜೀವ. ಈತನಿಗೆ ಆಟದ ಗುರಿ ತನ್ನ ಹೊರಗಿಲ್ಲ; ತಾನೇ ಗುರಿ. ಇಡೀ ಕಾದಂಬರಿಯ ದುರಂತಕ್ಕೆ ಮೂಕ ಸಾಕ್ಷಿ ಈತ. ದತ್ತಾತ್ರೇಯ ಪೀಠಕ್ಕೆ ತಪಸ್ಸಿಗೆ ಹೋಗಬೇಕೆಂದಿದ್ದು, ತಮ್ಮನ ಮಗಳನ್ನು ಸಾಕುವ ಜವಾಬ್ದಾರಿಯಿಂದಾಗಿ ಆಟದ ಕಣವಲ್ಲಿರಬೇಕಾಗಿ ಬಂದ ಈತ ಎಲ್ಲ

ಆಟ ಮುಗಿದ ಮೇಲೆ ಪೀಠಕ್ಕೆ ಹೊರಟುಹೋಗುತ್ತಾನೆ. ಪಲಾಯನವಾಗಿ ಅಲ್ಲ; ತನ್ನ ಪಾತ್ರವಾಡಿ ಹೋಗುವುದು. ಇದು ಗೆಲುವಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಇನ್ನಾವುದು ಗೆಲುವು?

ಹಾಗಾದರೆ ಅಂತಿಮ ಪ್ರಶ್ನೆ: ಈ ದೊಡ್ಡ ಆಟದಲ್ಲಿ ನಿಜವಾದ ಗೆಲುವು ಯಾರದು? ಹೈದರನದೋ, ನೇಮಯ್ಯನದೋ ಅಥವಾ ಏನಾದರೂ ಮಲ್ಲಿಗೆಯದೋ? ಈ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಉತ್ತರ ಇಡೀ ಕಾದಂಬರಿಯ ಆಟದ ಅಂಕಣದ ಮಧ್ಯೆ ಇದ್ದೂ ಇಲ್ಲದ ಹಾಗೆ ಇರುವ ಮಠದ ಅಯ್ಯ ಈ ವಿಚಿತ್ರ ಆಟದಿಂದ ಬೆರಗಾಗಿರುವಂತೆ ತೋರುವ ರಾಯಸದ ವೀರಣ್ಣನಿಗೆ ಹೇಳುವ ಈ ಮಾತುಗಳಲ್ಲಿ ದೊರೆಯುತ್ತದೆ:

"ಕರಿ ಮನೆ ಕಾಯಿ ಕೆಂಪಿನ ದಾಳಕ್ಕೆ ನಡೆಯೋದಿಲ್ಲ. ಕೆಂಪಿನ ಮನೆ ಕಾಯಿ ಕರೀ ದಾಳಕ್ಕೆ ನಡೆಯೋದಿಲ್ಲ. ಅದರದರ ಆಶೆ ಅದದನ್ನು ನಡೆಸತದೆ. ಆಶೆನೋ ದಿನದಿನಕ್ಕೆ ಬೇರೆ ಆಗತದೆ. ದೇವರು ನಿಮ್ಮನ್ನು ಅನ್ಯಾಯಕ್ಕೆ ಹೇಸೋವರನ್ನ ಮಾಡಿದ್ದಾನೆ; ಬದುಕಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಬದುಕಿಸಿದೇ ಅಂತ ಕೈ ಮುಗಿಯಿರಿ ಒಳ್ಳೇ ದಾರೀಲಿ ನಡೀರಿ....ಅಂದರೆ ಈ ಚರ್ಚೆ ಬಹಳ ತಾವ ಮಾಡಬೇಡಿರಿ. ಏನು ತಿರುವಿ ಹಾಕಿದರೂ ಮನಸ್ಸಿನಾಗ ತಿರುವಿ ಹಾಕಿರಿ. ನಡೆಯೋ ನಡೆ ಕೆಡಿಸಬೇಡಿರಿ".

೫

ಇಡೀ ಕಾದಂಬರಿ ಸೂಚಿಸುವುದು. ಇತಿಹಾಸದ ಕನ್ನಡಿ ತೆರೆದು ತೋರುವುದು ಧರ್ಮ, ದೈವ ಹಾಗೂ ರಾಜಕಾರಣಗಳ ಈ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಸಮತೋಲನದ ಆಟವನ್ನೇ. ಈ ಆಟದ ನಡೆಯನ್ನು ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿ ಗಮನಿಸಿರಿ; ಈ ಕಾದಂಬರಿಯ ನಾಟಕದ ಪ್ರೇರಣಾ ಸ್ಥಳವಾದ ದತ್ತಾತ್ರೇಯ ಪೀಠದಲ್ಲೇ ಈ ಆಟದ ಮೊದಲ ಕಾಯಿ ಚಲಿಸಿದೆ. ಇಲ್ಲಿನ ಬೂದಿ ಜೋಗಿಗಳು, ಸಿದ್ಧರು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬೂಂದ್ ಬೀಜದೊಂದಿಗೆ ಆಗಮಿಸಿದ ಮುಸ್ಲಿಂ ಸಂತರನ್ನು ಪ್ರಜ್ಞಾಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಸ್ವಾಗತಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಹೊಸ ಧಾರ್ಮಿಕ ಸಂಶ್ಲೇಷಣೆ ಆರಂಭವಾಗಿದೆ. ಆದರೆ ಕಾಲದ ಕರೆಗೆ ಮನುಷ್ಯಪ್ರಜ್ಞೆ ಓಗೊಡುವ ಈ ಕ್ರಿಯೆ ಒಳಗೆ ಎಷ್ಟು ತುರ್ತಿನದೋ, ಸೂಕ್ಷ್ಮವೋ ಅಷ್ಟೇ ಆತಂಕಕಾರಿ ಹಾಗೂ ರೂಕ್ಷವಾಗಿದೆ ಹೊರಗೆ: ಕ್ಲೀಬವಾಗಿ ಹೋಗಿ ಕುಸಿಯುತ್ತಿರುವ ಮೈಸೂರೊಡೆಯರ ಹಿಂದೂ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ಮೇಲೆ ಮುಸ್ಲಿಂ ಪ್ರಭುತ್ವದ ನೆರಳು ಬೀಳತೊಡಗಿದೆ. ಜೊತೆಗೆ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ವ್ಯಾಪಾರಿಗಳ ಪ್ರವೇಶವೂ ಆಗಿದೆ. ಹೊಸ ರಾಜಕೀಯ ಸಂಶ್ಲೇಷಣೆಯ ತಳಮಳ ರಾಜ, ಪ್ರಜೆ

ಎನ್ನದೆ ಎಲ್ಲರನ್ನೂ ಕಂಗೆಡಿಸಿದೆ. ಬಿದನೂರು ಸಂಸ್ಥಾನ ಇದಕ್ಕೇನೂ ಹೊರತಲ್ಲ. ತಾಯಿ-ಮಗ ರಾಜ್ಯಾಧಿಕಾರಕ್ಕಾಗಿ ಎದುರು ಬದುರು ನಿಂತು, ಇಡೀ ಕಾದಂಬರಿಯನ್ನು ಆವರಿಸುವ ದುರಂತ ನಾಟಕಕ್ಕೆ ನಾಂದಿ ಗೀತೆ ಹಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಈ ನಾಟಕದ ಮೊದಲಂಕದಲ್ಲಿ ಚೆನ್ನಬಸವನಾಯಕನ ಪತ್ನಿ ಶಾಂತವ್ವೆ ತನ್ನ ಗಂಡನ, ಸಂಸಾರದ ಹಾಗೂ ರಾಜ್ಯದ ಒಳಿತನ್ನು ಕೋರಿ ಸಲ್ಲಿಸಿದ ಪೂಜೆ ನಾಟಕದ ಕೊನೆಯಂಕದ ಹೊತ್ತಿಗೆ ತಾನು, ರಾಜ್ಯ, ಸಂಸಾರ, ಗಂಡ–ಹೀಗೆ ಎಲ್ಲರ, ಎಲ್ಲದರ ಸರ್ವನಾಶದೊಂದಿಗೆ ಫಲಿಸುವಂತಹ 'ದುರ್ದೈವದ ಝಂಝಾವಾತ'ಕ್ಕೆ ಸಾಕ್ಷೀಭೂತವಾಗಿದೆ ಆಟ ಆರಂಭಿಸಿದ ಈ ಪೀಠ.

ಹಾಗಾದರೆ ಒಟ್ಟಾರೆ ಮಾಸ್ತಿ ತಮ್ಮ ಈ ಕಥಾ ಸಂವಿಧಾನದ ಮೂಲಕ ಹೇಳುತ್ತಿರುವುದಾದರೂ ಏನು? ಧರ್ಮದ ಬಿಕ್ಕಟ್ಟೇ ಎಲ್ಲ ದುರ್ದೈವದ ಝಂಝಾವಾತದ ಮೂಲ ಎಂದೇ? ಇರಬಹುದೆನ್ನಿಸುತ್ತದೆ, ಧರ್ಮವೆಂದರೇನು ಎಂಬುದನ್ನು ಇಡೀ ಕಾದಂಬರಿಯ ಪ್ರತಿ ಹಂತದಲ್ಲೂ, ಪ್ರತಿ ಪಾತ್ರದ ನಡೆಯ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲೂ-ಅಂದರೆ ರಾಜಕೀಯವಾಗಿ–ಮಾಸ್ತಿ ಅರ್ಥೈಸಿರುವ ಬಗೆಯನ್ನು ಗಮನಿಸಿದಾಗ: ಅವರ ಪ್ರಕಾರ ದೈವ, ಧರ್ಮ, ರಾಜಕಾರಣಗಳು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಅಲ್ಲವೇ ಅಲ್ಲ. ಅದನ್ನು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಮಾಡುವುದು ಮನುಷ್ಯನ ಕ್ಲೈಬ್ಯತೆ. ಇದೇ ಮಾಸ್ತಿ ಇತಿಹಾಸವೆಂಬ ಕನ್ನಡಿ ಹಿಡಿದು ಬಿಂಬಿಸುತ್ತಿರುವ ದರ್ಶನ, ಉಂಟು ಮಾಡುತ್ತಿರುವ ಭಾವ ಎಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ●

ಪ್ರಾಯಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತಿರುವ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಯಾವನಾದರೂ ಒಬ್ಬ ಕನ್ನಡ ಲೇಖಕನನ್ನು ಓದಲು ಕೊಡಬೇಕೆಂದು ಅನಿಸುವುದಾದರೆ ಅದು ಮಾಸ್ತಿ ಎಂದು ನನ್ನ ಭಾವನೆ. ಜೀವನದ ನಿಜಗಳೇನು, ನೋವುಗಳೇನು, ತಾಳುವುದೆಂದರೇನು, ಗೆಲ್ಲುವುದೆಂದರೇನು ಎಂಬ ಕಷ್ಟಗಳನ್ನು ಭಾವಾತಿರೇಕವಿಲ್ಲದೆ, ಸೋಗಿಲ್ಲದೆ ಎದುರಿಸಲು ಖಂಡಿತ ಮಾಸ್ತಿ ಕಲಿಸುತ್ತಾರೆ. ನಮ್ಮ ಭಾವನಾ ಪ್ರಪಂಚವನ್ನು ಪಕ್ವವಾಗಿಸಬಲ್ಲ ಶಿಕ್ಷಣ ಅವರ ಕಥೆಗಳಿಂದ ಖಂಡಿತ ಸಿಗುತ್ತದೆ. ನಯವಾದ ಮಾತಾಡುವವರನ್ನೆಲ್ಲ ಅನುಮಾನದಿಂದ ನೋಡುವುದು ಸರಿಯೆನ್ನಿಸುವ ಈ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅಂಥ ಮಾತುಗಳನ್ನೆ ಆಡಿಯೂ ಪ್ರಾಮಾಣಿಕರಾಗಿರುವ ಮಾಸ್ತಿಯವರಂಥ ಅಪ್ಪಟ ಸಾಹಿತಿಗಳು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಾಗಲೀ, ಇಂಗ್ಲಿಷ್‌ನಲ್ಲಾಗಲೀ ತೀರಾ ಅಪರೂಪ.

– ಡಾ॥ ಯು. ಆರ್. ಅನಂತಮೂರ್ತಿ

ಅಕ್ಕಮಹಾದೇವಿ: ಶರಣ ಚಳುವಳಿಯಲ್ಲೊಂದು ಭಿನ್ನಸ್ವರ

● ಡಾ|| ಜಿ. ಎಸ್. ಶಿವರುದ್ರಪ್ಪ

ಹನ್ನೆರಡನೆಯ ಶತಮಾನದಷ್ಟು ಹಿಂದೆಯೆ ಕನ್ನಡ ನಾಡಿನ ಪರಿಸರದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ವೈಚಾರಿಕತೆ ಹಾಗೂ ಆತ್ಮಪ್ರತ್ಯಯದ ಮೂಲಕ ಹೆಣ್ಣಿನ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವಕ್ಕೆ ಒಂದು ಘನತೆ ಗೌರವವನ್ನು ತಂದುಕೊಟ್ಟ ಅಕ್ಕಮಹಾದೇವಿ, ಅಂದು ಬಸವಣ್ಣನವರ ವ್ಯಕ್ತಿ ಕೇಂದ್ರದಲ್ಲಿ ರೂಪುಗೊಂಡ ಶರಣ ಚಳುವಳಿಯ ಮೇಲೆ ಹಾದುಹೋದ ಒಂದು ಉಜ್ವಲವಾದ ಮಿಂಚಿನ ಗೆರೆಯಂತೆ ತೋರುತ್ತಾಳೆ. ಈ ಹೊತ್ತು ನಾವು ಅಕ್ಕ ಮಹಾದೇವಿಯ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವವನ್ನು ಹನ್ನೆರಡನೆಯ ಶತಮಾನದ ಸಾಮಾಜಿಕ ಧಾರ್ಮಿಕ ಸ್ವರೂಪದ ವಚನ ಚಳುವಳಿಯೊಂದಿಗೆ ಗುರುತಿಸುತ್ತೇವೆಯಾದರೂ, ಆಕೆಗೂ ಈ ಚಳುವಳಿಗೂ ಇದ್ದ ಸಂಬಂಧ ಕೇವಲ ಆಗಂತುಕವೂ ತಾತ್ಕಾಲಿಕವೂ ಆದದ್ದೆಂಬುದು ಮಾತ್ರ ನಿಜ. ಹಾಗೆ ನೋಡಿದರೆ ಈ ಸಂದರ್ಭದ ಮಹಾ ಅನುಭಾವಿಯಾದ ಅಲ್ಲಮನ ಸಂಬಂಧ ಕೂಡಾ, ಈ ಚಳುವಳಿಯೊಂದಿಗೆ, ಇದೇ ಸ್ವರೂಪದ್ದೇ. ಆದರೆ ಅಲ್ಲಮ ಈ ಚಳುವಳಿಯಲ್ಲಿ ವಹಿಸಿದ ಪಾತ್ರ, ಅಕ್ಕನದಕ್ಕಿಂತ ಭಿನ್ನವಾದದ್ದು ಹಾಗೂ ಮಹತ್ವದ್ದು. ಆತ 'ಅನುಭವ ಮಂಟಪ'ದ ಅಧ್ಯಕ್ಷನಾಗಿ, ಗುರುವಾಗಿ, ಮಾರ್ಗದರ್ಶಕನಾಗಿ ವಿಮರ್ಶಕನಾಗಿ 'ಪ್ರಭು' ಎನ್ನುವ ಗೌರವಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರನಾಗಿ, ಈ ಚಳುವಳಿಯೊಂದಿಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಗಾಢವಾದ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಹೊಂದಿ ಕೆಲವು ಕಾಲ ವಾದರೂ ಜತೆಗೆ ಇದ್ದವನು. ಆದರೆ ಮಹಾದೇವಿ ಉಡುತಡಿಯಿಂದ ಶ್ರೀಶೈಲ ಶಿಖರಕ್ಕೆ ಬಿಟ್ಟ ಬೆಳಕಿನ ಬಾಣದಂತೆ ನೇರವಾಗಿ ಹೊರಟ ಹಾದಿಯಲ್ಲಿ, ಕಲ್ಯಾಣದ ಈ ಶರಣ ಕಿರಣ ಕೇಂದ್ರದಿಂದ ಆಕರ್ಷಿತಳಾಗಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಕಾಲ ನಿಂತವಳು. ತನ್ನ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವ ಹಾಗೂ ಅನುಭಾವಿಕ ನಿಲುವುಗಳಿಂದ ಶರಣ ಸಮೂಹವನ್ನು ಬೆರಗು

ಗೊಳಿಸಿದವಳು. ತನ್ನ ವೈರಾಗ್ಯ ಮತ್ತು ವೈಚಾರಿಕತೆಯ ಪರಿಣತಿಯಿಂದ 'ಅಕ್ಕ' ಎಂದು ಕರೆಯಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಗೌರವಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರಳಾದವಳು:

ಅಜಕಲ್ಪಕೋಟಿ ವರುಷದವರೆಲ್ಲರೂ ಹಿರಿಯರೆ ?
ಮತ್ತೇರಿ ಬೆತ್ತ ಬೆಳೆದ ತಪಸ್ವಿಗಳೆಲ್ಲರೂ ಹಿರಿಯರೆ ?
ನಡುಮುರಿದು ಗುಡುಗೂರಿ ತಲೆ ನಡುಗಿದವರೆಲ್ಲರೂ ಹಿರಿಯರೆ ?
ನೆರೆತೆರೆ ಹೆಚ್ಚಿ ಒಂದನಾಡಹೋಗಿ ಒಂಬತ್ತನಾಡುವ ಅಜ್ಞಾನಿಗಳೆಲ್ಲ ಹಿರಿಯರೆ ?
ಅರಿವರಿತು ಘನವ ಬೆರೆಸಿ ಹಿರಿದು ಕಿರಿದೆಂಬ ಭೇದವ ಮರೆತು ಕೂಡಲಸಂಗಯ್ಯನಲ್ಲಿ
ಬೆರೆಸಿ ಬೇರಿಲ್ಲದಿಪ್ಪ ಹಿರಿಯತನ ನಮ್ಮ ಮಹದೇವಿಯಕ್ಕಂಗಾಯಿತ್ತು.

ತನ್ನ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಸಂವಾದದಿಂದ ಶರಣ ಚಳುವಳಿಯ ಪ್ರಮುಖರ ಪ್ರಶಂಸೆಯನ್ನು ಗಳಿಸಿಕೊಂಡವಳು:

ಆದ್ಯರ ಅರವತ್ತು ವಚನಕ್ಕೆ ದಣ್ಣಾಯಕರ ಇಪ್ಪತ್ತು ವಚನ
ದಣ್ಣಾಯಕರ ಇಪ್ಪತ್ತು ವಚನಕ್ಕೆ ಪ್ರಭುದೇವರ ಹತ್ತು ವಚನ
ಪ್ರಭುದೇವರ ಹತ್ತು ವಚನಕ್ಕೆ ಅಜಗಣ್ಣನ ಐದು ವಚನ
ಅಜಗಣ್ಣನ ಐದು ವಚನಕ್ಕೆ ಕೂಡಲಚೆನ್ನಸಂಗಯ್ಯನಲ್ಲಿ
ಮಹದೇವಿಯಕ್ಕಗಳ ಒಂದು ವಚನ ನಿರ್ವಚನ ಕಾಣಾ....

(ಚೆನ್ನಬಸವಣ್ಣನವರ ವಚನಗಳು: ಸಂ. ಡಾ॥ ಆರ್. ಸಿ. ಹಿರೇಮಠ, ಕ.ವಿ.ವಿ.. ಧಾರವಾಡ ವ.೩೪೦ ಮತ್ತು ವ.೫೪೬)

ಆದರೆ ಅಕ್ಕಮಹಾದೇವಿ ಕಲ್ಯಾಣಕ್ಕೆ ಬರುವ ಮುನ್ನವೇ ಅವಳ ತಾತ್ವಿಕ ನಿಲುವುಗಳೂ ಹಾಗೂ ಜೀವನ ವಿಧಾನದ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಗಳೂ ಬಹುಮಟ್ಟಿಗೆ ಸಿದ್ಧವಾಗಿದ್ದವು; ಮತ್ತು ಆಕೆ ತನ್ನ ವೈಚಾರಿಕತೆ ಹಾಗೂ ನಿರ್ಭಯವಾದ ನಿಲುವು ಮತ್ತು ನಡವಳಿಕೆಗಳಿಂದಾಗಿ ಸಾಕಷ್ಟು ಹೆಸರಾಗಿದ್ದಳೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ತನ್ನ ಪಯಣದ ಹಾದಿಯಲ್ಲಿ ಶರಣ ಚಳುವಳಿಯೊಳಕ್ಕೆ ಬಂದ ಈಕೆ, ಇಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟು ಕಾಲ ಇದ್ದಳೆಂಬ ಬಗ್ಗೆ ಖಚಿತವಾಗಿ ಹೇಳಲು ಬಾರದು. ಆದರೆ ಆಕೆ ಇಲ್ಲಿದ್ದದ್ದು ಕೆಲವು ಕಾಲದ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಎಂಬುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ. ಯಾಕೆಂದರೆ ಅವಳ ನಿಲುಗಡೆ ಕಲ್ಯಾಣವಲ್ಲ; ಶ್ರೀಶೈಲ. ಸ್ವತಂತ್ರವಾಗಿ ತನ್ನ ದಾರಿ ಹಾಗೂ ಗುರಿಗಳನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಕಂಡುಕೊಂಡ ಈಕೆ ತಾತ್ವಿಕವಾಗಿ ಹಾಗೂ ವೈಚಾರಿಕವಾಗಿ ವಚನ ಚಳುವಳಿಗೆ ಋಣಿಯಾಗಿರುವುದು ತೀರಾ ಕಡಮೆ ಎಂದೇ ತೋರುತ್ತದೆ. ಈ ಚಳುವಳಿಯ

ಅನೇಕ ಶರಣ ಶರಣೆಯರ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವ ಹಾಗೂ ಆಲೋಚನಾ ವಿಧಾನ ಮತ್ತು ಅವರವರ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಯ ಕ್ರಮಗಳು ರೂಪುಗೊಂಡದ್ದು ಕಲ್ಯಾಣ ಕೇಂದ್ರಿತ ವಚನ ಚಲುವಳಿಯಿಂದಲೇ. ಆದರೆ ಮಹಾದೇವಿಯಕ್ಕನ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ಈ ಮಾತನ್ನು ಹೇಳುವ ಹಾಗಿಲ್ಲ. ಹಾಗೆಂದರೆ ಎತ್ತರದ ನಿಲುವನ್ನು ಗಳಿಸಿಕೊಂಡ ಅಂದಿನ ಶರಣ ಚಳುವಳಿಯ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವಗಳ ಪ್ರಭಾವ ಆಕೆಯ ಮೇಲೆ ಆಗಲಿಲ್ಲ ಎಂದಾಗಲೀ, ವಚನ ಕಾರರನೇಕರ ಸಹವಾಸ ಹಾಗೂ ಸಂವಾದ ಅವಳ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಗೆ ನೆರವಾಗಲಿಲ್ಲವೆಂದಾಗಲೀ ಈ ಮಾತಿನ ಅರ್ಥವಲ್ಲ. ಆದರೆ ಅಕ್ಕ ಈ ಶರಣ ಸಮುದಾಯಕ್ಕೆ ಬರುವ ವೇಳೆಗಾಗಲೇ ಶರಣ ಧರ್ಮದ ತಾತ್ವಿಕ ನಿಲುವುಗಳೂ, ಸಾಮಾಜಿಕ ದೃಷ್ಟಿಕೋನಗಳೂ ಒಂದು ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧವಾಗಿದ್ದು, ಇದರ ಚೌಕಟ್ಟಿನೊಳಗಿನ ಎಷ್ಟೋ ಸಂಗತಿಗಳೊಂದಿಗೆ ಆಕೆಯ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳು ಸಂಗತವಾಗದೇ ಹೋದವೆಂಬುದು ಗುರುತಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾದ ಅಂಶವಾಗಿದೆ. ಈ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಅಕ್ಕಮಹಾದೇವಿಯು ಈ ವಚನ ಚಳುವಳಿಯಲ್ಲಿ ಇತರರಿಗಿಂತ ಬೇರೆಯೇ ಆಗಿ ನಿಲ್ಲುತ್ತಾಳೆ, ಮತ್ತು ವೈಯಕ್ತಿಕ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಈ ಚಳುವಳಿಗೆ ಆಕೆ ತೋರುವ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆಗಳು ಗಮನಾರ್ಹವಾಗಿವೆ.

ಭಗವತ್ಪರವಾದ ವ್ಯಾಕುಲತೆ, ಎಲ್ಲ ಅನುಭಾವಿಗಳಂತೆ ಪುಸ್ತಕ ಹಾಗೂ ಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞಾನಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಅವಳಿಗಿದ್ದ ತಿರಸ್ಕಾರ, ಪರಂಪರಾಗತವಾಗಿ ಜಾತಿ ಹಾಗೂ ವರ್ಣಭೇದಗಳನ್ನು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುತ್ತಿದ್ದ ವೇದ-ಪುರಾಣ-ಆಗಮಗಳ ನಿರಾಕರಣೆ ಇತ್ಯಾದಿಗಳ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ಅವಳಿಗೆ ವಚನ ಚಳುವಳಿಯೊಂದಿಗೆ ಸಹಮತವಿದ್ದರೂ, ಮಾಯೆಯನ್ನು ಕುರಿತ ಅವಳ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ ಮಾತ್ರ ತೀರಾ ವಿಶಿಷ್ಟವಾದುದಾಗಿದೆ. ಹಾಗೆ ನೋಡಿದರೆ ಭಾರತೀಯ ತತ್ವಜ್ಞಾನದ ಪ್ರಕಾರ 'ಮಾಯೆ' ಎಂದರೆ ಸತ್ಯವಲ್ಲದ, ಆದರೆ ಸತ್ಯದ ಹಾಗೆ ಭಾಸವಾಗುವ ಈ ಜಗತ್ತಿನ ತೋರಿಕೆ; ಮತ್ತು ಅನೇಕ ವಿಧವಾದ ಆಸೆ-ಆಮಿಷಗಳಿಂದ ಜಗತ್ತಿನೊಂದಿಗೆ ಜೀವನನ್ನು ಬಂಧಿಸುವ ಒಂದು ಅವಿದ್ಯೆಯ ಉಪಕರಣ. ಹೀಗೆ ಮನುಷ್ಯನನ್ನು ಹಿಡಿದು ಕಟ್ಟುವ ಈ ಮಾಯೆಯನ್ನು 'ಹೆಣ್ಣು-ಹೊನ್ನು-ಮಣ್ಣು' ಎಂದು ವರ್ಣಿಸಲಾಗಿದೆ. ಸ್ವಲ್ಪ ವಿಚಾರ ಮಾಡಿ ನೋಡಿದರೆ, ಈ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಸಾಧಕನಾದ ಹಾಗೂ ಮುಮುಕ್ಷುವಾದ ಪುರುಷನ ದೃಷ್ಟಿಕೋನದಿಂದ ಹುಟ್ಟಿಕೊಂಡದ್ದು. ಆದರೆ ಅಕ್ಕಮಹಾದೇವಿ ಈ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಯನ್ನು ಮೊಟ್ಟಮೊದಲಿಗೆ ಸ್ತ್ರೀಪರವಾಗಿ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಿಸಿರುವ ಕ್ರಮವು ತೀರಾ ವಿಶಿಷ್ಟವಾದುದಾಗಿದೆ. ಆಕೆ ಹೇಳುತ್ತಾಳೆ:

> ಪುರುಷನ ಮುಂದೆ ಮಾಯೆ
> ಸ್ತ್ರೀ ಎಂಬ ಅಭಿಮಾನವಾಗಿ ಕಾಡಿತ್ತು ನೋಡಾ

ಸ್ತ್ರೀಯು ಮುಂದೆ ಮಾಯೆ
ಪುರುಷನೆಂಬ ಅಭಿಮಾನವಾಗಿ ಕಾಡಿತ್ತು ನೋಡಾ

....
ಹೆಣ್ಣಿಗೆ ಗಂಡು ಮಾಯೆ
ಗಂಡಿಗೆ ಹೆಣ್ಣು ಮಾಯೆ

(ಡಾ॥ ಎಲ್. ಬಸವರಾಜು: ಅಕ್ಕನ ವಚನಗಳು: ವ. ೧೪೭ ಮತ್ತು ವ. ೨೨೭)

ಈ ಮಾತುಗಳಲ್ಲಿ, ಹೆಣ್ಣು ಗಂಡಿನ ಪಾಲಿಗೆ 'ಮಾಯೆ'ಯಾಗುವುದಾದರೆ, ಗಂಡು ಹೆಣ್ಣಿನ ಪಾಲಿಗೆ ಯಾಕೆ ಮಾಯೆ ಅಲ್ಲ ? – ಎಂಬ ದೃಷ್ಟಿಕೋನ, ಮಹಿಳಾ ಪರವಾದ ಒಂದು ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆಯಾಗಿದೆ. ಹಾಗೇ ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡ ಹೆಂಡತಿಯನ್ನು ಗಂಡ ಆಧ್ಯಾತ್ಮ ಸಾಧನೆಯ ನೆಪದಿಂದ ಬಿಟ್ಟುಹೋಗುವುದೂ 'ವೈರಾಗ್ಯ'ದ ಲಕ್ಷಣ ವಾಗುವುದಾದರೆ, ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡ ಗಂಡನನ್ನು ತನ್ನ ಆಧ್ಯಾತ್ಮ ಸಾಧನೆಗಾಗಿ ಹೆಣ್ಣು ಬಿಟ್ಟುಹೋಗುವುದೂ ವೈರಾಗ್ಯ ಯಾಕೆ ಆಗುವುದಿಲ್ಲ ಎನ್ನುವುದನ್ನು, ಆಕೆ ಕೌಶಿಕ ನನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹೊರಟ ಸಂದರ್ಭವು ಸಾಂಕೇತಿಸುತ್ತದೆ ಎಂದು ಭಾವಿಸುವುದು ತಪ್ಪೇನೂ ಆಗುವುದಿಲ್ಲ.

ವಚನ ಚಳುವಳಿಯ ಶರಣ ಧರ್ಮದೊಂದಿಗೆ ಸಂಗತವಾಗಲಾರದ ಆಕೆಯ ದೃಷ್ಟಿಕೋನಗಳೂ, ವಿಚಾರಗಳೂ ಸ್ವಾರಸ್ಯವಾಗಿವೆ:

ವಚನ ಚಳುವಳಿ ಲೌಕಿಕ ದಾಂಪತ್ಯ ಜೀವನವನ್ನು ಆಧ್ಯಾತ್ಮ ಸಾಧನೆಯ ನೆಲೆ ಗಟ್ಟನ್ನಾಗಿ ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡಿತ್ತು. ಹಾಗೆಯೇ ಈ ಲೋಕಜೀವನವನ್ನೂ ಒಪ್ಪಿ ಕೊಂಡಿತ್ತು. 'ಸತಿಪತಿಗಳೊಂದಾದ ಭಕ್ತಿ ಹಿತವಾಗಿಪ್ಪುದು ಶಿವಗೆ' ಎಂಬ ಜೇಡರ ದಾಸಿಮಯ್ಯನ ಮಾತೂ, 'ಮರ್ತ್ಯ ಲೋಕವೆಂಬುದು ಕರ್ತಾರನ ಕಮ್ಮಟವಯ್ಯ' ಎಂಬ ಬಸವಣ್ಣನವರ ಮಾತೂ, ಈ ನಿಲುವಿಗೊಂದು ನೆಲೆಗಟ್ಟನ್ನು ಹಾಕಿದ್ದವು. ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿದ್ದೂ ಶಿವಯೋಗವನ್ನು ಸಾಧಿಸಬಹುದು ಎಂಬ ಈ ಧರ್ಮಸೂತ್ರವೇ ಬಹುಶಃ ಬಹುಜನರನ್ನು ಈ ಚಳುವಳಿಯೊಳಕ್ಕೆ ಆಕರ್ಷಿಸಿರಬಹುದು. ಹಾಗೆ ನೋಡಿದರೆ ಈ ಶರಣ ಧರ್ಮದ ಚಳುವಳಿಯಲ್ಲಿ ಪಾಲುಗೊಂಡವರೆಲ್ಲ ಬಸವಣ್ಣ ನವರಿಂದ ಮೊದಲುಗೊಂಡು, ಸಂಸಾರಿಗಳೇ, ಗೃಹಸ್ಥರೇ ಮತ್ತು ಗೃಹಸ್ಥರಲ್ಲದ ಇತರ ಹಿರಿಯರು ಯಾರೂ, ಗೃಹಸ್ಥನಾಗಿರುವುದು ಆಧ್ಯಾತ್ಮ ಸಾಧನೆಗೆ ಒಂದು ಆತಂಕ ಎಂಬ ಮಾತನ್ನು ಹೇಳಿದವರಲ್ಲ. ಹೀಗಿರುವಾಗ ಲೌಕಿಕ ದಾಂಪತ್ಯದ

ಮೂಲವಾದ ಮದುವೆಯ ಕಲ್ಪನೆಯನ್ನೇ ಮಹಾದೇವಿ ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದಳು; ಮತ್ತು ಸಂದರ್ಭದ ಒತ್ತಡದಿಂದ ತಾನು ಮದುವೆಯಾಗಬೇಕಾಗಿ ಬಂದ, ಗಂಡನನ್ನೇ ಬಿಟ್ಟುಬಂದ ಈ ಹೆಣ್ಣುಮಗಳ ನಡವಳಿಕೆ, ಲೌಕಿಕ ದಾಂಪತ್ಯವನ್ನು ಮೂಲವಾನವಾಗಿ ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡ ವಚನ ಚಳುವಳಿಯ ನಿಲುವಿಗೆ ವಿರೋಧವಾಗುವುದಿಲ್ಲವೆ- ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆ ಇಲ್ಲಿ ಸಹಜವಾಗಿಯೆ ಉದ್ಭವಿಸುತ್ತದೆಯಲ್ಲದೆ, ಅಕ್ಕನ ಈ ನಡವಳಿಕೆ ಈ ವಚನ ಚಳುವಳಿಯಲ್ಲಿ ಪಾಲುಗೊಂಡ ಮಹಿಳೆಯರಿಗೆ ಹೇಗೆ ಮಾದರಿಯಾದೀತು ಎಂಬ ಸಂಶಯಕ್ಕೆ ಅವಕಾಶ ಮಾಡಿಕೊಡುತ್ತದೆ. ಆದರೂ ಅಕ್ಕನ ನಿಲುವನ್ನು ಅಂದಿನ ಶರಣರು ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡರು, ಗೌರವಿಸಿದರು. ಅವಳನ್ನು 'ಅಕ್ಕ' ಎಂಬ ಪೂಜ್ಯಭಾವದಿಂದ ಹೊಗಳಿದರು. ಯಾಕೆ ?

ಯಾಕೆಂದರೆ, ಅಕ್ಕ 'ಮದುವೆ'ಯನ್ನು ನಿರಾಕರಿಸಿದವಳಲ್ಲ; ಮದುವೆ ಎಂಬ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದಳು, ಪ್ರತಿಭಟಿಸಿದಳು; 'ಮದುವೆ'ಯಲ್ಲಿ ಹೆಣ್ಣಿನ ಆಯ್ಕೆಯ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವನ್ನು ತಿರಸ್ಕರಿಸುವ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯನ್ನು ವಿರೋಧಿಸಿದಳು. ಅಲ್ಲದೆ ಅವರ ಮದುವೆಯ ಕಲ್ಪನೆ ಲೌಕಿಕವಾದದ್ದಲ್ಲ; ಅನುಭಾವಿಕವಾದದ್ದು. ಅಂದರೆ ತಾನು 'ಹೆಣ್ಣು', ತನ್ನ ಬದುಕಿನ ಗಮ್ಯವಾದ ಆ ದೈವ 'ಗಂಡು' ಎನ್ನುವ ಭಾವನೆ ಅದು. ವೀರಶೈವ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಹೇಳುವುದಾದರೆ 'ಶರಣ ಸತಿ ಲಿಂಗ ಪತಿ'. ವೈಷ್ಣವ ಪರಿಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಹೇಳುವುದಾದರೆ 'ಮಧುರ ಭಾವ'.

ಈ ಭಾವ ಹೆಣ್ಣಿಗೆ ಸಹಜವಾದಷ್ಟು, ಅನುಕೂಲವಾದಷ್ಟು, ಗಂಡಿನ ವಿಚಾರಕ್ಕೆ ಹೊಂದಲಾರದು. ಅಂದರೆ ಶರಣರೆಲ್ಲರೂ, ಅವರು ಗಂಡಾಗಲಿ ಹೆಣ್ಣಾಗಲೀ ತಾವೆಲ್ಲ ಸತಿಯರು, ಆ ದೇವರು ಅಥವಾ ಶಿವನೊಬ್ಬನೇ ನಿಜವಾದ ಗಂಡು ಎಂಬ ಈ 'ಶರಣ ಸತಿ ಲಿಂಗ ಪತಿ' ಎಂಬ ಕಲ್ಪನೆಯು ಲೌಕಿಕ ದಾಂಪತ್ಯ ಜೀವನವನ್ನು ಮೌಲಿಕವಾದ ಒಂದು ನೆಲೆ ಎಂದು ಅಂಗೀಕರಿಸಿದ ವೀರಶೈವ ಧರ್ಮದ ಆಚರಣೆಯಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟರಮಟ್ಟಿಗೆ ಒಂದು ತಾತ್ವಿಕ ನಿಲುವಾಗಿ ಸಲ್ಲಬಲ್ಲದೋ ಎಂಬ ಬಗ್ಗೆ ನನಗೆ ತೀರಾ ಅನುಮಾನಗಳಿವೆ,* ಅದರ ಬದಲು ಭಕ್ತ ಭಗವಂತ ಅಥವಾ ಶರಣ ಮತ್ತು ಲಿಂಗ ಈ ಸಂಬಂಧವೇ ಇಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು ಸುಗಮವಾಗುವಂತೆ ತೋರುತ್ತದೆ.

---

* 'ಶರಣ ಸತಿ ಲಿಂಗ ಪತಿ' ಎಂಬ ಈ ಮಾತು ವೀರಶೈವ ಧರ್ಮದ ಭಕ್ತಿಯ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಹೇಳುವ ಅಲಂಕಾರಿಕ ಉಕ್ತಿಯಾಗುವುದಾದರೆ ತೊಂದರೆಯಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಎಲ್ಲ ಶರಣರೂ- ಗಂಡಾಗಲೀ ಹೆಣ್ಣಾಗಲೀ - ತಾವೆಲ್ಲ ಸತಿಯರೇ ಎಂಬ ಭಾವದಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲುವುದು ಮುಖ್ಯ ಎಂಬ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಇದು ಸೂಚಿಸುವುದಾದರೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಗೊಂದಲಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಗುತ್ತದೆ. ಈ

ಆದರೂ ಪ್ರಾಸಂಗಿಕವಾಗಿ ಭಕ್ತನಾದವನು ಸತಿ ಭಾವವನ್ನು ಆರೋಪಿಸಿಕೊಂಡು ಸಾಧನೆಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದ ನಿದರ್ಶನಗಳುಂಟು. ಬಸವಣ್ಣನವರಲ್ಲಿಯೂ ಅವರು ಈ ಭಾವದಲ್ಲಿ ನಿಂದ ಮನಃಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಉಲ್ಲೇಖಿಸುವ ಒಂದೆರಡು ವಚನಗಳುಂಟು:

ಅರಿಶಿನವನೆ ಮಿಂದು
ಹೊಂದೊಡಿಗೆಯನೆ ತೊಟ್ಟು
ಪುರುಷನ ಒಲವಿಲ್ಲದ ಲಲನೆಯಂತಾಗಿರ್ದೆನಯ್ಯ ...

ಗಿಳಿಯ ಹಂಜರವಿಕ್ಕಿ
ಸೊಡರಿಗೆಣ್ಣೆಯನೆರೆದು
ಬರವ ಹಾರೈಸುತಿದ್ದೆನೆಲಗವ್ವಾ
ತರಗೆಲೆ ಗಿರುಕೆನಲು ಹೊರಗನಾಲಿಸುವೆ
ಅಗಲಿದನೆಂದೆನ್ನಮನ ಧಿಗಿಲೆಂದಿತ್ತೆಲಗವ್ವ ...

(ಡಾ॥ ಆರ್. ಸಿ. ಹಿರೇಮಠ ವ.೨೪೯ ಮತ್ತು ವ.೩೭೪)

ಉರಿಲಿಂಗದೇವ, ಗಜೇಶ ಮಸಣಯ್ಯ ಇಂಥ ಕೆಲವರೂ, 'ಶರಣ ಸತಿ ಲಿಂಗ ಪತಿ' ಭಾವದಲ್ಲಿಯೇ ತಮ್ಮ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವವನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿಕೊಂಡು ಬರೆದ ವಚನಗಳೂ ಇವೆ. ಆದರೆ ವಾಸ್ತವವಾಗಿ 'ಶರಣ ಸತಿ ಲಿಂಗ ಪತಿ' ಎಂಬ ನಿಲುವು ಈಗಾಗಲೇ ಹೇಳಿದಂತೆ ಹೆಣ್ಣಿನ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವ ಹಾಗೂ ಮನಃಸ್ಥಿತಿಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಅನುಕೂಲಕರವಾದದ್ದು. ಈ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಅಕ್ಕಮಹಾದೇವಿಗೆ ಈ ನಿಲುವು ಸಹಜ

ನುಡಿಗಟ್ಟು ವಚನ ವಾಙ್ಮಯದಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟು ಸಲ ಬರುತ್ತದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಲೆಕ್ಕ ಹಾಕಿದರೆ, ಇದು ವಾಸ್ತವವಾಗಿ ಈ ಧರ್ಮದ ಮುಖ್ಯ ತಾತ್ವಿಕ ನಿಲುವು ಹೌದೆ ಅಲ್ಲವೆ ಎಂಬುದು ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ. ಅಕ್ಕನ ವಚನಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಕಾಣಿಸುವ 'ಶರಣಸತಿ ಲಿಂಗಪತಿ' ಎಂಬ ಮಾತು (ವಚನ ಸಂಖ್ಯೆ: ೪೭; ೧೧೧: ಎಲ್. ಬಸವರಾಜು; ವಚನ ಸಂಖ್ಯೆ ೨೪೪: ಡಾ॥ ಆರ್. ಸಿ. ಹಿರೇಮಠ) ಇರುವ ವಚನಗಳೆಲ್ಲ ಶೂನ್ಯ ಸಂಪಾದನೆಯಿಂದ, ಲಿಂಗಚಿದಮೃತ ಬೋಧೆ ಇತ್ಯಾದಿಗಳಿಂದ ಎತ್ತಿಕೊಂಡವು. ಇನ್ನು ನಾನು ಸುಮ್ಮನೆ ಕಣ್ಣಾಡಿಸಿದಾಗ ಶಿವಶರಣೆಯರ ವಚನಗಳಲ್ಲಿ (ಅಕ್ಕ ನಾಗಮ್ಮನ ಒಂದು ವಚನವನ್ನು ಬಿಟ್ಟರೆ -ವ.೧೬೦ ಡಾ॥ ಆರ್. ಸಿ. ಹಿರೇಮಠ) ಈ ನುಡಿಗಟ್ಟು ನನಗೆ ದೊರೆಯಲಿಲ್ಲ. ಸತಿಪತಿಭಾವವನ್ನು ಸ್ಥಾಯಿಯನ್ನಾಗಿಸಿಕೊಂಡ ಉರಿಲಿಂಗ ದೇವನಲ್ಲೂ ಇಲ್ಲ. ಆದರೆ ಬಸವಣ್ಣನವರ ವಚನ ಸಂಖ್ಯೆ ೫೦೪ ಮತ್ತು ೭೦೪ ರಲ್ಲಿ (ಶಿ. ಶಿ. ಬಸವನಾಳ) ಮತ್ತು ಚೆನ್ನಬಸವಣ್ಣನವರ ವಚನ ಸಂಖ್ಯೆ ೩೧೯, ೩೩೨, ೧೦೬೧, ೧೧೪೬, ೧೨೪೨, ೧೨೫೩ (ಡಾ॥ ಆರ್. ಸಿ. ಹಿರೇಮಠ) ಇವುಗಳಲ್ಲಿ 'ಶರಣ ಸತಿ ಲಿಂಗ ಪತಿ' ಎಂಬ ನುಡಿಗಟ್ಟು ಕಾಣುತ್ತದೆ.

ವಾಗಿದೆ; ಅನೇಕ ಶಿವ ಶರಣೆಯರ ನಡುವೆ ಈಕೆಯೊಬ್ಬಳೆ ತಾನು ಸತಿ ಲಿಂಗವೆ ಪತಿ ಎಂಬ ಭಾವದಲ್ಲಿ ನಿಂದವಳು. ಇದು ಅವಳ ಅನುಭಾವಕ್ಕೆ ಉಚಿತವಾಗಿದೆ. ಯಾಕೆಂದರೆ ಲೌಕಿಕ ದಾಂಪತ್ಯದ ಕಲ್ಪನೆಯನ್ನು ನಿರಾಕರಿಸಿ ತನ್ನ ಅನುಭಾವದ ಗಮ್ಯವಾದ 'ಗಂಡನ' ಅನ್ವೇಷಣೆಯಲ್ಲಿ ಹೊರಟವಳು ಅವಳು. ಇದರಿಂದಾಗಿ ತನ್ನ ಹಾಗೂ ಚೆನ್ನಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನನ ಸಂಬಂಧವೇ ಅವಳ ಅನುಭಾವದ ಮೂಲ ನೆಲೆಯಾಗಿದೆ. ಈ ಸಂಬಂಧ, ಈ ಹೊತ್ತಿನದಲ್ಲ, ನಿನ್ನೆಯದಲ್ಲ; ಅನಂತ ಕಾಲದ್ದು. ಇದು 'ಹರನೇ ನೀನೆನಗೆ ಗಂಡನಾಗಬೇಕೆಂದು ಅನಂತ ಕಾಲ ತಪಸಿದ್ದೆನೋಡಾ' ಎಂಬ ಅವಳ ಉಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಸೂಚಿತವಾಗಿದೆ. ತಾತ್ವಿಕವಾಗಿ ನೋಡಿದರೆ, ಜೀವ ಹಾಗೂ ದೇವರ ಸಂಬಂಧ ಸನಾತನವಾದದ್ದು. ಅಕ್ಕ ಈ ತಾತ್ವಿಕ ನೆಲೆಯ ಜೀವಂತ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನದಂತೆ ಇದ್ದಾಳೆ. ಈ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಮಹಾದೇವಿ ಹರನ ಸನಾತನ ಸಂಗಾತಿಯ ಪ್ರತೀಕವಾಗಿದ್ದಾಳೆ. ಯಾವಾಗ ಈಕೆ ತನ್ನ ಹಾಗೂ ತನ್ನ ದೇವಪತಿಯ ಸನಾತನ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಗುರುತಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾಳೆಯೋ ಆಗ ಏರ್ಪಡುವ ದಾಂಪತ್ಯ ಅರ್ಥಹೀನವಾಗುತ್ತದೆ. 'ಇಹಕ್ಕೊಬ್ಬ ಗಂಡನೆ, ಪರಕ್ಕೊಬ್ಬ ಗಂಡನೆ?' ಎಂಬ ಅವಳ ಪ್ರಶ್ನೆ ಈ ನಿಲುವಿಗೆ ಸಹಜವಾಗಿಯೆ ಇದೆ. ಈ ಲೋಕದ ಗಂಡರು 'ಸಾವಕೆಡುವ' ಗಂಡರಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತಾರೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ಆಕೆ ತನ್ನ ಸನಾತನ ಪತಿಯಾದ 'ಸಾವಿಲ್ಲದ ಕೇಡಿಲ್ಲದ' ಪುರುಷನಿಗಾಗಿ ಹಂಬಲಿಸುತ್ತಾಳೆ. ಆದ ಕಾರಣವೆ ಸಂದರ್ಭದ ಬಲದಿಂದ ಕೌಶಿಕನೊದಿಗೆ ಒದಗಿದ ಅವಳ ಒಲ್ಲದ ಮದುವೆ, ಅವಳ ಪಾಲಿಗೆ ಹರಿಹರನು ವರ್ಣಿಸುವಂತೆ 'ವಿಷಮ ಸುಖ ಸಂಪತ್ ಸಂಯೋಗ ಸನ್ನಿಧಿ'ಯಾಗಿ ಮುರಿದುಬಿತ್ತು.*

---

* ಮಹಾದೇವಿಗೆ ಮದುವೆಯಾಯಿತೆ ಅಥವಾ ಇಲ್ಲವೆ ಎನ್ನುವ ಬಗ್ಗೆ ಅವಳನ್ನು ಕುರಿತು ಬಂದ ಬರಹಗಳಲ್ಲಿ ಭಿನ್ನವಾದ ನಿಲುವುಗಳಿವೆ. ಅಕ್ಕನನ್ನು ಕುರಿತ ಮೊದಲ ಕೃತಿ ಹರಿಹರನದು. ಆತ ಮಹಾದೇವಿಗೆ ಮದುವೆಯಾಯಿತೆಂದೇ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ-ಅದು ಕೌಶಿಕನು ಮೂರು ಷರತ್ತುಗಳನ್ನು ಪಾಲಿಸಬೇಕೆಂಬ ಆಕೆಯ ಮಾತಿನ ಮೇರೆಗೆ. ಕೌಶಿಕ ಈ ಷರತ್ತನ್ನು ಮುರಿದಾಗ ಆಕೆ ಆತನನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹೋಗುತ್ತಾಳೆ. ಚೆನ್ನಬಸವಾಂಕ. ಕೆಂಚವೀರಣ್ಣೊಡೆಯರ ಶೂನ್ಯ ಸಂಪಾದನೆಗಳು ಇದನ್ನೆ ಹೇಳುತ್ತವೆ.

ಆದರೆ ಚಾಮರಸನ 'ಪ್ರಭುಲಿಂಗ ಲೀಲೆ'ಯಿಂದ ಮೊದಲುಗೊಂಡು, ವಿರೂಪಾಕ್ಷ ಪಂಡಿತ, ಎಳಂದೂರು ಹರೀಶ್ವರ, ಪಾಲ್ಕುರಿಕೆ ಸೋಮನಾಥ, ಹಲಗೆಯ ದೇವ ಹಾಗೂ ಗೂಳೂರು ಸಿದ್ಧವೀರಣ್ಣೊಡೆಯರ ಶೂನ್ಯ ಸಂಪಾದನೆಗಳು-ಆಕೆಗೆ ಮದುವೆಯಾಗಲಿಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳುತ್ತವೆ.

ಈ ಎರಡೂ ಪಕ್ಷಗಳಿಗೆ ಸಮಾನವಾದ ಸಂಗತಿಯೆಂದರೆ, ಆಕೆ ಕೆಲವು ಕಾಲವಾದರೂ ಬಲವಂತದಿಂದ ಕೌಶಿಕನ ಅರಮನೆಯಲ್ಲಿದ್ದಳು ಎನ್ನುವುದು. ನಮ್ಮ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಆಕೆಗೆ ಮದುವೆ

ಅಕ್ಕ ತನ್ನ ಹಲವಾರು ವಚನಗಳಲ್ಲಿ ಅನುಭಾವಿಕ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ತನಗೆ ಆಗಲೇ ಮದುವೆಯಾಗಿರುವ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಹೇಳಿಕೊಂಡಿದ್ದಾಳೆ:

ಪಚ್ಚೆಯ ನೆಲೆಗಟ್ಟು ಕನಕದ ತೋರಣ
ವಜ್ರದ ಕಂಬ ಪವಳದ ಚಪ್ಪರವನಿಕ್ಕಿ ಮದುವೆಯ ಮಾಡಿದರು
ನಮ್ಮವರೆನ್ನ ಮದುವೆಯ ಮಾಡಿದರು
ಕಂಕಣ ಕೈ ದಾರಗಟ್ಟಿ ಸ್ಥಿರ ಸೇಸೆಯನಿಟ್ಟು
ಚೆನ್ನಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನನೆಂಬ ಗಂಡಂಗೆನ್ನ ಮದುವೆಯ ಮಾಡಿದರು
(ವ.೭೬:ಬ)

ಚೆನ್ನಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನಯ್ಯನೆ ಗಂಡ, ಆನು ಚೆನ್ನಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನಂಗೆ
ಮದವಳಿಗೆ (ವ.೭೮:ಬ)

ಕಂಗಳೊಳಗೆ ತೊಳಗಿ ಬೆಳಗು ದಿವ್ಯರೂಪನ ಕಂಡು ಮೈಮರೆದೆನವ್ವ
ಇಂತಾಗಿ ಚೆನ್ನಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನನೆನ್ನ ಮದುವಣಿಗ
ಆನು ಮದುವಣುಗಿ ಕೇಳಾ ತಾಯೆ (ವ.೧೦೧:ಬ)

ಗುರುವೆ ತೆತ್ತಿಗನಾದ ಲಿಂಗವೆ ಮದುವಣಿಗನಾದ
ನಾನು ಮದುವಳಿಗೆಯಾದೆನು. ಇದು ಕಾರಣ ಚೆನ್ನಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ
ಗಂಡನಾದ ಬಳಿಕ ಮಿಕ್ಕಿನ ಲೋಕದ ಗಂಡರ ಸಂಬಂಧ
ಎನಗಿಲ್ಲವಯ್ಯಾ (ವ.೨೫೮:ಬ)

ಚೆನ್ನಮಕಾರ್ಜುನನೆಂಬ ಗಂಡನೊಡನೆ ಎಂದೋ ಮದುವೆಯಾದ ಈ ಹೆಣ್ಣು ಈ ಭವದ ಹಾದಿಯಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಗಂಡನನ್ನು ಹುಡುಕಿಕೊಂಡು ಆತನಿರುವಲ್ಲಿಗೆ ಹೊರಟಿದ್ದಾಳೆ. ತಾನು ಅನಂತ ಕಾಲದಿಂದ ಒಲಿದ ಹಾಗೂ ಮದುವೆಯಾದ ಗಂಡನನ್ನು ಹುಡುಕಿಕೊಂಡು ಹೊರಟ ರೀತಿಯೋ ಅಕ್ಕನ ಅನುಭಾವಿಕ ಅನ್ವೇಷಣೆಯ ಒಂದು ಪ್ರತೀಕವಾಗಿದೆ. ಪರಿಸ್ಥಿತಿ ಹೀಗಿರುವಾಗ ಆಕೆ ದಾಂಪತ್ಯ ಜೀವನದ ಲೌಕಿಕ ಕಲ್ಪನೆಯನ್ನು ನಿರಾಕರಿಸಿದ್ದು ತೀರಾ ಸಹಜವಾಗಿವೆ. ಆದರೆ 'ಸತಿಪತಿಗಳೊಂದಾದ ಭಕ್ತಿ ಹಿತವಾಗಿಪ್ಪುದು ಶಿವಂಗೆ' ಎನ್ನುತ್ತ, ಲೌಕಿಕ ದಾಂಪತ್ಯ ಜೀವನವನ್ನು ಆಧ್ಯಾತ್ಮ ಸಾಧನೆಗೆ ವಿರೋಧವಲ್ಲವೆಂದು ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡ ಅಂದಿನ

ಯಾಯಿತೆ ಇಲ್ಲವೆ ಎಂಬುದು ಮುಖ್ಯವಾದ ಸಮಸ್ಯೆಯೆ ಅಲ್ಲ. ಅವಳು ಮದುವೆಯಾದಳೋ ಬಿಟ್ಟಳೋ ಎಂಬುದು ಅವಳ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವದ ಮಹತ್ತನ್ನು ಗುರುತಿಸಲು ಮಾನದಂಡವೇನಲ್ಲ.

ಶರಣ ಧರ್ಮದ ಸಾಮಾಜಿಕ ನಿಲುವಿಗೆ ಅಕ್ಕನ ಈ ನಿಲುವು, ಒಂದು ವ್ಯಕ್ತಿ ನಿಷ್ಠವಾದ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆಯೋ ಎಂಬಂತೆ, ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿಯೆ ಎದ್ದು ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಆ ಕಾರಣಕ್ಕೆ ಅಕ್ಕ ಲೌಕಿಕ ಸಾಂಸಾರಿಕ ಜೀವನ ವಿಧಾನವನ್ನು, ಹಗುರ ವಾಗಿ ನೋಡುವುದಿಲ್ಲ. ಆಕೆ ಹೇಳುತ್ತಾಳೆ–

ಹಾವಿನ ಬಾಯ ಹಲ್ಲ ಕಳೆದು
ಹಾವನಾಡಿಸಬಲ್ಲಡೆ ಹಾವಿನ ಸಂಗವೇ ಲೇಸು ಕಂಡಯ್ಯಾ

....
ಚೆನ್ನಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ ನೀನೊಲಿದವರು
ಕಾಯಗೊಂಡಿದ್ದರೆನಬೇಡ (ವ.೧೫೭:೮)

ಎಂದರೆ ಸಂಸಾರ ಎನ್ನುವುದು ತ್ಯಾಜ್ಯವೇನಲ್ಲ. ಆದರೆ ಅದು ವಿಷದ ಹಲ್ಲು ಗಳಿರುವ ಸರ್ಪವೆಂಬ ಅರಿವಿರಬೇಕು. ಈ ಹಾವಿನ ಬಾಯ ಹಲ್ಲುಗಳನ್ನು–ಅಂದರೆ ಕಾಮ ಕ್ರೋಧಾದಿಗಳನ್ನು–ಕಿತ್ತು ಹಾಕಿ ಬದುಕುವುದಾದರೆ ಹಾವಿನ ಸಂಗವೇ ಲೇಸು. ಆದರೆ ಸಂಸಾರವನ್ನು ಹೀಗೆ ಗೆದ್ದು ಬದುಕಲು ಚೆನ್ನ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನನ ಒಲುಮೆ ಅಗತ್ಯ. ಆದ ಕಾರಣ ನಿಜವಾದ ಭಕ್ತರಾಗಿ ಸಂಸಾರ ದಲ್ಲಿ ಬದುಕುವವರೂ ಗೌರವಾರ್ಹರೇ ಎಂಬುದು ಅಕ್ಕನ ನಿಲುವು; ಮತ್ತು ತನ್ನ ದಾರಿಯೇ ಬೇರೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಕಂಡುಕೊಂಡ ಅಕ್ಕ, ತಾನು ಹಿಡಿದ ದಾರಿಯೇ ಸರಿ, ಆದಕಾರಣ ಉಳಿದವರು ಅದನ್ನು ಅನುಸರಿಸಬೇಕೆಂದು ಎಂದೂ ಹೇಳಲಿಲ್ಲ. ಯಾಕೆಂದರೆ ಆಧ್ಯಾತ್ಮ ಸಾಧನೆ ಎಂಬುವು ಮೂಲತಃ ವೈಯಕ್ತಿಕ ವಾದದ್ದು.

ತನ್ನ ಇಷ್ಟ ದೈವವನ್ನು ತನ್ನ ಗಂಡನೆಂದು ಭಾವಿಸಿದ ಅಕ್ಕನ ದೈವದ ಕಲ್ಪನೆ ಅಂದಿನ ವೀರಶೈವ ಧರ್ಮದ 'ಲಿಂಗ'ದ ಕಲ್ಪನೆಯಿಂದ ಭಿನ್ನವಾಗಿದೆ. ಆಕೆಯ ದೈವವಾದ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ ಪರಮ ಸಾಕಾರ ಸುಂದರಮೂರ್ತಿ. ಅಕ್ಕ ಆಗಾಗ 'ರೂಹಿಲ್ಲದ ಚೆಲುವ'ನೆಂದು ಅವನನ್ನು ವರ್ಣಿಸಿದರೂ, ಅವಳ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಆತ ಸೌಂದರ್ಯದ ಮೂರ್ತಿಯೆ ಹೊರತು, ವೀರಶೈವದ 'ಇಷ್ಟಲಿಂಗ' ಪ್ರತಿನಿಧಿಸುವ ನಿರಾಕಾರಕ್ಕೆ ಸಮೀಪವಾದ ಸಂಕೇತವಲ್ಲ. ಯಾಕೆಂದರೆ ದೈವ ವನ್ನು ಗಂಡೆಂದು ಅಥವಾ ಗಂಡನೆಂದು ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಂಡ ಅಕ್ಕನ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಆತ, ಸರ್ವೇಂದ್ರಿಯ ಸಾಕಾರ ಸುಂದರನಾಗಿಯೆ ಕಾಣುತ್ತಾನೆ. ಆತನೊಂದಿಗೆ ಈಕೆ ಒಂದಾಗುವ ಸ್ಥಿತಿ ಕೇವಲ 'ಬಯಲ' ಅಥವಾ ಬೆಳಕಿನ ಅಥವಾ ಕೇವಲ ಜ್ಯೋತಿಯ

ಸ್ಥಿತಿ ಮಾತ್ರವಾಗದೆ ಅದು ಉತ್ಕಟವಾದ ಪ್ರಣಯಾನುಭವವಾಗಿದ್ದು, ಶೃಂಗಾರದ ರೂಪಕಗಳ ಮೂಲಕವಾಗಿಯೆ ವರ್ಣಿತವಾಗಿದೆ:

ಹೊಳೆವ ಕೆಂಜೆಡೆಗಳ ಮೇಲೆ ಎಳೆವೆಳುದಿಂಗಳು
ಫಣಿಮಣಿ ಕರ್ಣಕುಂಡಲದವನು ನೋಡವ್ವಾ
ರುಂಡಮಾಲೆಯು ಕೊರಳವನ ಕಂಡರೆ ಒಮ್ಮೆ ಬರಹೇಳವ್ವಾ. (ವ.೮೬:ಬ)

ಅಕ್ಕ ಕೇಳವ್ವ ನಾನೊಂದ ಕನಸಕಂಡೆ
ಚಿಕ್ಕ ಚಿಕ್ಕ ಜೆಡೆಗಳ ಸುಲಿಪಲ್ಲಗೊರವನು
ಭಿಕ್ಷಕ್ಕೆ ಬಂದುದ ಕಂಡೆ.... (ವ.೮೭:ಬ)

ಕಂಗಳೊಳಗೆ ತೊಳಗಿ ಬೆಳಗುವ ದಿವ್ಯರೂಪನ ಕಂಡು ಮೈಮರೆದೆನವ್ವ
ಮಣಿ ಮಕುಟದ ಫಣಿಕಂಕಣದ ನಗೆಮೊಗದ
ಸುಲಿಪಲ್ಲ ಸೊಬಗನ ಕಂಡು ಮನಸೋತೆನವ್ವಾ ... (ವ.೧೦೧:ಬ)

ಹೊಳೆವ ಕೆಂಜಡೆಗಳ ಮಣಿಮುಕುಟದ
ಒಪ್ಪುವ ಸುಲಿಪಲ್ಲ ನಗೆಮೊಗದ
ಕಂಗಳ ಕಾಂತಿಯಿಂ ಈರೇಳು ಭುವನಮಂ ಬೆಳಗುವ
ದಿವ್ಯಸ್ವರೂಪನ ಕಂಡೆನಾನು
ಕಂಡೆನ್ನ ಕಂಗಳ ಬರ ಹಿಂಗಿತ್ತಿಂದು.... (ವ.೬೮:ಬ)

ಅಕ್ಕನ ಅನುಭಾವ ಚೆನ್ನಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನನನ್ನು ಕುರಿತ ಕನಸು, ಹಂಬಲ ಹಾಗೂ ತಳಮಳಗಳ ರೂಪದ ಅನ್ವೇಷಣೆಯ ಸ್ಥಿತಿಯಾಗಿರುವುದರಿಂದ, ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಅದು ಗಾಢವಾದ ಅಂತರ್ಮುಖ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯಾಗಿದೆ. ಬಸವಣ್ಣನವರದು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಸಮಾಜ ಕ್ಷೇಮ ಕಾತರವಾದ ಬಹಿರ್ಮುಖ ಪ್ರವೃತ್ತಿ; ಅಲ್ಲಮನದಾದರೋ ಇದ್ದೂ ಇಲ್ಲದಂತಹ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸುತ್ತಾ, ಈ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಮೀರಿದ ಒಂದು ಊರ್ಧ್ವಮುಖ ಪ್ರವೃತ್ತಿ. ಅಕ್ಕನದು ಅಂತರ್ಮುಖ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯಾದುದರಿಂದ ಸಮಾಜ ಸುಧಾರಣಾ ಪರವಾದ ಕಾಳಜಿಗಳು ಅವಳಲ್ಲಿ ಅಷ್ಟಾಗಿ ಕಾಣಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಆಕೆ ತನ್ನೊಂದಿಗೆ ತಾನು ಮಾತನಾಡಿಕೊಂಡದ್ದೆಲ್ಲ ಅದ್ಭುತವಾದ ಭಾವಗೀತೆಯ ಗುಣವನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸುತ್ತದೆ. ಆಗಾಗ ಆಕೆ ಲೋಕದೊಂದಿಗೆ ಮಾತನಾಡಿದರೂ ಅದು ತನ್ನ ಧೈರ್ಯಕ್ಕೆ, ಸಮಾಧಾನಕ್ಕೆ ಹಾಗೂ

ತನ್ನ ನಡವಳಿಕೆಯ ಸಮರ್ಥನೆಗೆ. ತಾನೊಲಿದ ಗಂಡನೊಂದಿಗೆ ತನಗೆ ಒದಗಿದ ವಿರಹ ಹಾಗೂ ಆತನೊಂದಿಗೆ ತಾನು ಒಂದಾಗುವ ಉತ್ಕಟವಾದ ಹಂಬಲದ ಪ್ರಯಾಣದ ಉದ್ದಕ್ಕೂ ಅವಳು ಆಡುವ ಮಾತೆಲ್ಲ ಭಾರತೀಯ ಪ್ರೇಮ ಕಾವ್ಯದ ವಿರಹ ಗೀತೆಗಳ ಮಾದರಿಗಳಂತಿವೆ. ಅವಳ ವಚನಗಳಲ್ಲಿ ಉತ್ಕಟವಾದ ಶೃಂಗಾರ ಭಾವದ ಅನೇಕ ಕ್ಷಣಗಳು ದಾಖಲಾಗಿವೆ. ಈ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ ಅಕ್ಕಮಹಾದೇವಿ ಕನ್ನಡದ ಮೊದಲ ಹಾಗೂ ಮೊದಲ ದರ್ಜೆಯ ಕವಯಿತ್ರಿಯಾಗಿದ್ದಾಳೆ;

ಚಿಲಿಪಿಲಿ ಎಂದೋದುವ ಗಿಳಿಗಳಿರಾ
ನೀವು ಕಾಣಿರೆ ನೀವು ಕಾಣಿರೆ
ಸ್ವರಪೆತ್ತಿ ಪಾಡುವ ಕೋಗಿಲೆಗಳಿರಾ
ನೀವು ಕಾಣಿರೆ, ನೀವು ಕಾಣಿರೆ
ಎರಗಿ ಬಂದಾಡುವ ದುಂಬಿಗಳಿರಾ
ನೀವು ಕಾಣಿರೆ ನೀವು ಕಾಣಿರೆ ? (ವ.೭೩:ಬ)

ಅಳಿಸಂಕುಳವೇ ಮಾಮರನೇ ಬೆಳುದಿಂಗಳೇ
ನಿಮ್ಮೆಲ್ಲರನು ಒಂದ ಬೇಡುವೆ
ಎನ್ನೊಡೆಯ ಚೆನ್ನಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ ದೇವ ಕಂಡರೆ ಕರೆದು ತೋರಿರೆ!
(ವ.೭೪:ಬ)

ಕಳವಳದ ಮನವು ತಲೆಕೆಳಗಾದುದವ್ವಾ
ಸುಳಿದು ಬೀಸುವ ಗಾಳಿ ಉರಿಯಾಯಿತವ್ವ
ಬೆಳದಿಂಗಳು ಬಿಸಿಲಾಯಿತ್ತು ಕೆಳದಿ (ವ.೩೨೧:ಬ)

ಹಿಂಡನಗಲಿ ಹಿಡಿವಡೆದ ಕುಂಜರ ತನ್ನ ವಿಂಧ್ಯವ ನೆನೆವಂತೆ
ನೆನೆವೆನಯ್ಯ (ವ.೩೧೩:ಬ)

ಕಿಚ್ಚಿಲ್ಲದ ಬೇಗೆಯಲ್ಲಿ ಬೆಂದೆನವ್ವ
ಏರಿಲ್ಲದ ಘಾಯದಲಿ ನೊಂದೆನವ್ವ (ವ.೬೮:ಬ)

ಅಕ್ಕ ಏಕಾಂಗಿಯಾದ, ಆದರೆ ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಧೀರಳಾದ ಹೆಣ್ಣು. ಲೋಕದ ನಿಂದೆ, ಅಪವಾದ ಇತ್ಯಾದಿಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಒಂದಿಷ್ಟೂ ತಲೆಕೆಡಿಸಿಕೊಂಡವಳಲ್ಲ.

ನಿಜವಾದ ಆಧ್ಯಾತ್ಮ ಸಾಧಕರಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವ ನಿರ್ಭಯತೆ ಆಕೆಯ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವದ ಲಕ್ಷಣವಾಗಿದೆ:

ಹಸಿವಾದೊಡೆ ಭಿಕ್ಷಾನ್ನಗಳುಂಟು
ತೃಷೆಯಾದೊಡೆ ಕೆರೆ ಹಳ್ಳ ಬಾವಿಗಳುಂಟು
ಶಯನಕ್ಕೆ ಹಾಳು ದೇಗುಲ ಉಂಟು
ಚೆನ್ನಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನಾ ಆತ್ಮ ಸಂಗಾತಕ್ಕೆ ನೀನೆನಗುಂಟು (ವ.೨೨೬)

ಆರೂ ಇಲ್ಲದವಳೆಂದು ಆಳಿಗೊಳಲುಬೇಡ ಕಂಡಯ್ಯ
ಏನ ಮಾಡಿದರೂ ನಾನಂಜುವವಳಲ್ಲ
ತರಗೆಲೆಯಮೇಲೊರಗಿ ನಾನಿಹೆನು
ಸುರಗಿಯ ಮೇಲೊರಗಿ ನಾನಿಹೆನು (ವ.೬೪)

ಆದರೆ ಆಕೆಯ ಈ ಧೈರ್ಯ ಲೋಕದ ಲಜ್ಜೆಯ ಗಡಿಯನ್ನೂ ದಾಟುವ ದಿಗಂಬರತ್ವ ಅಥವಾ ಬತ್ತಲೆತನವನ್ನು ಕೈಕೊಳ್ಳುವಷ್ಟು ಮುಂದುವರಿದಿತ್ತೆ ಅಥವಾ ಬೇರೆ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಹೇಳುವುದಾದರೆ, ಅನೇಕರು ಭಾವಿಸಿರುವಂತೆ ಅಕ್ಕ ಬಟ್ಟೆಯ ಹಂಗನ್ನು ಕಿತ್ತೊಗೆದು, ಕೇಶರಾಶಿಯಿಂದ ತನ್ನ ದಿಗಂಬರತ್ವವನ್ನು ಮರೆಮಾಡಿಕೊಂಡು ಸಂಚರಿಸಿದಳೆ ಎನ್ನುವ ಸಂಗತಿ ತುಂಬ ವಿಲಕ್ಷಣವಾಗಿದೆ. ನಮ್ಮ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಹೇಳುವುದಾದರೆ ಇದೊಂದು ತೀರಾ ಅಸಂಭಾವ್ಯವೂ, ಅಸಂಬದ್ಧವೂ ಆದ ಕಲ್ಪನೆಯಾಗಿದೆ. ಹನ್ನೆರಡನೆಯ ಶತಮಾನದಷ್ಟು ಹಿಂದಿನ ಆ ಪರಿಸರದಲ್ಲಿ ಹೆಣ್ಣೊಬ್ಬಳು, ಅವಳೆಂಥ ಅನುಭಾವಿಯಾಗಿದ್ದರೂ, ಬೆತ್ತಲೆಯಾಗಿ ಕೂದಲನ್ನು ಮರೆಮಾಡಿಕೊಂಡು ಸಂಚರಿಸಿದಳೆಂಬುದು, ಅತ್ಯಂತ ಅಸಂಗತವೂ ಅನುಚಿತವೂ ಆದ ಭ್ರಮಾಕಲ್ಪನೆಯಾಗಿ ಮಾತ್ರ ತೋರುತ್ತದೆ. ಈ ನಡವಳಿಕೆ ವೀರಶೈವ ಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಸಂಪೂರ್ಣ ವಿರುದ್ಧ ಮಾತ್ರವಲ್ಲ; ವೈಯಕ್ತಿಕವಾಗಿ ಮತ್ತು ಸಾಮಾಜಿಕವಾಗಿ ಕೂಡ ಹೆಣ್ಣಿಗೆ ಕ್ಷೇಮಂಕರವಾದದ್ದಲ್ಲ.

ಈ ಕುರಿತು ಮೊದಲು ನಾವು ಗಮನಕ್ಕೆ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕಾದದ್ದು ಅಂದಿನ ಸಮಕಾಲೀನ ವಚನಕಾರ್ತಿಯರ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆಗಳನ್ನು. ಅಕ್ಕನ ಸಮಕಾಲೀನರಾದ ಯಾವ ವಚನಕಾರ್ತಿಯರ ಯಾವ ವಚನಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಈ ಕುರಿತು ಒಂದಾದರೂ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆ ದಾಖಲಾಗಿಲ್ಲವಲ್ಲ! ಹಾಗೆಯೇ ಇತರ ಅನೇಕ ವಚನಕಾರರ ವಚನಗಳಲ್ಲಿ ಅಕ್ಕ ಬತ್ತಲೆತನದ ಬಗ್ಗೆ ಒಂದಾದರೂ ಉಲ್ಲೇಖಗಳಿಲ್ಲವಲ್ಲ. *

---

* ಅಕ್ಕನ ಬತ್ತಲೆತನದ ಉಲ್ಲೇಖ ಮಾಡುವ ಇತ್ತೀಚಿನ ವಚನಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಮುಂದೆ ಚರ್ಚಿಸಲಾಗಿದೆ. ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ, ಅಕ್ಕನ ವಚನಗಳಲ್ಲಿಯೆ ತನ್ನ ಬತ್ತಲೆತನದ ಬಗೆಗೆ ಉಲ್ಲೇಖಗಳಿಲ್ಲ (ನೋಡಿ-ವ.೧೨೪, ೨೧೫ ಮತ್ತು ೨೮೨. ಡಾ॥ ಎಲ್. ಬಸವರಾಜು)

ಅಕ್ಕನ ಸಮಕಾಲೀನರಾದ ಪ್ರಮುಖ ವಚನಕಾರರ ಹಾಗೂ ವಚನಕಾರ್ತಿಯರ ಅನಂತರ, ಅಕ್ಕನ ಬದುಕನ್ನು ಕುರಿತು ಮೊಟ್ಟಮೊದಲು 'ಮಹಾದೇವಿಯಕ್ಕಗಳ ರಗಳೆ' ಎಂಬ ಕಾವ್ಯವನ್ನು ಬರೆದ ಹರಿಹರನು ಕೂಡ ಆಕೆ ಬತ್ತಲೆಯಾಗಿ ನಡೆದಳೆಂದು ಹೇಳಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಹರಿಹರನೊಬ್ಬನ ಹೊರತು ಮುಂದಿನವರೆಲ್ಲರೂ ಆಕೆ ದಿಗಂಬರಳಾಗಿದ್ದಳೆಂದೂ, ಕೂದಲಿನಿಂದ ತನ್ನ ಮೈಯನ್ನು ಮರೆಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದಳೆಂದೂ ವರ್ಣಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಆದರೆ ಈ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಕುರಿತ ಹರಿಹರನ ಕಾವ್ಯದ ಸಂದರ್ಭವೆ ಈ ಬಗೆಯ ತಪ್ಪುಗ್ರಹಿಕೆಗೆ ಆಸ್ಪದವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸುವಷ್ಟು ಸಂದಿಗ್ಧವಾಗಿದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ತಳ್ಳಿಹಾಕುವಂತಿಲ್ಲ. ಅಕ್ಕ ಮೂರು ಷರತ್ತುಗಳ ಮೇರೆಗೆ ಕೌಶಿಕನನ್ನು ಮದುವೆಯಾಗಿ, ಅವನೊಡನೆ ಅರಮನೆಯಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಕಾಲ ಇದ್ದಳೆಂದು ಚಿತ್ರಿಸುವ ಹರಿಹರ, ಮೂರು ಷರತ್ತುಗಳನ್ನೂ ಉಲ್ಲಂಘಿಸಿದ ಕೌಶಿಕನ ಸಹವಾಸವನ್ನು ಮಹಾದೇವಿ ಬಿಟ್ಟು ಹೊರಟ ಸಂದರ್ಭವನ್ನು ಕುರಿತು ಹೀಗೆ ವರ್ಣಿಸಿದ್ದಾನೆ: ಒಂದು ದಿನ ಅರಮನೆಗೆ ಮಹಾದೇವಿಯ ಆರಾಧ್ಯ ದೇವರಾದ ಗುರುಗಳು ಬಂದಾಗ, ಸೆಜ್ಜೆಮನೆಯಿಂದ ಸಂಭ್ರಮದಿಂದ ನಮಸ್ಕರಿಸಲು ಧಾವಿಸಿದ ಮಹಾದೇವಿಗೆ ಗುರುಗಳು 'ಮಗಳೆ ದುಕೂಲಮಂ ಬಾಸಣಿಸಿಕೊಳ್' (ಮಗಳೆ ಬಟ್ಟೆಯನ್ನುಟುಕೋ) ಎನ್ನಲಾಗಿ, ಆಕೆ ತನ್ನ ವಸ್ತ್ರಗಳ ಕಡೆ ಕೈಚಾಚಿದಾಗ ಕೌಶಿಕನು 'ತೆಗೆ ತೆಗೆ ನಿನಗೇನ್ ಅತ್ಯಂತ ಭಕ್ತೆಗೆ, ಮೀರಿದ ವಿರಕ್ತೆಗೆ ಸೀರೆಯೇಕೆಂದು ಕೈಯ್ಯ ದುಕೂಲಮಂ ಸೆಳೆಯಲು, ಹಾ ಮೂರು ತಪ್ಪ ತೀರ್ದುದು ಎನ್ನಿಚ್ಛೆಸಾರ್ದುದು ಭವಿ ಸಂಗವೊಳಸೋರ್ದುದು ವಿರಕ್ತಿ ನಿಮಿರ್ದುದು ನಿಷ್ಠೆಯುಳಿದುದು ಬರ್ದುಂಕಿದೆನ್ ಬರ್ದುಂಕಿದೆನ್ ಎನ್ನುತ್ತೆ ಆಶಾರಹಿತೆ ಕೇಶಾಂಬರಿಯಾಗಿ ತಿರುಗಿಬಂದು ಧವಳಾರದೊಳಗಿರ್ದ ಚೆನ್ನಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನನ ಕರಸ್ಥಳದೊಳ್ ಬಿಜಯಂಗೈಸಿಕೊಂಡು....ಮಹಾದೇವಿ ಪುರಮಂ ಪೊರಮಟ್ಟು ಶ್ರೀಪರ್ವತಾಭಿಮುಖಿಯಾದಳ್' *

ಹರಿಹರನ ಅನಂತರ ಶರಣರ ವಚನಗಳ ಆಧಾರದಿಂದ ಶೂನ್ಯ ಸಂಪಾದನೆಯನ್ನು ಕಟ್ಟುವ ಅದ್ಭುತ ನಾಟಕೀಯತಂತ್ರವನ್ನು ಆವಿಷ್ಕಾರ ಮಾಡಿದ ಮೊದಲ 'ಶೂನ್ಯ ಸಂಪಾದನಕಾರ'ನಾದ ಶಿವಗಣ ಪ್ರಸಾದಿ ಮಹಾದೇವಿಯನ್ನು(ಸು.೧೪೬೦) ಅಕ್ಕಮಹಾದೇವಿಯು ಕಲ್ಯಾಣಕ್ಕೆ ಬಂದ ಸಂದರ್ಭವನ್ನು ಚಿತ್ರಿಸುತ್ತ-

ದಿಗಂಬರದುಡಿಗೆಯನುಟ್ಟು ಕೇಶವೆಂಬ ಅಂಬರವಂ ಮುಸುಕಿಟ್ಟು
ಕರಸ್ಥಲದೊಳಿರ್ಪ ಇಷ್ಟಲಿಂಗದೊಳು ದೃಷ್ಟಿನಟ್ಟು, ಭಾವಕರು

---

* ಮಹಾದೇವಿಯಕ್ಕನ ರಗಳೆ. ಹರಿಹರನ ನೂತನ ಪುರಾತನರ ರಗಳೆಗಳು. ಸ. ಡಾ॥ ಎಂ. ಎಸ್. ಸುಂಕಾಪುರ (ಕ.ವಿ.ವಿ., ಧಾರವಾಡ) ಪು. ೧೩೮-೧೩೯.

ಗೊಂಡು ಲೌಕಿಕದ ಲಜ್ಜಾಭಿಮಾನಮುಂ ತೊರೆದು
ಭವಸಾಗರಮಂ ದಾಂಟಿ ಚೆನ್ನಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನನ
ವಿಕಳಾವಸ್ಥೆಯೊಳು ತನ್ನ ಮರೆದು *

ಎಂದು ವರ್ಣಿಸುತ್ತಾನೆ. ಹರಿಹರನಲ್ಲಿ ಆಕೆ ಶಯ್ಯಾಗೃಹದಲ್ಲಿ ಬೆತ್ತಲೆಯಾಗಿದ್ದುದು, ಅನಂತರ ಕೌಶಿಕ 'ತೆಗೆ ತೆಗೆ ನಿನಗೆ ಸೀರೆಯೇಕೆ' ಎಂದದ್ದು, ಆಮೇಲೆ ಆಕೆ 'ಕೇಶಾಂಬರಿಯಾಗಿ ತಿರುಗಿ ಬಂದು' ಇಷ್ಟಲಿಂಗವನ್ನು ಕೈಗೆತ್ತಿಕೊಂಡು ಪುರವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಶ್ರೀಶೈಲಾಭಿಮುಖವಾಗಿ ಹೊರಟದ್ದು, ಇದೆಲ್ಲವೂ ಶಿವಗಣ ಪ್ರಸಾದಿ ಮಹಾದೇವಯ್ಯನ ಗ್ರಹಿಕೆಯಲ್ಲಿ ತಪ್ಪಾಗಿ ಭಾವಿತವಾಗಿ, ಅಕ್ಕ 'ದಿಗಂಬರ ದುಡಿಗೆಯನುಟ್ಟು ಕೇಶವೆಂಬ ಅಂಬರಮಂ ಮುಸುಕಿಟ್ಟು' ಬಂದಳೆಂಬ ವರ್ಣನೆಯಾಗಿ ಮಾರ್ಪಟ್ಟು ಮುಂದಿನ ಕೃತಿಕಾರರನ್ನು ದಾರಿ ತಪ್ಪಿಸಿತೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ಮುಂದಿನ ಎಲ್ಲರೂ ಅಕ್ಕ ದಿಗಂಬರೆಯಾಗಿ, ಕೇಶವನ್ನು ಮುಸುಕಿಟ್ಟು ಸಂಚರಿಸಿದಳೆಂದೇ ಚಿತ್ರಿಸಿದರು. ಮುಂದಿನ ಶೂನ್ಯ ಸಂಪಾದನಕಾರರು ಕಲ್ಯಾಣದ ಅನುಭವ ಮಂಟಪಕ್ಕೆ ಹೀಗೆ ದಿಗಂಬರೆಯೂ ಕೇಶಾಂಬರಿಯೂ ಆಗಿ ಬಂದ ಅಕ್ಕನನ್ನು, ಪ್ರಭುವು ನಾನಾ ಬಗೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಶ್ನೆ ಮಾಡಿ, ನೀನು ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಅನುಭಾವಿಯಾದ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ಕೂದಲನ್ನು ಯಾಕೆ ಮರೆಮಾಡಿದ್ದೀಯೆ ಎಂದು ಕೇಳಿದಂತೆಯೂ, ಅದಕ್ಕೆ ಅಕ್ಕ ಸಮರ್ಪಕವಾದ ಉತ್ತರವನ್ನು ಕೊಟ್ಟಂತೆಯೂ ಅದ್ಭುತವಾದ ನಾಟ್ಯಮಯ ಸಂದರ್ಭವನ್ನು ಚಿತ್ರಿಸಿದ್ದಾರೆ; ** ಮುಂದೆ

---

* ಪ್ರಭುದೇವರ ಶೂನ್ಯ ಸಂಪಾದನೆ: ಸಂಪುಟ ೧: ಸಂ. ಡಾ॥ ಎಲ್. ಬಸವರಾಜು (೧೯೬೯) ಪು.೧೫೫, ಪ್ರ: ಶ್ರೀ ಬೃಹನ್ಮಠ ಸಂಸ್ಥಾನ, ಚಿತ್ರದುರ್ಗ.

** ಅಕ್ಕನ ದಿಗಂಬರತ್ವವನ್ನು ಕುರಿತ ಚರ್ಚೆ-ಪ್ರತಿ ಚರ್ಚೆಯನ್ನು ಬೆಳೆಯಿಸಿದ 'ಶೂನ್ಯ ಸಂಪಾದನೆ'ಗಳಲ್ಲಿ ಬಂದಿರುವ ಅಲ್ಲಮನ ಹಾಗೂ ಅಕ್ಕನ ಉಕ್ತಿಗಳು(ವಚನಗಳು) ಈ ಸಂದರ್ಭದ ನಾಟ್ಯಮಯತೆಗಾಗಿ ನಿರ್ಮಿತಿಯಾದವುಗಳೇ ಹೊರತು, ಅವು ಅಲ್ಲಮ ಹಾಗೂ ಅಕ್ಕನ 'ಮೂಲ ವಚನ'ಗಳಾಗಿರಲಾರವು. ಶೂನ್ಯ ಸಂಪಾದನೆಯೇ ಮೂಲತಃ ವಚನ ವಾಙ್ಮಯದಿಂದ ಆದ ಅನುಸೃಷ್ಟಿ. ಶಿವಗಣ ಪ್ರಸಾದಿ ಮಹಾದೇವಯ್ಯನೇ ಮೊದಲ ಶೂನ್ಯಸಂಪಾದನೆಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿಕೊಂಡಿರುವಂತೆ 'ಅಲ್ಲಮ ಪ್ರಭುದೇವರು, ಬಸವರಾಜದೇವರು ಮುಖ್ಯವಾದ ಅಸಂಖ್ಯಾತ ಮಹಾಗಣಂಗಳೊಡನೆ ಮಹಾನುಭಾವ ಪ್ರಸಂಗಮಂ ಮಾಡಿ ಶೂನ್ಯ ಸಂಪಾದನೆಯು ಸದ್ಗೋಷ್ಠಿ ಕಥಾ ಪ್ರಸಂಗಮಂ ಮುಕ್ತಕಮಾಗಿರ್ದ ಶಿವಾದ್ವೈತ ವಚನಂಗಳನು ಉತ್ತರ-ಪ್ರತ್ಯುತ್ತರವಾಗಿ ಸೇರಿಸಿ ಸಮರ್ಪಿಸಿದ' ಒಂದು ಕೃತಿ. ಆದರೆ ಹೀಗೆ ಉತ್ತರ-ಪ್ರತ್ಯುತ್ತರವಾದ ನಾಟ್ಯಮಯ ಸಂದರ್ಭ ನಿರ್ಮಾಣದಲ್ಲಿ 'ಕೊಂಡಿ'ಯಾಗಿ ಅನೇಕ ವಚನಗಳನ್ನು ಶೂನ್ಯ ಸಂಪಾದನಕಾರರು ಸೃಷ್ಟಿಸಿರುವ ಸಾಧ್ಯತೆಯಿದೆ. ಹೀಗೆ ಸೃಷ್ಟಿಯಾಗಿ ಸೇರಿಕೊಂಡ ಇಂಥ ವಚನಗಳೂ ಎಷ್ಟು ಸೃಜನ ಶೀಲವಾಗಿವೆಯೆಂದರೆ, ಅವು ಆಯಾ ಸಂದರ್ಭದ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವದೊಡನೆ ಸಲೀಸಾಗಿ ಹೊಂದಿಕೊಳ್ಳುತ್ತವೆ. ಈ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಶೂನ್ಯ ಸಂಪಾದನಕಾರರ 'ಅನುಸೃಷ್ಟಿ ಪ್ರತಿಭೆ' ಅದ್ಭುತವಾದದ್ದು.

ಜನಮನದಲ್ಲಿ ಅಕ್ಕನನ್ನು ಕುರಿತು ಈ 'ಕೇಶಾಂಬರೆ'ಯಾದ ಚಿತ್ರವೇ ಸ್ಥಾಯಿಯಾಗಿ ಉಳಿದುಬಂದಿದೆ; ಚಿತ್ರಕಾರರು ಅಕ್ಕಮಹಾದೇವಿಯನ್ನು ಹೀಗೆಯೆ ಚಿತ್ರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಆದರೆ, ಹೆಣ್ಣೊಬ್ಬಳು ಈ ಬಗೆಯ 'ಅವಸ್ಥೆ'ಯಲ್ಲಿ ಇದ್ದಳೆಂಬುದು ಎಷ್ಟು ಸಂಭಾವ್ಯ ಹಾಗೂ ಉಚಿತ ಎಂಬುದರ ಬಗ್ಗೆ ಬಹು ಜನ ಗಂಭೀರವಾಗಿ ವಿಚಾರ ಮಾಡಿದಂತೆ ತೋರುವುದಿಲ್ಲ.

ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ದಿವಂಗತ ಶ್ರೀ ಎಚ್. ದೇವೀರಪ್ಪನವರು ಕೆಲವು ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದೆ ಬರೆದ "ಕೇಶಾಂಬರೆಯೆ ದಿಗಂಬರೆಯೆ ?" ಎಂಬ ಸಂಶೋಧನ ಬರಹವೊಂದರ ವಿಚಾರ ಸರಣಿಯನ್ನು ಗಮನಿಸುವುದು ಅಗತ್ಯವಾಗಿದೆ.* ಅವರು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಹರಿಹರನಲ್ಲಿ ಬರುವ 'ಕೇಶಾಂಬರೆ' ಎಂಬ ಮಾತನ್ನು ಅರ್ಥೈಸಿರುವ ಕ್ರಮವು ತರ್ಕಬದ್ಧವಾಗಿದೆ ಎಂಬುದು ನಮ್ಮ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಕೂಡ. ಅಕ್ಕಮಹಾದೇವಿ ಕೌಶಿಕನ ಅರಮನೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹೋಗುವಾಗ 'ಕೇಶಾಂಬರೆಯಾಗಿ ತಿರುಗಿ ಬಂದು ...ಪರ್ವತಾಭಿಮುಖಿಯಾಗಿ ನಡೆಂತಂದಳ್' ಎಂಬ ವರ್ಣನೆ ಇದೆಯಷ್ಟೆ. ಕೌಶಿಕನನ್ನು ಕೊಟ್ಟಕೊನೆಯದಾಗಿ ತಿರಸ್ಕರಿಸಿದಾಗ, ಆಕೆ 'ಕೇಶಾಂಬರೆಯಾಗಿ ತಿರುಗಿಬಂದು' (ಅಂದರೆ ಅರಮನೆಯ ಒಂದು ಭಾಗದಿಂದ ಕೇಶಾಂಬರೆಯಾಗಿ ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಪೂಜಾಗೃಹಕ್ಕೆ ಬಂದು) 'ಚೆನ್ನಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನನಂ ಕರಸ್ಥಲದೊಳ್ ಬಿಜಯಂಗೈಸಿಕೊಂಡು' ಪುರವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹೊರಟಳೆಂಬುದು ಇಲ್ಲಿನ ಉಲ್ಲೇಖವಾಗಿದೆ. "ಕೇಶಾಂಬರೆ ಎಂಬ ಪದಕ್ಕೆ ಕೇಶದಿಂದ ಮಾಡಿದ ಬಟ್ಟೆಯನ್ನು ಧರಿಸಿದವಳು ಎಂದು ಅರ್ಥ ಮಾಡಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ" ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ ದೇವೀರಪ್ಪನವರು. ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಇದೇ ಪದವನ್ನು ಬಳಸಲಾದ ಇನ್ನೂ ಒಂದೆರಡು ಉಲ್ಲೇಖಗಳ ಕಡೆ ಅವರು ಗಮನವನ್ನು ಸೆಳೆದಿದ್ದಾರೆ. ಹರಿಹರನ 'ಅಕ್ಕಮಹಾದೇವಿಯ ರಗಳೆ'ಯಲ್ಲಿಯೆ, ಏಳನೆಯ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ–

ಬರುತಿರ್ದಳತಿ ಭಕ್ತೆಯುಡುತಡಿಯ ಮಹದೇವಿ
ಪರಮ ವೈರಾಗ್ಯ ರಸವೆಯ್ದೆ ತನುವಂ ತೀವಿ
ನಿಷ್ಠೆ ಪಾದದ ರಕ್ಷೆಯಾಗುತಿರೆ ನಡೆಯುತುಂ
ಉಟ್ಟ ಕೇಶಾಂಬರಂ ದಟ್ಟಯಿಸಿ ಮೆರೆಯುತುಂ

ಎಂಬಲ್ಲಿ 'ಉಟ್ಟಕೇಶಾಂಬರಂ' ಎಂಬ ಮಾತನ್ನು ಗಮನಿಸಬೇಕು. ಹಾಗೆಯೇ ಹರಿಹರನ "ಕೇಶಿರಾಜದಂಡನಾಯಕನ ರಗಳೆ"ಯಲ್ಲಿಯೂ ಆತ ಮಂತ್ರಿ ಪದವಿಯನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿ ಹೊರಟ ಸಂದರ್ಭವನ್ನು ಚಿತ್ರಿಸುವಾಗ–

ಆಸೆಗೆಡೆಗೊಡದೆ ತನ್ನಯ ವಸ್ತ್ರಮಂ ಬಿಟ್ಟು
ಆಶಾಂಬರನ ಸುತಂ ಕೇಶಾಂಬರವನುಟ್ಟು

---

* ಎಚ್. ದೇವೀರಪ್ಪ: ಕೇಶಾಂಬರೆಯೆ, ದಿಗಂಬರೆಯೆ ? "ಸಂಶೋಧನ ಸಂಪುಟ" (೧೯೭೮) ಪು.೪೪೮-೪೫೨, ಶಿವಕುಮಾರ ಪ್ರಕಾಶನ, ವಿಜಯನಗರ, ಬೆಂಗಳೂರು-೪೦.

ಎಂಬ ವರ್ಣನೆಯಿದೆ. ಈ ಎರಡೂ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿಯೂ 'ಕೇಶಾಂಬರ' ಎಂದರೆ ಕೇಶದಿಂದ ಅಂದರೆ, ಉಣ್ಣೆಯ ನೂಲಿನಿಂದ ಮಾಡಿದ ಬಟ್ಟೆ ಅಥವಾ ಗೊಂಗಡಿ ಅಥವಾ ಕರಿಯ ಕಂಬಳಿಯ ನಿಲುವಂಗಿ ಎಂದು ಅರ್ಥವೇ ಹೊರತು ಕೂದಲನ್ನು ಮರೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡ ಬೆತ್ತಲೆಯ ಸ್ಥಿತಿ ಎಂದು ಅರ್ಥವಾಗುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ದೇವೀರಪ್ಪನವರು ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಈಗಲೂ ಹಿಮಾಲಯದ ಪರಿಸರದಲ್ಲಿ ಕರಿಯ ಕಂಬಳಿಯ ನಿಲುವಂಗಿ ತೊಟ್ಟ ಸಾಧುಗಳಿದ್ದಾರೆ. "ಕಾಲಿ ಕಂಬಳಿವಾಲಾ" ಅನ್ನುವ ಸನ್ಯಾಸಿಯ ಹೆಸರು ಇಂದಿಗೂ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆ. ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಿಂದ ನೋಡಿದಾಗ 'ತೆಗೆ ತೆಗೆ ನಿನಗೇನು ? ಅತ್ಯಂತ ಭಕ್ತೆಗೆ ಮೀರಿದ ವಿರಕ್ತೆಗೆ ಸೀರೆಯೇಕೆ' ಎಂದು ಕೌಶಿಕನು ವ್ಯಂಗ್ಯವಾಗಿ ಮೂದಲಿಸಿದಾಗ, ಆಕೆಗೆ ಎಲ್ಲ ವಸ್ತ್ರಗಳ ಬಗೆಗೂ ಜಿಗುಪ್ಸೆಯುಂಟಾಗಿ 'ಕೇಶಾಂಬರ'ವನ್ನು ಅಂದರೆ ಕರಿಯ ಕಂಬಳಿಯಿಂದ ಮಾಡಿದ ಉಡುಗೆಯನ್ನು ಧರಿಸಿ * ಅರಮನೆ ಹಾಗೂ ನಗರವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹೊರಟಿರಬೇಕು. ಆದ ಕಾರಣ ಅಕ್ಕಮಹಾದೇವಿ "ಕೇಶಾಂಬರೆ'ಯಾಗಿದ್ದಳೆಂದರೆ ತನ್ನ ತಲೆ ಕೂದಲನ್ನು ಮರೆಮಾಡಿಕೊಂಡು ಬೆತ್ತಲೆಯ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿದ್ದಳೆಂದು ಅರ್ಥಮಾಡುವುದು ತೀರಾ ಅಸಂಗತವಾದ ಕಲ್ಪನೆ ಎನ್ನುವುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ ಮತ್ತು 'ಬೆತ್ತಲೆ' ಎಂದರೆ ಕೇವಲ ಶಾರೀರಿಕವಾದ ಒಂದು ವಸ್ತ್ರಹೀನ ಸ್ಥಿತಿ ಎಂದು ವಾಚ್ಯವಾಗಿ ಭಾವಿಸುವುದಕ್ಕಿಂತ ಎಲ್ಲ ಬಗೆಯ ಆವರಣಗಳನ್ನೂ ಕಳಚಿಕೊಂಡ ಆತ್ಮದ ಒಂದು ಮುಕ್ತ ಸ್ಥಿತಿ ಎಂದು ಸಾಂಕೇತಿಕವಾಗಿ ಗ್ರಹಿಸುವುದೂ ಅಗತ್ಯವಾಗಿದೆ.

'ಎಳೆಯಂದಿನಲ್ಲಿ ತನ್ನ ತಂದೆ ತಾಯಂದಿರ, ಯೌವನದಲ್ಲಿ ಕೈಹಿಡಿದ ಗಂಡನ, ಮುಪ್ಪಿನಲ್ಲಿ ಮಕ್ಕಳ ರಕ್ಷಣೆಯಲ್ಲಿ ಇರಬೇಕಾದ ಹೆಣ್ಣು, ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಕ್ಕೆ ಅರ್ಹಳಲ್ಲ-ಎಂಬ ಮನು ಧರ್ಮ ಸೂತ್ರವು ನಿಯಂತ್ರಿಸಿದ ಸಾಂಸಾರಿಕ ಚೌಕಟ್ಟನ್ನು ದಾಟಿ ಹೆಣ್ಣಿಗೆ ಇದರಿಂದಾಚೆಯ ಬೇರೊಂದು ಅಸ್ತಿತ್ವವು ಉಂಟು ಎಂಬುದನ್ನು ತನ್ನ ವೈಚಾರಿಕತೆ ಹಾಗೂ ದಿಟ್ಟತನದ ನಡವಳಿಕೆಯ ಮೂಲಕ ಸಾಧಿಸಿ ತೋರಿಸಿದ ಅಕ್ಕಮಹಾದೇವಿ ಹನ್ನೆರಡನೆಯ ಶತಮಾನದ ಶರಣ ಚಳುವಳಿಯ ನಡುವೆ ಒಂದು ವಿಶಿಷ್ಟವೂ ಭಿನ್ನವೂ ಆದ ನಿಲುವಿನಿಂದ ಹೆಣ್ತನದ ಘನತೆ, ಗೌರವಗಳ ಪ್ರತೀಕವಾಗಿದ್ದಾಳೆ.

---

* ಮಹಾದೇವಿಯಕ್ಕನ ಹಾಗೂ ಕೊಂಡಗುಳಿ ಕೇಶಿರಾಜನ ರಗಳೆಗಳಲ್ಲಿ ಬರುವ "ಉಟ್ಟ ಕೇಶಾಂಬರಂ ದಟ್ಟಯಿಸಿ ಮೆರೆವುತುಂ" "ಆಶಾಂಬರನ ಸುತಂ ಕೇಶಾಂಬರವನುಟ್ಟು" ಎಂಬ ಈ ಎರಡು ಪ್ರಯೋಗಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ಕೇಶಾಂಬರವನ್ನು "ಉಟ್ಟ" "ಉಟ್ಟು" ಎಂಬ ಪ್ರಯೋಗಗಳು ವಸ್ತ್ರವಿಶೇಷವನ್ನೆ ನಿರ್ದೇಶಿಸುತ್ತವೆ.

(ಅ) ಪೂರ್ವರಂಗ

● ಎಚ್. ಪಟ್ಟಾಭಿರಾಮ ಸೋಮಯಾಜಿ

ಹೇಳಿಕೇಳಿ ಪ್ರದರ್ಶನ ಕಲೆಯಾಗಿರುವ ನಾಟಕಕ್ಕೆ ಆ ಕಾರಣದಿಂದಾಗಿಯೇ ಇರುವ ಮೊತ್ತಮೊದಲ ಮೂಲಭೂತ ತೊಡಕೆಂದರೆ ಪ್ರದರ್ಶನಪ್ರಿಯತೆ. ಇದು ಪ್ರದರ್ಶನವಲ್ಲ, ತಾದಾತ್ಮ್ಯವನ್ನೂ, ಸಾಮುದಾಯಿಕ ಪಾಲುಗೊಳ್ಳುವಿಕೆಯನ್ನೂ ಬಯಸುವ ರಸಾನುಭೂತಿಯು, ಕೆಥಾರ್ಸಿಸ್‌ನ ಅನುಭವ ಎಂಬುದು ನಾಟ್ಯ ಶಾಸ್ತ್ರ ಮತ್ತು ಅರಿಸ್ಟಾಟಲ್ ಪ್ರಣೀತ ವಾದ. ಇದು ಪ್ರದರ್ಶನವೆಂಬುದನ್ನು ಮರೆಯದೇ, ಪ್ರದರ್ಶನವೆಂಬುದನ್ನು ಮರೆಸುವ ವಿವರಗಳಿಂದ ದೂರ ಕಾಯ್ದು ಕೊಂಡು, ಕೇವಲ ಪ್ರೇಕ್ಷಕನಾಗಿ ಭಾಗವಹಿಸುವ ಕ್ರಮ ಎಂಬುದು ಬ್ರೆಕ್ಟನ ವಾದ. ನಾಟಕವು ಲವಲವಿಕೆಯನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡು ಪೇಲವವಾಗಿ, ಬುದ್ಧಿ ಚೇಷ್ಟೆಯಾಗಿ ಮಾರ್ಪಟ್ಟ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಬ್ರೆಕ್ಟನ ಏಲಿಯನೇಶನ್ ಇಫೆಕ್ಟ್ ನಾಟಕದ ಅನುಭವಕ್ಕೆ ನಿಕಟವಾಗುವ, ಹತ್ತಿರ ಹೋಗುವ, ದಾರಿ ಎಂಬುದರಿಂದಾಗಿ ಬ್ರೆಕ್ಟನದ್ದು ನಾಕಟಶಾಸ್ತ್ರವಲ್ಲ; ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆ. ಸದ್ಯ ಕ್ಷೀಣಿಸಿರುವ ಬ್ರೆಕ್ಟನ ಪ್ರಭಾವವೂ ಅದನ್ನೇ ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ. ಆದುದರಿಂದ ನಟನಿರಲಿ, ಪ್ರೇಕ್ಷಕನಿರಲಿ ಪಾತ್ರ (role)-ನಟ (actor)/ಪ್ರೇಕ್ಷಕ (spectator)ರ ಭಾವನಾತ್ಮಕ ಅಂತರ್ ಸಂಪರ್ಕ ಮತ್ತು ತೊಡಗುವಿಕೆಯಿಲ್ಲದೇ ನಾಟಕವೆಂಬ ಸಮುದಾಯುವು ಸೃಷ್ಟಿ ಯಾಗಲಾರದು. ಅನುಭವವನ್ನು ವೈಯಕ್ತಿಕ ಜರೂರಿನಲ್ಲಿ, ಸಾಮುದಾಯಿಕ ಸಾಕ್ಷಿತ್ವದಲ್ಲಿ, ಸಂವಹನ ಸಂಪರ್ಕದ ನಿಕಟತೆಯಲ್ಲಿ ಉಂಟುಮಾಡುವ ನಾಟಕ, ಹಾಗಾಗಿ, ಸಾಮುದಾಯಿಕ ಅಸ್ತಿತ್ವವನ್ನು (being–in–the–world) ತನ್ನ ವಿಶಿಷ್ಟ ಇಂಗಿತವಾಗಿ ಹೊಂದಿರುವ, ಇರುವಿಕೆಯ (being) ರೀತಿ, ಹಾಗಾಗಿಯೇ ಅನಕ್ಷರರು, ಬಡವರು, ಕೂಲಿಕಾರರು ಪ್ರೇಕ್ಷಕರಾದ್ದರಿಂದಲೇ ಕೆಲವೇ ವರ್ಗ ಗಳನ್ನು ಪ್ರೇಕ್ಷಕರಾಗಿ ಹೊಂದಿದ ಅನಂತರದ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ನಾಟಕಗಳ ದೌರ್ಭಾಗ್ಯ

ಮತ್ತು ದೌರ್ಬಲ್ಯಗಳಿಂದ ಶೇಕ್ಸ್‌ಪಿಯರ್‌ನ ನಾಟಕಗಳು ಪಾರಾಗಿ ರಕ್ತಮಾಂಸವನ್ನೂ, ಲವಲವಿಕೆಯನ್ನೂ ಅಥೆಂಟಿಸಿಟಿಯನ್ನೂ ಪಡೆಯುವಂತಾದದ್ದು.

ಪ್ರದರ್ಶನ/ಪ್ರದರ್ಶನಪ್ರಿಯತೆಯು ಜನಜೀವನದ ಎಲ್ಲ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲೂ ಬಿಡದೆ ಹಾಸುಹೊಕ್ಕಾಗಿರುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಬದುಕಿರುವ ನಮ್ಮ ಕಾಲದಲ್ಲಿ, ಪ್ರದರ್ಶನವನ್ನು ನಾಟಕಗಳಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಕುಶಲತೆಯಿಂದ, ಸಮೃದ್ಧವಾಗಿ, ಕಣ್ಣು ಕೋರೈಸುವಂತೆ ಮೂಡಬಲ್ಲ ಜಾಹಿರಾತುಗಳು, ಸಿನೆಮಾಗಳು, ದೂರದರ್ಶನ, ವಿಮರ್ಶೆ, ಅನಿಸಿಕೆಗಳು, ಜನರ/ಪ್ರದೇಶಗಳ ಅಂತರ್ಸಂಪರ್ಕಗಳು ಯಥೇಚ್ಛವಾಗಿ ಇವೆ. ಆದುದರಿಂದ ನಾಟಕಕಾರರು ನಾಟಕಗಳಿಗೆ ಇವುಗಳಿಂದ ಪೆಟ್ಟು ಎಂದು ತಿಳಿಯಬಹುದಾದ್ದು ಸಹಜವಾದರೂ ಈ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ ನಾಟಕವನ್ನು ತನ್ನ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ-ಉದ್ದೇಶ ಶೋಧನೆಗೆ ಹಚ್ಚಬಲ್ಲ ಸವಾಲು ಎಂಬುದೇ ಹೆಚ್ಚು ಸತ್ಯ. ಅಂದರೆ ಈ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯಿಂದ ಉದ್ಭವಿಸಿದ ಹುಸಿ ಸಾಮುದಾಯಿಕತೆಯನ್ನು ಅನಾವರಣ ಮಾಡುವ, ಸಾಮುದಾಯಿಕತೆಯ ಅಥೆಂಟಿಕ್ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಅರಸುವ ಸವಾಲು ನಾಟಕಕ್ಕೆ ಇದೆ: ಈ ಸವಾಲನ್ನು ನಮ್ಮ ನಾಟಕಗಳು ಇದುವರೆಗೆ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಮನಗಂಡಿವೆಯೆಂದು ಹೇಳಲಾಗದು.

ಕಾಲ, ದೇಶ, ಪರಂಪರೆ, ಸಂದರ್ಭಗಳ ಮೇಲಣ ಅವಲಂಬನೆಯನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡು ಎಲ್ಲ ವಿವರಗಳೂ ಎಲ್ಲರಿಗೂ, ಎಲ್ಲಿಯೂ. ಕಂಡುಕೇಳಿಕನಸಿ ಅರಿಯದ ಸಂಯೋಗ/ಸಂಕರಗಳಲ್ಲಿ ದೊರೆಯುವ ಈ ಕಾಲದಲ್ಲಿ 'ವಾಸ್ತವ' ವಿವರಗಳಿಗಿಂತ ಅವುಗಳ ಅವಲಂಬನೆಯನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡ ಪ್ರತೀಕಗಳೇ ರಾಜ್ಯಭಾರ ಮಾಡುತ್ತಿರುವುದು. ಇದು ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯ/ಆಧುನಿಕ ನಾಗರೀಕತೆಯ ಹೊಸ ಅವತಾರವಾಗಿರುವ ನವವಸಾಹತುವಾದದ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಶಾಹಿತ್ವ. ಬೇರೆ ಮಾತುಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳುವುದಾದರೆ, ವಸ್ತುಗಳ ಸ್ವಮೌಲ್ಯವು ಹಣವಾಗಿ ಪರಿವರ್ತನೆಯಾದಂತೆ ವಸ್ತು ವಿವರಗಳು ಇಂದು ಪ್ರತೀಕಗಳಾಗಿ ಪರಿವರ್ತನೆಯಾಗಿವೆ. ಆದುದರಿಂದ 'ವಾಸ್ತವ' ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಈಗ ಬೆಲೆ ಲುಪ್ತವಾಗಿದೆ, ಶುದ್ಧ ಪ್ರತೀಕಗಳಿಗೆ **(pure signs)** ಬೆಲೆ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಿದೆ. ನಾವು ಬದುಕುತ್ತಿರುವುದು ಅಸಂಬದ್ಧತೆ, ಮಾಯೆಗಳೇ ವಾಸ್ತವವಾಗಿರುವ ಕಾಫ್ಕಾ ಕಂಡ ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ: ಶುದ್ಧ ಪ್ರತೀಕವಾಗಿರುವ, ಅನಂಗನಾಗಿರುವ ಜೋಸೆಫ್ ಕೆ., ವಾಸ್ತವವೆಂಬ ಗಟ್ಟಿ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಊರಿಕೊಳ್ಳಲಿಕ್ಕಾಗಿ ಪಡುವ ನಿಷ್ಫಲ ಹೋರಾಟವೆ ಕಾಫ್ಕಾನ ಕಾದಂಬರಿಗಳೆರಡರ ದರ್ಶನ. ವಸ್ತುವಿವರಗಳು (ಉದಾಹರಣೆಗೆ

ಜೋಸೆಫ್ ಕೆ.) ಶುದ್ಧ ಪ್ರತೀಕಗಳಾಗಿ ಮಾರ್ಪಟ್ಟು (ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಫೈಲಲ್ಲಿ ಇರುವ ಕೇವಲ ಹೆಸರು) ವಾಸ್ತವವೆಂಬ ರಕ್ತಮಾಂಸವನ್ನು ಪಡೆಯಲು ಹಾತೊರೆಯುವ, ಆದರೆ ವ್ಯಂಗ್ಯವೆಂದರೆ ಮೂಲದಲ್ಲಿ ಶುದ್ಧ ಪ್ರತೀಕವೇ ಆಗಿರುವ (In the beginning was the word !) ಸ್ಥಿತಿ ಇದು. ಇಂದು ಮೂರನೆಯ ಜಗತ್ತಿನ (ಹಾಗಂದರೇನು ?) ವಸ್ತುವಿವರಗಳನ್ನು ತನ್ನ ಸಹಸ್ರ ಬಾಹುಗಳಿಂದ ಗೋರಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವ ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯ ಜಗತ್ತು ಈ ವಿವರಗಳನ್ನು ತತ್‌ಕ್ಷಣ ಪ್ರತೀಕಗಳನ್ನಾಗಿ ಪರಿಷ್ಕರಿಸಿ ವಸ್ತು ವಿವರಗಳನ್ನು ನಿರ್ನಾಮ ಮಾಡಿ ಪ್ರತೀಕಗಳನ್ನು ನಮಗೇ ಹಿಂದೆ ಮಾರುವುದು ಇದಕ್ಕೆ ಇನ್ನೊಂದು ದೃಷ್ಟಾಂತ. ಹೀಗಾಗಿ ನಿಜ ಹೇಳಬೇಕೆಂದರೆ, ವಸ್ತುವಿವರಗಳನ್ನು, ಅವುಗಳ ಅಂಗಸೌಷ್ಠವವನ್ನು ಇವತ್ತು ಕೇಳುವವರಿಲ್ಲ.

ಇಂಥ ಸನ್ನಿವೇಶದಲ್ಲಿ ಅಥೆಂಟಿಕ್ ಆಗಿ, ಪರರ ಕೈಗೊಂಬೆಯಾಗದೇ, ಪೂರ್ಣ ಪರಾಧೀನತೆಯಲ್ಲಲ್ಲದೇ ಬದುಕಿ ಉಳಿಯುವುದೆಂದರೇ ಅಪ್ರತಿಮ ಸಾಹಸ. ಆ ಸಾಹಸವು ವ್ಯಕ್ತವಾಗಬೇಕಾದ್ದು ಪರಕೀಯ ಐಡಿಯಾಲಜಿಗಳ ಪ್ರಭಾವಲಯದಿಂದ ಹೊರಗುಳಿಯುವ ದಿಟ್ಟ ಹೋರಾಟವಾದ ಸ್ವರಾಜ್ಯ ಚಿಂತನೆಯಲ್ಲಿ. ಪ್ರತಿ ಸಮುದಾಯಗಳ ಸಾಮುದಾಯಿಕ ಅಂತರ್ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಕಾಯ್ದು ಪಡೆಯುವ ವಿಶಿಷ್ಟತೆಯಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಅನ್ಯಾಕ್ರಮಣ ಪ್ರತಿರೋಧ ಸಾಧ್ಯ. ಹೇಗೆ ಎತ್ತಿ ಎಸೆದರೂ ಕಾಲ ಮೇಲೇ ನೆಲಸೇರುವ ಮಾರ್ಜಾಲ ಸದೃಶ ಚಾಕಚಕ್ಯತೆಯ ಆಧುನಿಕ ನಾಗರಿಕತೆಯು ತಳೆಯುತ್ತಿರುವ ಹೊಸ ಅವತಾರಗಳು ಸುಲಭದಲ್ಲಿ ವಿಘಟನೆಗೆ ಒಳಗಾಗುತ್ತವೆಯೆಂದಾಗಲೀ, ಅಂಥ ವಿಘಟನೆಯ ಸಾಧ್ಯತೆಯನ್ನು ತನ್ನ ಒಡಲಲ್ಲೇ ಅದು ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡಿದೆಯೆಂದಾಗಲೀ ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯ ದೇಶಗಳ ಮಾರ್ಕ್ಸ್‌ವಾದಿಗಳಿಗೂ ಇವತ್ತು ಕಾಣಿಸುತ್ತಿಲ್ಲ. ಚರಿತ್ರೆಯ ಗತಿತಾರ್ಕಿಕತೆಗೆ ಕೇವಲ ಪ್ರೇಕ್ಷಕರಾಗಿ ಉಳಿದರೂ ಸಾಕು ಎಂಬ ಆಶಾವಾದದ ಮಾರ್ಕ್ಸ್‌ವಾದವನ್ನು ಸಂಪ್ರದಾಯವಾದೀ (orthodox), ಒರಟು (crude) ಮಾರ್ಕ್ಸ್‌ವಾದವೆಂದು ಮಾರ್ಕ್ಸ್‌ವಾದಿಗಳೇ ಕರೆಯಲಾರಂಭಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಹಾಗೂ ಯಾವುದೇ ಆಶಾವಾದ ಅತ್ಯಂತ ಕಷ್ಟಸಾಧ್ಯವೆಂಬ ಸಂಕಟ ಅವರನ್ನೂ ಬಾಧಿಸುತ್ತಿದೆ. ಶುದ್ಧ ಪ್ರತೀಕಗಳು ಅಮರ, ಅವುಗಳ ಸಂಕರ ಅನಂತ ಎಂಬುದನ್ನು ಡೀಕನ್‌ಸ್ಟ್ರಕ್ಷನ್ (De-construction) ಕೂಡಾ ಕಾಣಿಸಿದೆ. ಹೀಗಾಗಿ ಸಮುದಾಯಗಳನ್ನು ವಿಶಿಷ್ಟವಾಗಿ ಉಳಿಸುವುದು ಹೇಗೆ ಎಂಬುದೇ ಅತಿಮುಖ್ಯ ರಾಜಕೀಯ ಪ್ರಶ್ನೆ ಎಂಬುದನ್ನು (ಇದರಿಂದ ನಮ್ಮ ದೇಶದ ಮಾರ್ಕ್ಸ್‌ವಾದಿಗಳಿಗೆ ಗಾಂಧೀಜಿಯ

ಚಿಂತನೆಯ ಎದುರು ಆಗುವ ಪ್ರಾಣಾಂತಿಕ ಮುಜುಗರಗಳನ್ನು ಲೆಕ್ಕಿಸದೇ) ಆಶ್ಚರ್ಯಕರವೆಂಬಂತೆ ಈಗ ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯ ನವಮಾರ್ಕ್ಸ್‌ವಾದಿಗಳೂ ಅತ್ಯಂತ ತಡವಾಗಿಯಾದರೂ ಮನಗಾಣಲಾರಂಭಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಪುನಃ ಹೇಳುವುದಾದರೆ, ಪ್ರದರ್ಶನ/ಪ್ರದರ್ಶನಕಲೆಗಳ ನವನವೋನ್ಮೇಷ ಅವತಾರಗಳ ಈ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ನಾಟಕ ತನ್ನ ವೈಯಕ್ತಿಕ ತೊಡಗುವಿಕೆ ಮತ್ತು ಕಾಲದೇಶಜನ ಬದ್ಧತೆಯಿಂದಾಗಿ ಸಾಮುದಾಯಿಕ ಪಾಲುಗೊಳ್ಳುವಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಅಥೆಂಟಿಸಿಟಿಯನ್ನು ಸಾಧ್ಯ ಮಾಡಬಲ್ಲ ಒಂದು ಮುಖ್ಯ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಕ್ಷೇತ್ರ. ಅದರ ಶೋಧನೆಯೇ ಅದರ ಅತಿ ಮುಖ್ಯ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಜವಾಬ್ದಾರಿ. ಸದ್ಯದ ಅತಿಮುಖ್ಯ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಅಗತ್ಯವೂ ಅದೇ.

ಶ್ರೀ ಬಿ. ವಿ. ಕಾರಂತರ ನೇತೃತ್ವದ ನಾಟಕ ಕರ್ನಾಟಕ ರಂಗಾಯಣ (ನಾಕರಂ) ಈವರೆಗೆ **ಹಿಪ್ಪೊಲಿಟಸ್, ಶೇಕ್ಸ್‌ಪಿಯರ್‌ಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ, ಕೃಷ್ಣ ಸಂಧಾನ, ಚೆರ್ರಿತೋಟ,** ಇತ್ತೀಚೆಗೆ **ಕುಸುಮಬಾಲೆ** ಮುಂತಾದ ನಾಟಕಗಳನ್ನು ಆಡಿದ್ದರೂ ಅದರ 'ಪೂರ್ವರಂಗ'ಯಾತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುವಂತೆ ಸಂಗೀತ ಎನಿಸಿಕೊಂಡ ಸಂಗೀತ, ವಾದ್ಯಗಳು ಎನಿಸಿಕೊಂಡ ವಾದ್ಯಗಳು, ನಟನೆ ಎನಿಸಿಕೊಂಡ ನಟನೆ, ಕುಣಿತ ಎನಿಸಿಕೊಂಡ ನೃತ್ಯ, ನಾಟಕ ಎನಿಸಿಕೊಂಡ ನಾಟಕ ಕೃತಿಗಳು ಮುಂತಾದವುಗಳ ಬೆಂಬಲದಿಂದ ಮಾತ್ರವೇ ತಯಾರಾಗಿ, ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ರಾಜಕಾರಣದ ಮೌಢ್ಯದಿಂದ ಪ್ರೇರಿತವಾದ ಶ್ರೇಷ್ಠತೆಯೆಂಬ ಅತ್ಯಪಾಯಕಾರಿ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಯೇ ವ್ಯಸನವಾಗಿರುವ ಪ್ರೇಕ್ಷಕರಿಗೆ ಉಣಬಡಿಸುವುದನ್ನು ವಿವರವಿವರವಾಗಿ ಎದುರಿಸುವುದೇ; ಯಾವುದು ಶ್ರೇಷ್ಠ ಎಂಬ ವ್ಯಸನದ ಬದಲು ಯಾವುದು ಸಾಧ್ಯ ಎಂಬ ಹುಡುಕುವಿಕೆಯೊಡನೆ, ಸ್ವರಾಜ್ಯ ಚಿಂತನೆಯ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ಕೈಯಳತೆಯಲ್ಲಿ ಈಗಿಂದೀಗ ಸಿಗುವ 'ಅ–ವಸ್ತು'ಗಳ ಉಪಯೋಗದಿಂದಲೇ ಸೃಜನಶೀಲತೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಮನಗಾಣಿಸುವುದೇ; ಇದರ ಪ್ರಯತ್ನವಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಪೂರ್ವರಂಗದ ಎಂಟೂ ನಾಟಕಗಳನ್ನು (**ರಾಗ-ಸರಾಗ, ಕಿಂದರಿಜೋಗಿ; ಕಂಸಾಳೆ, ತಿರುಕನ ಕನಸು; ಪುಣ್ಯಕೋಟಿ, ಬೇಳೆಕಾಳಿನ ಪ್ರಸಂಗ; ಮತ್ತು ಕುಮಾರ ವ್ಯಾಸ, ಮೂಕನ ಮಕ್ಕಳು**) ಒಟ್ಟಾಗಿ ನೋಡಿದರೆ ಬ್ರೆಕ್ಟನ ಏಲಿಯನೇಶನ್ ಇಫೆಕ್ಟ್‌ನ ಉಪಯೋಗವೆಂಬಂತೆ ರಂಗದ ಮೇಲೆ/ಹಿಂದೆ, ಪ್ರದರ್ಶನ/ಪ್ರದರ್ಶನ ಪೂರ್ವ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವ ಕೆಲಸ ಕಾರ್ಯಗಳ ಅಂತರ್ಯವನ್ನು ಕಣ್ಣೆದುರು

ತೋರಿಸುತ್ತಲೇ ಆಶುವಿಸ್ತರಣೆಯಲ್ಲಿ ಬೆಳೆದ ನಾಟಕಗಳನ್ನು, ಸಿಕ್ಕ ರಂಗಮಂದಿರದ ಅವಕಾಶಗಳನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸಿಕೊಂಡು ತೋರಿಸುತ್ತ, ತಮ್ಮ ತರಬೇತಿ ಬೇರೆ ಅಲ್ಲ, ಪ್ರದರ್ಶನ ಬೇರೆಯಲ್ಲ; ಪ್ರದರ್ಶನ ಬೇರೆಯಲ್ಲ, ನಾಟಕ ವೀಕ್ಷಣೆಯು ತರಬೇತಿ ಬೇರೆಯಲ್ಲ ಎಂಬುದನ್ನು ಮನಗಾಣಿಸುತ್ತ, ಎಳೆಎಳೆಯಾಗಿ ಕಂಡು ಬರುವ ಈ ಅಂಶಗಳು ಹಾಗೂ ಅವುಗಳ ಹಿಂದೆ ಇರುವ ಒಟ್ಟಾರೆ ತರ್ಕ ಅತ್ಯಂತ ಮಾರ್ಮಿಕ ಪ್ರಯೋಗ/ಉಪಯೋಗವಾಗಿ ಕಂಡುಬರುವುದು **ಮೂಕನ ಮಕ್ಕಳು** ನಾಟಕದಲ್ಲಿ. ಪೂರ್ವರಂಗವನ್ನು, ಹೀಗಾಗಿ ನಾಟಕ ಎಂಬ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಈಗಾಗಲೇ ಗುಡ್ಡೆಯಾಗಿ ಬಿದ್ದಿರುವ ನಾಟಕದ ಬಗೆಗಿನ ಪೂರ್ವಾಗ್ರಹಗಳ ಕಸ (dramatic debris) ಗುಡಿಸುವ ನಾಟಕ ಎಂಬ ಕ್ಷೇತ್ರವನ್ನು ಲಭ್ಯ ಗೊಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಕ್ರಮವನ್ನಾಗಿ ಪರಿಗಣಿಸಬಹುದು.

ಇಲ್ಲಿ ನಾಟಕವನ್ನು ಜ(ಮ)ನರಂಜನೆಯು, ಶಠಸಿದ್ಧಾಂತ ಪ್ರತಿಪಾದನೆಯು, ಚಟ/ಹವ್ಯಾಸದ, ಶ್ರೇಷ್ಠತೆಯೆಂಬ ಮೂಢ ವ್ಯಸನದ ಮಾಧ್ಯಮವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡದೇ ಅದೊಂದು ಇರುವಿಕೆಯ ಕ್ರಮವಾಗುವಂತೆ, ಜೀವನ ಶೈಲಿಯ ಸಾವಯವ ಘಟಕ ವಾಗಬಲ್ಲಂತೆ ಮಾಡುವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವುಳ್ಳ ಪ್ರಯತ್ನವನ್ನಾಗಿ ಕಾಣಲಾಗಿದೆ. ಇದ ಕ್ಕಾಗಿ, ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಕರ್ನಾಟಕದ ನಾಟಕ ಮತ್ತು ಅದರ ಸಹವರ್ತಿ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳ ವ್ಯಾಪಕ ಬಳಕೆಯ ಉದ್ದೇಶವಿರುವುದೂ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಶ್ರೀ ಬಿ.ವಿ.ಕಾರಂತರು ಅನೌಪಚಾರಿಕವಾದ, ನಮ್ಮ ಕೈಯಳತೆಯಲ್ಲಿರುವ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲೇ ತಮ್ಮ ದ್ರವ್ಯವನ್ನು ಅರಸುತ್ತಿರುವುದು, ಅವರೇ ಹೇಳುವಂತೆ, ನಮ್ಮವರಾದ ಸಂಸರ ನಾಟಕಗಳನ್ನೂ, ಮಹಾದೇವರ **ಕುಸುಮ ಬಾಲೆ,** ಕುವೆಂಪುರವರ **ಕಾನೂರು ಹೆಗ್ಗಡತಿ**ಯಂಥ ಬರಹಗಳನ್ನು ಬಳಸಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗುವಂಥ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ನಿರ್ಮಾಣ ಮಾಡುವು ದಕ್ಕೇ ಹೊರತು, ನಮ್ಮ ಕೈ ಹತ್ತದ ಪರಕೀಯ ನಾಟಕಕಾರರ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ನಾಟಕೀಕರಿಸಲಿಕ್ಕಲ್ಲ ಎಂಬುದು ಗಮನಿಸಬೇಕಾದ ಅಂಶ. ನೀನಾಸಂ ತಿರುಗಾಟವು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದ ನಾಟಕಾಸಕ್ತಿ ಪ್ರಚೋದನೆ / ನಾಟಕ ಚಳುವಳಿಯನ್ನು ನಾಕರಂ ಪೂರಕವಾಗಿ ಉಪಯೋಗಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದೆ ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೇ, ನಾಟಕವು ಒಂದು ವಾರ್ಷಿಕ ವ್ಯವಸ್ಥಿತ ಕರ್ಮವಾಗಬಹುದಾದ ನೀನಾಸಂ ತಿರುಗಾಟದ ಸಂಭಾವ್ಯ ಅಪಾಯಗಳನ್ನು ಅದು ಮನಗಂಡಿರುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ.

ಮೇಲಿನ ಮಾತುಗಳಿಗೆ ಪೂರಕವಾಗಿ ಎರಡೇ ದೃಷ್ಟಾಂತಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸ ಬಹುದು. ಮೊದಲನೆಯದು **ಕಂಸಾಳೆ.** ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಪ್ರದೇಶವೊಂದರ ಸಾಮಾನ್ಯ ಜನರ ವಿಶಿಷ್ಟವಾದ ಈ ಆಚರಣೆಯು ಧಾರ್ಮಿಕ ನಂಬಿಕೆಗಳು, ಕಸುಬಿನ ಕ್ರಮ,

ವಿರಾಮದ ಉಪಯೋಗ, ಮನರಂಜನೆಯ ಕಲ್ಪನೆ ಇವುಗಳ ಜೀವನಶೈಲಿಯನ್ನು ಮೇಳೈಸಿಕೊಂಡಿರುವ, ಈಗ ತ್ವರಿತವಾಗಿ ಅನುಪಲಬ್ಧವಾಗುತ್ತಿರುವ, ಜೀವನ ಕ್ರಮ. ಈ ಒಟ್ಟು ಸಂದರ್ಭದಿಂದ ಹೊರ ತೆಗೆಯಬಹುದಾದ ಸಾಧ್ಯತೆಯೂ, ಹಾಗೆ ತೆಗೆದಾಗ ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾಗಿಯೇ ಪ್ರದರ್ಶನಪ್ರಿಯತೆಯೇ ಮುಂದೊತ್ತಿಕೊಳ್ಳುವ (foregrounding) ಅದರ ಗುಣವೂ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಗಮನದಲ್ಲಿಡಬೇಕಾದದ್ದು. 'ಜನಪದ' ಎಂದು ಕರೆಯಲಾಗುವ ಇಂಥ ಜೀವನ ಕ್ರಮದ ಮುಖ್ಯ ದುರಂತವೇ ಇದು. ಇವತ್ತು ಅಂತಾರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಮಾರುಕಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ಬೇಡಿಕೆಯಲ್ಲಿರು ವಂಥಾದ್ದು ಈ 'ಜನಪದ'. ಹೊರಜಗತ್ತಿನ ಗ್ರಾಹಕರಿಗೆ ಮಾರುವ ಸರಕಾಗಿ ಇದು ಜನಪದ ತಜ್ಞರ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಇಂದು ಚಲಾವಣೆಯಲ್ಲಿದೆ. ಜನಪದ ತಜ್ಞರನ್ನೂ ಎಲ್ಲೆಲ್ಲೂ ತನ್ನ ಕೊಳಕು ಮುಖವನ್ನೂ ತೂರಿಸುವ ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯ/ಆಧುನಿಕ ನಾಗರಿಕತೆ ಯನ್ನು ಒಟ್ಟಿಗೆ ತಂದಿರುವ, ಮರುಳು ಮಾಡಿರುವ ಈ 'ಜನಪದ'ವನ್ನು ಉಳಿಸ ಬೇಕು, ಉಳಿಸಬಾರದು ಎಂಬ ಎರಡೇ ವಾದಗಳು ಇವತ್ತು ಕೇಳುತ್ತಿರುವುದು. ಯಾರಿಗಾಗಿ ಉಳಿಸಬೇಕು, ಯಾಕಾಗಿ ಉಳಿಸಬೇಕು, ಉಳಿಸಿದರೂ ಬಳಸುವವರು ಯಾರು ಎಂಬಿತ್ಯಾದಿ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ರಾಜಕಾರಣದ ಮುಜುಗರಕರ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳನ್ನು ಕಂಡರೇ ಈ ಜನಪದ ತಜ್ಞರು ಮೂಗು ಮುರಿಯುತ್ತಾರೆ. ಅಲ್ಲದೇ ಅದು ಒಂದು ಸಹಜ ಜೀವನ ಶೈಲಿಯಾಗಿ ರೂಪಾಂತರಗಳೊಡನೆಯೇ, ಹೊರಜಗತ್ತಿಗೆ ಸುಲಭ ದಲ್ಲಿ ಸೆರಗು ಹಾಸದ ಪ್ರತಿರೋಧೀ ವಿಶಿಷ್ಟತೆಯಲ್ಲಿಯೇ 'ಉಳಿಯ'ಬೇಕು ಎಂಬುದೇ, ಉಳಿಯುವುದು ಎಂದರೇ ಬೆಳೆಯುವುದೂ ಎಂಬುದೇ 'ಜನಪದ' ವೆಂದು ಕರೆಯಲಾಗುವ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಇಂದು ನಡೆಯಬೇಕಾದ ಅತಿ ಮುಖ್ಯ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆ/ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ರಾಜಕಾರಣ ಎಂಬುದರ ಕುರಿತು ಆತ್ಮಹತ್ಯಾ ಕಾರಕವಾದ ಮೌಢ್ಯವಿರುವುದರಿಂದ, ಈ ಜನಪದ ತಜ್ಞರು ಕೇಳಲೇಬೇಕಾದ ಈ ಅತಿ ಮುಖ್ಯ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳನ್ನು ತಾವೂ ಕೇಳಿಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ, ಬೇರೆಯವರು ಕೇಳಿದರೆ ಕಿವಿಗೊಡುವುದೂ ಇಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ಕಂಸಾಳೆಯನ್ನು ಕಲಿಯುವುದು ಮತ್ತು ಅದರ ಸೂಕ್ಷ್ಮಗಳನ್ನು ಕಂಡರಸುವುದು ಎಂದರೆ, ಅದೊಂದು ಸಹಜ ಜೀವನ ಶೈಲಿಯಾಗಿ ನಮ್ಮ ಸಾಮುದಾಯಿಕತೆಯ ಸಾವಯವ ಅಂಶವಾಗುವಂತೆ ಪ್ರಯತ್ನಿಸುವ, ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಬಿಕ್ಕಟ್ಟನ್ನು ಎದುರಿಸುವ, ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಜವಾಬ್ದಾರಿಯ ಕೆಲಸ ಎಂದೇ ನಿರೀಕ್ಷಿಸಿದಂತೆ. ಈ ಎರಡು ಕೆಲಸಗಳನ್ನೂ ಒಡಹುಟ್ಟುಗಳನ್ನಾಗಿ ನಿಭಾಯಿಸುವುದು ಸುಲಭಸಾಧ್ಯವಾದ ವ್ಯಾಪಾರವಲ್ಲ ಎಂಬುದು ನಿಜವಾದರೂ, ಇದೇ ಅತ್ಯಂತ ತುರ್ತಿನದು. ಇಲ್ಲವಾದಲ್ಲಿ ಕಂಸಾಳೆಯನ್ನೂ, ಕೂತಲ್ಲೇ, ಯಾವುದೇ

ಆತಂಕ, ಆಶ್ಚರ್ಯ, ಮುಜುಗರಗಳಿಲ್ಲದೇ ಕೊಳ್ಳುವ ಗ್ರಾಹಕವರ್ಗವೊಂದನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸುವ ಅತಿ ಮುಖ್ಯ ಅಪಾಯ **ಕಂಸಾಳೆ**ಯಲ್ಲಿದೆ. ಶ್ರೀ ಬಿ. ವಿ. ಕಾರಂತರ ಪೂರ್ವರಂಗ 'ಜನಪದ'ವನ್ನು ಗುರುತಿಸುವ, ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಿಸುವ, ಉಪಯೋಗಿಸುವ ಕ್ರಮದಲ್ಲೇ ಈ ಅಪಾಯಗಳನ್ನು ನಿವಾರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ತುರ್ತನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಿದೆ. ಜನಪದ ಎಂಬುದು ಯಾವುದೋ ಒಂದು ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಪ್ರದೇಶ ಮತ್ತು ಜನರ ಆಚರಣೆ/ನಂಬಿಕೆಗಳ ಸೀಮಿತ ಕ್ಷೇತ್ರ ಎಂಬ ಜನಪದ ತಜ್ಞರ ಅನುಕೂಲ ಶಾಸ್ತ್ರದ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನದ ಬದಲು ನಮ್ಮೆಲ್ಲರ ಒಟ್ಟಾರೆ ಜೀವನ ಕ್ರಮವನ್ನು ಜನಪದವೆಂದು ತೋರಿಸಲು ಹೊರಟಿರುವುದು ಅತ್ಯಂತ ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾದ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ತಿಳುವಳಿಕೆ. ಈ ತಿಳುವಳಿಕೆಯು ಯಶಸ್ವಿಯಾಗಿ ಉಪಯೋಗವಾಗಿರುವುದು **ಮೂಕನ ಮಕ್ಕಳು** ನಾಟಕದಲ್ಲಿ.

ನಮ್ಮದೇ ರೀತಿಯ ಜೀವನ ಕ್ರಮಗಳನ್ನೂ, ನಮ್ಮ ಆಶೋತ್ತರಗಳಾದ ಜೀವನ ವಿಧಾನಗಳನ್ನೂ ಮಾತ್ರ ಕಾಣಬಲ್ಲಂಥ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ವಿಷ ವರ್ತುಲದಲ್ಲಿ ನಾವು ಇದ್ದೇವೆ. ಅಲ್ಲದೇ, ಇವಕ್ಕೆ ಹೊರತಾದ ಜನರು, ಜೀವನ ವಿಧಾನ, ನಂಬಿಕೆಗಳು, ಕಲ್ಪನೆಗಳು, ಆಶೋತ್ತರಗಳು, ಗ್ರಹಿಕೆಯ ಕ್ರಮಗಳು ತಪ್ಪಿಯೂ ಕನಸಿನಲ್ಲೂ ನಮ್ಮ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಕಾಲಿಡದಂತೆ ಕಾಪಾಡಬಲ್ಲ ಅತಿ ಪರಿಣಾಮಕಾರಿ ಸಂಪರ್ಕ ಮಾಧ್ಯಮಗಳು ನಮ್ಮನ್ನು ಆಳುತ್ತಿವೆ. ನಾವು ಏನನ್ನು, ಯಾವಾಗ, ಎಲ್ಲಿ, ಯಾಕೆ, ಏನೆಂದು, ಹೇಗೆ ನೋಡುತ್ತೇವೆ ಎಂಬುದು ಈಗ ನಮ್ಮ ಆಯ್ಕೆಯಲ್ಲ. ಜಾರ್ಜ್ ಆರ್ವೆಲ್‌ನ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಹೇಳುವುದಾದರೆ ನಾವು ಅನುಭವಿಸುತ್ತಿರುವ ಚಿಂತನ ದಿಗ್ಬಂಧನ (thought control) ಎಂದರೆ ಇದುವೇ. ಹಾಗಾಗಿ ನಾವು ಇಂಥ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ರೂಢಿಸಿಕೊಂಡ (naturalized) ಗ್ರಹಿಕೆಯ ಮಾರ್ಗಗಳೇ, ಜೀವನ ವಿಧಾನವೇ, ಕನಸು ಆಶೋತ್ತರಗಳೇ, ಸಹಜ ಮತ್ತು ಸ್ವಾಭಾವಿಕ (natural) ಎಂಬ ಸಾಧಾರಣೀಕರಣದ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ರಾಜಕಾರಣ ನಮ್ಮನ್ನು ಸುತ್ತುವರಿದಿದೆ. ಇಂಥ ಯಾವ ಕಡೆ ತಿರುಗಿದರೂ ಸ್ವರಾಜ್ಯವಿಲ್ಲದ ವಿಷವರ್ತುಲದಲ್ಲಿ **ಮೂಕನ ಮಕ್ಕಳು** ಮೂಕನೊಬ್ಬನಿಗೆ ಜಾಗ ಕೊಡುತ್ತದೆ; ಅವನದೇ ಪರಿಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಅವನ ಇರುವಿಕೆಯ ಸತ್ಯ ಗೋಚರವಾಗಲು ಅವಕಾಶ ಕೊಡುತ್ತದೆ. ಮರಗಳ ತಂದೆಯನ್ನಾಗಿ ಮೂಕನನ್ನು ಕಾಣಿಸುವುದರಿಂದ ಮರಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಮಾತಾಡಬೇಕಾದವರು ಯಾರು, ಮಾತಾಡಬೇಕಾದ್ದು ಹೇಗೆ ಮತ್ತು ಯಾಕೆ ಎಂಬ ಜಟಿಲ ಪ್ರಶ್ನೆಯನ್ನು ಎತ್ತುತ್ತದೆ. ಇದು ನಮ್ಮ

ದರಿದ್ರ, ಏಕಮುಖೀ, ಒಣ ಚಿಂತನೆಯ ಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಪ್ರಶ್ನಾರ್ಹಗೊಳಿಸಬಲ್ಲ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದು, ದಿಕ್ಕೆಡಿಸುವ ನಮ್ಮ ಗೋಜಲಿನ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಕುತಂತ್ರ ರಾಜಕಾರಣದಲ್ಲಿಯೂ ನಮ್ಮದಲ್ಲದ ಚಿಂತನಕ್ರಮಕ್ಕೆ ಜಾಗವನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡುವ ಕ್ರಿಯೆ ಎಂಬುದು ಒಂದನೆಯದು. ಮೂಕನನ್ನು, ಮಾತು ಬರುತ್ತಿದ್ದರೂ ಮೌನದಲ್ಲೇ ಅರ್ಥಪೂರ್ಣವಾದದ್ದನ್ನು ಹೇಳಬಹುದೆಂದು ಕಂಡ ಮೌನವ್ರತದ ಅವಧೂತನನ್ನೂ ಪರಸ್ಪರ ಸಂವಾದದಲ್ಲಿ, ಆತ್ಮೀಯತೆಯಲ್ಲಿ ತೋರಿಸಿರುವುದರಿಂದ ಹಾಗೂ ಈ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಕನ್ನಡದ ಇಬ್ಬರು ಶ್ರೇಷ್ಠ ದಾರ್ಶನಿಕರಾದ ಅಲ್ಲಮಪ್ರಭು ಮತ್ತು ಬೇಂದ್ರೆಯವರ ಚಿಂತನೆಯ ಅಂಗವಾಗಿ ನೋಡಿರುವುದರಿಂದ ಈ ನಾಟಕ ಮೂಕನ ಬಗ್ಗೆ ಅನುಕಂಪವನ್ನು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುವ ಮಾನವತಾವಾದ (humanism) ವಾಗುವ ಸುಲಭ ಅಪಾಯವನ್ನು ತಪ್ಪಿಸಿ ಮನುಷ್ಯತನದ (human–ness) ಇರುವಿಕೆಯ ಸತ್ಯಗಳ ಗಾಢ ಶೋಧನೆ ಯನ್ನಾಗಿಸಿದೆ; ಅಲ್ಲದೇ, ಮೂಕ ಮತ್ತು ಮೌನಿ ಸೇರಿ ಅತಿ ವಾಚಾಳಿಯಾ ಗಿರುವ ಜೀವನವೇ ವಾಕ್ಸಾಗಾರವಾಗಿರುವ ಜನಸಮುದಾಯವನ್ನು ತೀಕ್ಷ್ಣ ಲೌಕಿಕ/ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಪರೀಕ್ಷೆಗೆ ಒಳಪಡಿಸುವಂತಾಗಿದೆ ಎಂಬುದು ಎರಡನೆಯದು.

ಇದರಿಂದಾಗಿಯೇ ಮರಗಳನ್ನು ಮಕ್ಕಳು ಎಂದೂ ತಿಳಿಸುವ ನಾಟಕ, ಪರಿಸರವಾದವೆಂಬ ಇತ್ತೀಚಿನ ಫ್ಯಾಷನ್ನಿನ ಪ್ರತಿಪಾದನೆಯ ಅಪಾಯದಿಂದಲೂ ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಂಡಿದೆ. ಹಾಗಾಗದೇ ಇದ್ದಿದ್ದರೆ ಅವಧೂತನ ಉಪದೇಶದ ಅಗತ್ಯ ವಿರುವ ಊರ ಜನರು ಅದನ್ನು ಪಡೆಯದೇ, ಇಡೀ ಊರಿಗೆ ಬೇಕಾದವನಾಗಿದ್ದು ಇಡೀ ಊರನ್ನು ಪ್ರೀತಿಸುವುದು ಮತ್ತು ತನ್ನದೆಂದುಕೊಳ್ಳುವುದು ಉಸಿರಿನಂತೆ ಸಹಜವಾದ ಸ್ವಭಾವದ ಮೂಕನಿಗೆ ಅವಧೂತನ ಉಪದೇಶ ದೊರೆಯುವಂತಾಗಿ ಅದೊಂದು ಅತಿಕ್ರೂರ ವ್ಯಂಗ್ಯವಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತಿತ್ತು. ಯಾಕೆಂದರೆ ಮರಗಳನ್ನು ಮಕ್ಕಳೆಂಬಂತೆಯೂ ನೋಡಲು ಸಾಧ್ಯ ಎಂದು ತಿಳಿಯುವುದರ ಅಗತ್ಯ ಮತ್ತು ಅನಿವಾರ್ಯತೆಯಿದ್ದರೆ ಅದು ಮೂಕನಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಉಳಿದವರಿಗೆ. ದೀನರಿಗೆ ದಂಡಿದಂಡಿಯಾಗಿ ಉಪದೇಶವೂ, ಉಳಿದವರಿಗೆ ದಂಡಿದಂಡಿಯಾಗಿ ಸೌಲಭ್ಯಗಳೂ ದೊರಕಬಹುದಾಗಿದ್ದ ಈ ಸಂದರ್ಭದ ಸಂಭಾವ್ಯ ವ್ಯಂಗ್ಯವನ್ನು ಪರಿಸರವಾದ ವೆಂಬ ಹೊಸ ಫ್ಯಾಶನ್ನು ಮಾತ್ರ ಕಾಪಾಡಬಲ್ಲುದು. ಆದರೆ ಪರಿಸರವಾದವೂ ಕಾಪಾಡಲಾರದು ಎಂಬುದು ಅದಕ್ಕಿಂತ ದೊಡ್ಡ ಸತ್ಯ. ಯಾಕೆಂದರೆ ಈ ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಕಾಣಬರುವ ಯಾವ ಜನರೂ ತಮ್ಮ ಸದ್ಯದ ಜೀವನ ವಿಧಾನ

ದಿಂದಾಗಿ ಪರಿಸರಕ್ಕೆ ಕಂಟಕಗಳು ಎಂದು ತಿಳಿಯುವುದೇ ನಮ್ಮ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ರಾಜಕಾರಣದ ಪರಿಸರದಲ್ಲಿ ಮೂಲಭೂತ ವ್ಯಂಗ್ಯ. ಇವತ್ತು ಪರಿಸರವಾದವೆಂಬುದು ಪರಿಸರದ ಬಿಕ್ಕಟ್ಟಿನ ಹೇತುವಾದ ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯ/ಆಧುನಿಕ ನಾಗರಿಕತೆಗೆ ಅತ್ಯಂತ ಆಪ್ಯಾಯಮಾನವಾದ ಸಿದ್ಧಾಂತವೆಂಬುದನ್ನು ಮರೆಯದಿರೋಣ. ಪರಿಸರದ ಸಮಸ್ಯೆ ನಿಜದಲ್ಲಿ ಮರಗಳ, ನಿಸರ್ಗದ ಪ್ರಶ್ನೆಯಲ್ಲ. ಅದು ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯ/ಆಧುನಿಕ ನಾಗರಿಕತೆಯು ದಯಪಾಲಿಸಿದ ನೋಟ/ಜೀವನ ಕ್ರಮಗಳಿಂದುದ್ಭವಿಸಿದ ಸಮಸ್ಯೆ. ಆದುದರಿಂದ 'ಪರಿಸರ'ದ ಕುರಿತು ಮಾತಾಡುವುದೇ ಆದರೆ ಇಡೀ ಜೀವನಕ್ರಮವನ್ನೇ/ಜೀವನಕ್ರಮದ ಆಯ್ಕೆಯನ್ನೇ ಕುರಿತು ಮಾತಾಡಬೇಕಾದ್ದು ಅನಿವಾರ್ಯ. ಇಲ್ಲವಾದಲ್ಲಿ 'ಪರಿಸರ' ಎಂಬ ಹೊಸತಾಗಿ ಸೃಷ್ಟಿಸಲಾದ ಕ್ಷೇತ್ರವೊಂದನ್ನು ಅದರ ಸಾವಯವ ಜೀವನ ಸಂದರ್ಭದಿಂದ ನಮ್ಮ ಅನುಕೂಲಕ್ಕಾಗಿ ಕಿತ್ತು ಪ್ರಗತಿಗಾಮಿಯೆಂದು ತಿಳಿಯಲಾಗುವ ವಿಚಾರಗಳ ಪ್ರತಿಪಾದನೆಗೆ ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯ ಬೆಂಬಲದೊಡನೆ ಇಳಿಯುವ ದ್ರೋಹ ಮಾಡಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಆಗ ಮೂಕನ/ಮನುಷ್ಯನ ಅಥೆಂಟಿಕ್ ಸಮಸ್ಯೆಯು ಆಳವಾಗಲೀ, ಅವಧೂತನ ಮೌನವೇ ಮಾತಾಗುವ ಪವಾಡವಾಗಲೀ, ಪರಿಸರ ಪ್ರೇಮವೆಂಬುದು ನಿಜದಲ್ಲಿ ಸ್ವರಾಜ್ಯ ಚಿಂತನೆ ಎಂಬುದಾಗಲೀ ಆರ್ತತೆಯಿಂದ ಗಮನಿಸಬೇಕಾದ ಅಂಶಗಳು ಎಂಬ, ಈ ನಾಟಕದ, ಅತಿ ಮುಖ್ಯ ಸವಾಲನ್ನು ಎದುರಿಸದೇ ಹೋದಂತೆ. ಈ ನಾಟಕ ಈ ಸೂಕ್ಷ್ಮ, ಸಂಭಾವ್ಯ ಅಪಾಯಗಳನ್ನು ಒಡಲಲ್ಲಿ ಹೊತ್ತಿದೆಯೆಂದು ನಮಗೆ ಕಾಣಬಹುದಾದ್ದೇ, ನಮ್ಮ ಅರಿವಿನ ಕೇಂದ್ರವು ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆಯು ಅಲ್ಲಮ, ಬೇಂದ್ರೆ ಮುಂತಾದವರಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲದಿರುವುದರಿಂದ ಎಂದು ಈ ನಾಟಕ ತೋರಿಸುತ್ತದೆ,

●

ರಂಗಭೂಮಿಯ ಮಾಧ್ಯಮವೇ ಒಂದು ರೀತಿಯ democratic process. ಇದರಲ್ಲೇ ವಿಮರ್ಶೆ ಒಳಗೊಂಡಿರುತ್ತೆ. ನಟ ತಾನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿದ್ದನ್ನು ಒಂದು ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ interpret ಕೂಡಾ ಮಾಡ್ತಾ ಇರ್ತಾನೆ. ರಂಗಭೂಮಿ ಮೊದಲು ಬರೀ imitation ಆಗಿತ್ತು. ಅನಂತರ doing ಆಯ್ತು. ಮುಂದೆ ಸ್ಟಾನಿಸ್ಲಾವ್‌ಸ್ಕಿ ಅಂತಹವರು ಬರೇ doing ಆದ್ರೆ ಸಾಲ್ದು, being ಆಗ್ಬೇಕು ಅಂದ್ರು. ಈಗ ಅದೂ ಸಾಲಲ್ಲ ಅನ್ನೋ ಮಾತು ಕೇಳಿ ಬರ್‍ತಾ ಇದೆ. ಈಗಿನ ಘಟ್ಟ becoming. ಇದು ಇನ್ಯಾವ ಮಾಧ್ಯಮದಲ್ಲೂ ಸಾಧ್ಯ ಇಲ್ಲ.

– ಬಿ. ವಿ. ಕಾರಂತ
(ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಂಪರ್ಕ: ಟಿ. ಪಿ. ಅಶೋಕ)

ಐದು ಕವನಗಳು

೧ ಖಾಲಿ ಲಕೋಟೆ

'ನೀನು ಯಾರೆಂದೆ' ?
ಏನು ಹೇಳಲಿ ನನ್ನೊಲವೆ
ಬೆಂಬಿಡದ ಸಾಪಂಥ ಸುಖವೆ
ಸುಖದಂಥ ಸಾವೆ !

ಬಾಗಿಲಿರದ ನಿನ್ನ
ಕುರುಡು ಕತ್ತಲೆಯ ಓಣಿಯೊಳಗೆ
ಪ್ರೀತಿ ಕನ್ನಡಿಗಳ
ಮಾರಲು ಬಂದ ಹತಭಾಗ್ಯ !

ಕಾಲನ ಕಡಲ ತೀರದಲಿ
ಸಂದೇಶ, ಗುರಿಯಿರದ
ಖಾಲಿ ಲಕೋಟೆ

ಇಲ್ಲಿ ಬರೆದವನ ವಿಳಾಸ
ಸೇರಬೇಕಿರುವವರ ಹೆಸರು
ಏನೊಂದೂ ಇರಲಿಲ್ಲ

ಹೀಗಿರುವಾಗ–
ನಂಬದ, ಗೆಳೆಯರ ಭೇಟಿ ಸುದ್ದಿಯಂತೆ
ನೀ ಬಂದೆ, ಇದು 'ನನ್ನ ಪ್ರೀತಿ ಪತ್ರ'ವೆಂದೆ
ಹೇಗೆ ನಂಬಲಿ ?

– ಎಂ. ಆರ್. ಕಮಲ

೨ ಚಿಟ್ಟೆ ಹೂ ಕವಿತೆಗಳು

೧

ಹೂವು ಕೇಳಿತು :
ಹೇಳು ಚಿಟ್ಟೆ

ನನ್ನಲ್ಲೂ ಗುಟ್ಟೆ ?
ಇಷ್ಟೊಂದು ಚೆಲುವು
ನೀಡಿದ್ದಕ್ಕೆ
ದೇವರಿಗೆ ಎಷ್ಟು
ಲಂಚ ಕೊಟ್ಟೆ ?

೨

ಚಿಟ್ಟೆ
ಮೆತ್ತಗೆ
ಗೊತ್ತಾಗದ ಹಾಗೆ
ತೇಲಿ ಬಂದು
ಹೂವಿಗೊಂದು
ಮುತ್ತು ಕೊಟ್ಟೆ
ಅನ್ನುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ
ಛೇ ಗಾಳಿ !

೩

ಗಾಳಿಗೆ ಗಿಡ
ಅಲುಗಾಡಿದಾಗ
ಹೂವಿನ ಮೇಲಿದ್ದ
ಚಿಟ್ಟೆ ಎಚ್ಚೆತ್ತು
ಭಾರವಾಯಿತೆ ?
ನೋವಾಯಿತೆ ?
ಎನ್ನುತ್ತ
ಹಾರಿ ಹೋಯಿತು.

೪

ತನಗಿಂತಲೂ ಚೆಲುವಾದ
ಚಿಟ್ಟೆಯನ್ನು ನೋಡಿ

ಹೊಟ್ಟೆಕಿಚ್ಚಿನಿಂದ ಹೂ
ಬಾಡಿ ಹೋಯಿತು.

೫

ಹೂವು ಅರಳುವುದು
ಕೇವಲ ಚಿಟ್ಟೆಗಾಗಿ ಅಲ್ಲ
ಚಿಟ್ಟೆ ಅಲೆಯುವುದು
ಕೇವಲ ಹೊಟ್ಟೆಗಾಗಿ ಅಲ್ಲ
ಚಿಟ್ಟೆಗಳ ಕೇಳಿ
ಬರೇ ಹೊಟ್ಟೆಗಾಗಿ ಅಲ್ಲ

೬

ಹುಳುವಾಗಿ
ಎಲೆಗಳನ್ನು ತಿಂದು
ಎಳೆ ಗಿಡಗಳನು ಕೊಂದ
ಪಾಪಕ್ಕೆ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತ
ಚಿಟ್ಟೆಯು
ಪರಾಗಸ್ಪರ್ಶ ವ್ರತ

೭

ಮೇಕಪ್ ಮಾಡಿಕೊಂಡು
ಹೂ ಮುಡಿಯುತ್ತಿದ್ದಾಗ
ಮಗಳು ಕೇಳಿದಳು:
"ಹೂವಿಗೇಕೆ ಬಣ್ಣ ?"
"ಚಿಟ್ಟೆಯನ್ನು ಸೆಳೆಯಲು"
"ಚಿಟ್ಟೆಗೇಕೆ ಬಣ್ಣ ?"
"ಗೊತ್ತಿಲ್ಲ, ಅಪ್ಪನನ್ನು ಕೇಳು".

೮

ಅತ್ಯಂತ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಹೂವೇ
ಬೇಕೆಂದು ಸದಾ

ಅಲೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಚಿಟ್ಟೆಗೆ
ಹೂಗಳು ಮುದುರಿದಾಗ
ಏನೂ ಅನ್ನಿಸಲಿಲ್ಲ

ಅನ್ನಿಸಬಹುದು ತನ್ನ
ಪಕ್ಕ ಉದುರಿದಾಗ.

— ಎಚ್. ಡುಂಡಿರಾಜ್

೩. ಒಂದು ಹನಿ

ರಾಜರಸ್ತೆ ನಮಗೇಕೆ ?
ರಾಜ ಎಂದೂ ಲೋಲುಪನೇ
ಅವನ ಕುದುರೆ ಖುರಪುಟ
ತಿರುವಿನಲ್ಲದರ ನಾಗಾಲೋಟ
ಸೊಗಸು ನಿಜ; ಆದರೂ
ಧೂಳು ಉಸಿರಗಟ್ಟಿ, ಒಳ ನುಗ್ಗದಂತೆ
ನುಗ್ಗಿ ನಿಮ್ಮೊಳಗಿನ ಕೆಮ್ಮ, ಹತಾಶೆ
ಹೊರಹೊಮ್ಮದಂತೆ
ಸುರಿದುಬಿಡಿ ಆಸೆಗಿಷ್ಟು ತಣ್ಣೀರ,
ಕೊಂಚ ರಸ್ತೆಗೂ.

ಒಂದು ಕರಿ ಟಾರು ರಸ್ತೆ
ಬೆಳಕು ನೀಡೀತು ಹಳ್ಳಿಗೆ
ಒಂದು ಕೈ ಪಂಪು, ತಣಿಸೀತು
ಒಡಲ ಧಗೆಯ
ಒಂದಷ್ಟು ಇಕ್ಕೆಲದ ಮರ
ಹಕ್ಕಿ ಹಾಡನ್ನು, ನಡು ಹೊತ್ತ
ನೆತ್ತಿ ಧಗೆಗೆ ಅಷ್ಟು ನೆರಳನ್ನು ?
ಒಳ ಬದುಕ ಬಹಿರಂಗಕ್ಕೊಂದು ಶಾಲೆ
ಕಜ್ಜಿ, ಕೂರಿಗೊಂದು ಆಸ್ಪತ್ರೆ
ಇಷ್ಟು ಸಾಕು, ಆಳುವವರು ಉಳಿಯಲಿಕ್ಕೆ.

ಆದರೂ ಇರಲಿ, ಮತ್ತಿಳಿಯಲೊಮ್ಮೆ
ತೊತ್ತಳ ತುಳಿತ, ಉರಿದೇಳಲೊಂದು
ನಿಟ್ಟುಸಿರ ಕುದಿತ,
ಒದ್ದೋಡಿಸಲೊಂದು ಮುಸಿಯು ಠಸ್ಸೆ.
ಇರಲಿ, ಕನಸಿಗೊಂದು ಕರಿಮೋಡ
ಮೋಡದೊಳಗೊಂದು ಪುಟ್ಟ ಮಳೆ ಹನಿ.

— ಕೆ. ಪಿ. ಸುರೇಶ

೪. ಬೇಡ

ಭಯ ಹುಟ್ಟಿಸಬೇಡ
ಬೆಂಕಿಯ ಮುಟ್ಟಿ ನೋಡುತ್ತೇನೆ.

ತಡೆಯಬೇಡ
ಕಡಲೊಳಗೆ ಧುಮುಕಿ ಈಜುತ್ತೇನೆ.

ನಗಬೇಡ
ಬಿಸಿಲುಗುದುರೆಯನೇರಿ ಹೋಗುತ್ತೇನೆ.

ಅಣಕಿಸಬೇಡ
ಮರಳೊಳಗೆ ಗೂಡು ಕಟ್ಟುತ್ತೇನೆ.

ಎಚ್ಚರಿಸಬೇಡ
ಮೊಟ್ಟೆಗೆ ಕಾವಿಟ್ಟು ಮರಿ ಮಾಡುತ್ತೇನೆ.

ಮುನಿಯಬೇಡ
ಮಾರನಿಗೊಲಿದು ಮೈಮರೆಯುತ್ತೇನೆ.

ಕರೆಯಬೇಡ
ಇಲ್ಲಿರಲು ಆಶೆ ಪಡುತ್ತೇನೆ.

ಕೇಳಬೇಡ
ಮೈದುಂಬಿ ಅರಳುತ್ತೇನೆ.

ಬೇಡ.... ಬೇಡ.... ಬೇಡ ......
ಹಿಂಬಾಲಿಸಬೇಡ ಸುಮ್ಮನೆ.

೫. ಕಾಲು ದಾರಿಯೆ ಸಾಕು....

ಹಸಿವಾಯಿತು
ಶರಣಾದೆ ಮರಗಳಿಗೆ.

ಬಾಯಾರಿತು
ತಲೆಬಾಗಿದೆ ನದಿಗಳಿಗೆ.

ಮನಸೊಪ್ಪಿತು
ಸುಲಿಪಲ್ಲ ಗೊರವಂಗೆ ಒಲಿದೆ.

ಗಿರಿಗಳಿಗೆ ಗವಿಗಳಿಗೆ
ಗಿಳಿ ಕೋಗಿಲೆ ನವಿಲುಗಳಿಗೆ
ಮಂದ ಮಾರುತಗಳಿಗೆ
ಕೈಯ ಮುಗಿದೆ.

ನಡೆವವಳಿಗೆ ನುಡಿಯ ಹಂಗೇಕೆ ?
ಕಡೆಯ ನುಡಿಯನೂ ಕೊಡವಿ
....................ಮುನ್ನಡೆದೆ.

ಕೂಡಿ ಬಂದಿರಲು ಗಳಿಗೆ
ಕಾಲುದಾರಿಯೆ ಸಾಕು
ಕರೆದೊಯ್ಯಲು ಕದಳಿಗೆ;
ಇದನರಿಯದಿಹನೆ
ಚೆನ್ನಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ ?

— ಸವಿತಾ ನಾಗಭೂಷಣ

ಅಡಿಗರ ಸಾವು

ಅಡಿಗಡಿಗೆ ಸಾಯುವ
ಇಲ್ಲಿ
ಈ ಇವಕ್ಕೇನು ಗೊತ್ತು
ಅಡಿಗರ ಫೀನಿಕ್ಸ್ ಸಾವು

ಬಡ್ತಿಯು, ಭತ್ಯೆಯು
ಸದಾ ಕೂಪದೊಳಗೊದ್ದಾಡುವ
ಮಂಡೂಕಯ್ಯಗಳ
ಗೊಂದಲ ಪುರದ
ಗೊಂದಲದೊಳಗೇ ಬಿದ್ದೇಳುವ
ಗೊಂದಲಕ್ಕೆಲ್ಲಿದೆ ಗೊಂದಲ ?

ಸದಾ ಸುಖಿ, ಹಸನ್ಮುಖಿಯಂತೆ
ಮೇಲೆ ಮೇಲೆ
ದಡಕ್ಕಪ್ಪಳಿಸಿದ ತೆರೆ ಹಾಳೆ
ಒಳಗೊಳಗೆ ತಿಂದು ತೇಗುವ ತೃಪ್ತಿ
ಗುರ್ರೆನುವ ನಾಯು ನೋಟ
ಡುರಕಿಗೆ ಗದಗದಿಸುವ ಅಹಮ್ಮಿನಾಟ
ಆಮೇಲೆ ಅವನ ಬಿಟ್ಟಿವನಬಿಟ್ಟು
ಇವನ್ಯಾರು ಅವಳ್ಯಾರೆಂದು ಕಂಭ ಕಂಭಕ್ಕೆ ಡಿಕ್ಕಿ
ಅವನ ಆ ಅವಳ ಪ್ರಿಯಕರನ
ಅವನ ಪ್ರಿಯತಮೆಯ ಕೊರಗು
ಚಿಂತಾಗ್ನಿ ಸ್ವರೂಪಿ ಹಡೆವ ಹುಳು

ಚಲ್ಲಾ, ಚಲ್ಲಾಟದ ಅವರಿವರ ಎಂಜಲಿನ
ನೆಕ್ಕಾಟ, ಈ ಅಸಹಜ ಸಹಜ ಸಾಮಾನ್ಯಕ್ಕೆ
ಸಾವೊಂದು ಸಾವೇ
ಅದೂ ಅಡಿಗರ ಸಾವು?

ನಡೆದೇ ಬಂದದ್ದು ಹಾದಿ
ಹಡೆದೇ ಪಡೆದ ಮಗು
ಕಡೆವ ಕಟ್ಟಡದ ಪ್ರತಿ ಇಟ್ಟಿಗೆ
ಮರಳು ಕಣ ಕಣ ಪರೀಕ್ಷೆ
ಕಿಟಗಿಗಿಷ್ಟೇ ಚಿತ್ತಾರ
ಒಳಕ್ಕೆ ಗಾಳಿ ಬೆಳಕಿನ ಸಲೀಸು
ಬಾಗಿಲಿಗೆ ನಯ ಪಾಲೀಷು
ಜೀವ ವಾಸಕ್ಕೆ ಯೋಗ್ಯ
ಆಮೇಲೂ ಕಣ್ಣು ಪಿಳಿ ಪಿಳಿ
ಮತ್ತೆ ಹುತ್ತಗಟ್ಟಿದ ತವಕ
ಬಸಿರ ಯಾತನೆ.

ಗೆದ್ದಲು ಮುತ್ತಿ ಮಣ್ಣ ಗೋಪುರಗಳೆದ್ದು
ಸುತ್ತಲೂ ಗೊದ್ದ ಇರುವೆ ಇರುವೆಂಭತ್ತುಕೋಟಿ
ಕೋಟೆಯೊಳಗೂ ಇದು ಮಿಡುಕಿ
ಆ ತಡಕುವ ತಳಮಳಕ್ಕೆ ಕೊನೆ ಇತ್ತೆ ?

ಅಡಿಗಡಿಗೆ ಸಾಯುವ
ಈ ಹುಳ ಹುಪ್ಪಟೆ ಕೊಚ್ಚೆಗೆ
ಅರಿವಿರಬಹುದೆ:
ಒಂದು ಮೋಡದ ಸಾವು
ಅನಂತ ಆಕಾಶದ ಸಾವು ?

— ಚಂದ್ರಶೇಖರ ತಾಳ್ಯ

ಅಡಿಗ: ಪೂರ್ಣ ಕಾವ್ಯ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವ

● ಎಸ್. ಮಂಜುನಾಥ

ನಾನು ಬರೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಸಣ್ಣಪುಟ್ಟ ಚಂದ ಚುರುಕು ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ಇಷ್ಟ ಪಟ್ಟು ಅತೃಪ್ತಿಗೊಳ್ಳುತ್ತ ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ಅನಂತಮೂರ್ತಿಯವರು ಒಮ್ಮೆ ಅಂದರು: 'ಯಾಕೋ, ಬರೀ ಹುಳ, ಗುಬ್ಬಿ, ಹುಲ್ಲುಕಡ್ಡಿ ಇಂಥವೇ ಬರೀತೀಯ. ಒಂದಷ್ಟು ಘನವಾದ್ದು, ಪರ್ವತ, ಖನಿಜಗಳು ಇವನೆಲ್ಲ ತರಬೇಕಯ್ಯ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ....' ನಾನು ನನ್ನ ಅಸಹಾಯಕತೆಯನ್ನು ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾ 'ಸ್ವಲ್ಪ ಮುಖ್ಯವಾದ್ದನ್ನು ಮುಟ್ಟಿದರೂ ಅಡಿಗರ ಥರವೇ ಆಗಿಬಿಡತ್ತೆ ಸಾರ್''–ಹೀಗೆ.

ನೆನೆದರೆ, ಎಂಥ ಅಸಾಧಾರಣ ಪ್ರಭಾವ ಅಡಿಗರದ್ದು ! ಅವರ ಸಹ ವರ್ತಿಗಳೂ ದೂರವಿದ್ದರೂ ಎಲ್ಲರೂ ಅವರಂತೆಯೇ ಬರೆಯುವಂತಾಗಿತ್ತು. ಒಂದು ಕಾಲದ ಸಂವೇದನೆಗೆ ತಕ್ಕ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನು ಅಷ್ಟು ಪರಿಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಅವರು ಕಟೆದುಬಿಟ್ಟಿದ್ದರು ! ಎಷ್ಟೊಂದು ಜನ ಕವಿಗಳು ಅಂತ ಆಗಿದ್ದು ಆ ದೊಡ್ಡ ಕವಿಯ ಪಕ್ಕ ಇದ್ದು ಇಂಡ್ಯೂಸ್ ಆಗಿದ್ದಕ್ಕೇನೆ. ಉಜ್ವಲವಾದ ನವ್ಯಕಾವ್ಯದ ಸಂಗ್ರಹವಾದ 'ಅಕ್ಷರ ಹೊಸ ಕಾವ್ಯ'ವನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ಈಗ ಕಾಣುವುದು ಬರೇ ಅಡಿಗರು ಮತ್ತು ಚಿತ್ತಾಲ, ರಾಮಾನುಜನ್, ಕಂಬಾರ ... ಉಳಿಕೆ ಎಷ್ಟೋ ಜನರು ಅಡಿಗ ಕಾವ್ಯವನ್ನು ತಾವು ಬರೆದವರು....

ಹೊಸದಾಗಿ ಬರೆಯುವವನೊಬ್ಬ ನಿಜವಾಗಿ ಬರೆಯಬೇಕೆಂದರೆ ಅಡಿಗರಿಂದ ಬೇರೆಯಾಗಿ, ಅಡಿಗರಿಗೆ ಉತ್ತರವಾಗಿ ಬರೆಯಬೇಕಾಗಿ ಬಂತು. ಒಂದಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆಯಾಗಿ ಹುಟ್ಟಿದ್ದೂ ಅದೇ ಆಗುವುದೆಂಬಂತೆ ಆದವು ಹಲವರ ಪದ್ಯಗಳು.

ಅಡಿಗರು ಕವಿಗಳಿಗೆ ಕಷ್ಟ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದು ಹೀಗೆ.

ಆಶ್ಚರ್ಯ! ಬದುಕೆಷ್ಟು ದೊಡ್ಡದು! ಭಾಷೆ ಎಷ್ಟು ದೊಡ್ಡದು! ಯಾರೇ ಒಬ್ಬ ಕವಿ ಎಷ್ಟೇ ದೊಡ್ಡವನಿರಲಿ, ಏನನ್ನಾದರೂ exhaust ಮಾಡಲು ಸಾಧ್ಯವೇ ? ಆದರೆ ಅಡಿಗರಂಥ ಒಬ್ಬ ಶಕ್ತ ಕವಿ ಒಂದು ಕಾಲದ ಮೇಲೆ ಆ ರೀತಿಯ ಒಂದು ಮಾಯೆಯನ್ನುಂಟುಮಾಡಿಬಿಡುವರು !

ನನಗೆ ಅಡಿಗರ ಬಗ್ಗೆ ತುಂಬ ಇಷ್ಟವಾದದ್ದೆಂದರೆ ಅವರ ಪೂರ್ಣ ಪ್ರಮಾಣದ ಕಾವ್ಯ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವ. ತಮಗೆ ಏನಿದ್ದರೂ ಅದೆಲ್ಲವೂ ಕಾವ್ಯದ ಒಳಗೇ ಎಂಬಂತೆ ತಮ್ಮ ಇಡೀ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವವನ್ನು, ಅಷ್ಟೂ ಬದುಕನ್ನು ಅವರು ಕಾವ್ಯದೊಳಕ್ಕೆ ಸುರಿದುಕೊಂಡರು. ತಮ್ಮ ಪಾಲಿಗೆ ತಮ್ಮ ಬದುಕನ್ನು, ಕಾಲವನ್ನು ಶೋಧಿಸುವ ಅರಿಯುವ ಸಾಧನವಾಗಿಸಿಕೊಂಡ ಕಾವ್ಯ ಅದೇ ಕಾರಣಕ್ಕೆ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಅಂತೆಯೇ ಆಯಿತು. ಅವರು ಹಿರಿದ ಖಡ್ಗದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲರ ಮುಖವೂ ತೋರಿ ಬಂತು.!

ಆ ನಂತರ ಸಹಜವಾಗಿ ನಮಗೆ ಅಡಿಗರ ಕಾವ್ಯದ ಬಗ್ಗೆ ಸಂಶಯಗಳನ್ನು ಆಡಲೂ ಬಾಯಿ ಬಂತು. ಅವರ ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ಅನುಕಂಪೆಗಿಂತ ಬುದ್ಧಿಯ ಕೈಯೇ ಮೇಲು ಎಂದೋ, ಅವರ ಕಾವ್ಯದ ಹೃದಯ ಕೇಂದ್ರದಲ್ಲಿಯೂ ಒಂದು ಮೌನದ ಅರ್ಥಪೂರ್ಣತೆ ಇರದಷ್ಟು ಅವರು ಮಾತಿನ ಪರಾಕ್ರಮಿ ಎಂದೋ, ಅವರ ಪದ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲ ತತ್ವವನ್ನೂ ಮಿಕ್ಕಿ ಮೀರಿದ ಒಂದೂ ಮಾನವೀಯ ದನಿ ಇಲ್ಲವೆಂದೊ....ಇತ್ಯಾದಿಯಾಗಿ. ಆದರೆ ಅಂತಃಕರಣದ ಮಿಡಿತದಿಂದ ಹೊಮ್ಮಿದ ಅವರ ಅನನ್ಯವಾದ ರಚನೆಗಳು–'ಕೂಪಮಂಡೂಕ', 'ಇದನ್ನು ಬಯಸಿರಲಿಲ್ಲ', 'ಚಿಂತಾಮಣಿಯಲ್ಲಿ ಕಂಡ ಮುಖ' ಇಂಥವು ನಮಗೆ ಯಾವತ್ತಿಗೂ ಮುಖ್ಯವಾದ ಕವಿತೆಗಳು. ●

ಗೋಪಾಲಕೃಷ್ಣ ಅಡಿಗ:

ಭಾರತೀಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ವಿಶಿಷ್ಟ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿ

● ರಾಮಚಂದ್ರದೇವ

ಅಡಿಗರ ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ಸುರುವಿಗೆ ನನಗೆ ಓದಿಸಿದವರು ಪಂಜ ಹೈಸ್ಕೂಲಿನಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡ ಮಾಸ್ತ್ರಾಗಿದ್ದ ಟಿ. ಜಿ. ಮುಡೂರರು. ಇವರ ನಿಜ ಹೆಸರು ಉಡುವೆಕೋಡಿ ತಮ್ಮಯ್ಯಗೌಡ ಎಂದು. ಇವರು ವಿ. ಜಿ. ಭಟ್ಟರ ಕಾವ್ಯದ ರೀತಿಯ ವ್ಯಂಗ್ಯ ಕವನಗಳ ಒಂದು ಸಂಗ್ರಹವನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಿದ್ದರು: ಊರಿನ ಶಾನುಭೋಗನಿಗೆ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಊಟಕ್ಕೆ ಅಕ್ಕಿ ಇರಲಿಲ್ಲವೆಂದೂ ಹಳೆ ಕಡತ ಹುಡುಕಿದಾಗ ಯಾರದೋ ಆಸ್ತಿಯ ಯಾವುದೋ ಸರ್ವೆಕಲ್ಲು – ಬಾಂದುಕಲ್ಲು – ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಂಡಿತ್ತೆಂದೂ, ಆ ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಂಡ ಕಲ್ಲಿನ ಮೇಲೆ ರೂಪಾಯಿ ಹಕ್ಕಿ ಕೂತಿದ್ದನ್ನು ಅವರು ಕಂಡರು ಎಂಬ ಅಲ್ಲಿನ ಒಂದು ಕವನದ ಭಾವ ಅವರ ವ್ಯಂಗ್ಯದ ಕ್ರಮಕ್ಕೂ ಉದಾಹರಣೆ. ಇವರೊಟ್ಟಿಗೆ ವಿದ್ವಾನ್ ಪರೀಕ್ಷೆಗೆ ಕೂತ ನಮ್ಮ ಊರಿನ ಪೈಲೂರು ಕೃಷ್ಣಯ್ಯ, ಕೊಳಂಬೆ ಪುಟ್ಟಣ್ಣಗೌಡ ಮೊದಲಾದವರು ಶಬ್ದಮಣಿ ದರ್ಪಣದ ವ್ಯಾಕರಣ, ಹಳೆಗನ್ನಡ ಕಾವ್ಯಕ್ಕೆ ನಿಂತುಹೋಗಿದ್ದರೆ, ಮುಡೂರರು ಮಾತ್ರ ಕೆ. ರಾಮಚಂದ್ರ ಮತ್ತು ಕೆರೆಕ್ಕೋಡಿ ಗಣಪತಿಭಟ್ಟರ ಜೊತೆ ಸೇರಿ 'ಸಂಗಮ ಸಾಹಿತ್ಯ ಮಾಲೆ' ಸ್ಥಾಪಿಸಿ ಯರ್ಮುಂಜ ರಾಮಚಂದ್ರರ ಮೊದಲ ಕಥಾ ಸಂಗ್ರಹ ಪ್ರಕಟಿಸಿದರು. ಕಲ್ಮಡ್ಕದಲ್ಲಿ, ಆಮೇಲೆ ಪಂಜದಲ್ಲಿ, ಒಳ್ಳೆಯ ಲೈಬ್ರರಿ ಸ್ಥಾಪಿಸಿದರು. ೧೯೬೦ ರ ವರೆಗಿನ ಕನ್ನಡದ ಎಲ್ಲಾ ಮುಖ್ಯ ಪುಸ್ತಕಗಳು– ರಾಮಚಂದ್ರಶರ್ಮರ 'ಏಳುಸುತ್ತಿನ ಕೋಟೆ' ಸಮೇತ ಸೇರಿ–ಇವರು ಕಟ್ಟಿದ ಕಲ್ಮಡ್ಕ ಮತ್ತು ಪಂಜ ಲೈಬ್ರರಿಗಳಲ್ಲಿದ್ದವು. ಮುಡೂರರು 'ಕಾಡುಮಲ್ಲಿಗೆ'ಯ ಪದ್ಯ ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ 'ಹಲ್ಲಿ' ಎಂಬ ಇನ್ನೊಂದು ದೀರ್ಘ ಪದ್ಯ ಬರೆದಿದ್ದರು.

‘ಹಿಮಗಿರಿಯ ಕಂದರ’ದ ಅನುಕರಣೆಯಂತಿದ್ದ ಈ ಪದ್ಯದ ಮೊದಲ ಸಾಲುಗಳು–ನೆನಪಿನ ಮೇಲಿಂದ ಬರೆಯುವುದಾದರೆ–ಇಂತಿವೆ:

ಹಲ್ಲಿ–
ಅಗೊ ಅಲ್ಲಿ–
ಲೊಚಗುಟ್ಟುತಿದೆ ನೋಡು
ಗೋಡೆ ಮೇಲಿನ ಬಿರುಕಿನಲ್ಲಿ, ಅಲ್ಲಿ.

ಮುಖ್ಯ ಎಂದರೆ, ೧೯೫೭ ರ ಸುಮಾರಿಗೆ ಪ್ರಕಟವಾದ ಈ ಪದ್ಯದ ಮೇಲೆ ಸಮೇತ ಅಡಿಗರ ಪ್ರಭಾವ ಇರುವುದು. ಶಬ್ದಮಣಿದರ್ಪಣ ಓದಿ, ಪಂಡಿತ ಪರೀಕ್ಷೆ ಪಾಸು ಮಾಡಿ, ಆಂಡಯ್ಯನ ಬಳಿಕ ಅಚ್ಚಗನ್ನಡದಲ್ಲಿ ‘ಕಾಲೂರ ಚೆಲುವೆ’ ಎಂಬ ಕಾವ್ಯ ಬರೆದ ಏಕಮಾತ್ರ ಕವಿ ಕೊಳಂಬೆ ಪುಟ್ಟಣ್ಣಗೌಡರ ಅಭಿಮಾನಿಯಾಗಿ ಒಂದು ಹಳ್ಳಿಯ ಮೂಲೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ಇವರನ್ನು ಅಡಿಗರ ಪದ್ಯ ಪ್ರಭಾವಿಸಿತ್ತು ಎನ್ನುವುದು ಘನ ಸಂಗತಿ. ಹಾಗೆಯೇ ಇನ್ನೊಂದು ಹಳ್ಳಿಯ ಮೂಲೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ಯರ್ಮುಂಜ ರಾಮಚಂದ್ರರನ್ನು ಸಮೇತ ಅಡಿಗರ ಪದ್ಯಗಳು ಪ್ರಭಾವಿಸಿದ್ದವು. ಅಂದರೆ, ಅಡಿಗರ ಹೊಸ ಪದ್ಯಗಳು ಅವು ಪ್ರಕಟವಾಗುತ್ತಿದ್ದಂತೆ ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿಯೋ ಇದ್ದವರನ್ನು ಪ್ರಭಾವಿಸುತ್ತಿದ್ದವು; ಇದಕ್ಕೆ ಪ್ರಭಾವಕ್ಕೊಳಗಾದವರ ಸಂವೇದನಾಶೀಲತೆ ಎಂತೋ ಅಂತೇ ಅಡಿಗರು ಒಂದು ಜನಾಂಗದ ಧ್ವನಿಯಾಗುತ್ತಿದ್ದರು, ಆದ್ದರಿಂದ ಇತರರನ್ನು ಆಕರ್ಷಿಸುತ್ತಿದ್ದರು ಎಂಬುದು ಸಮೇತ ಕಾರಣವಾಗಿದೆ.

ಅಡಿಗರು ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಾನಂತರ ಭಗ್ನಗೊಂಡ ಕನಸುಗಳಿಗೆ, ಜೀವನಕ್ರಮಕ್ಕೆ ತಮ್ಮ ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ಅಪ್ರತಿಮವೆನ್ನಿಸುವ ಶರೀರ ಕೊಟ್ಟರು ಎನ್ನುವುದು ಈಗ ಕ್ಲೀಷೆಯಾಗಿದೆ. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಅವರು ಬಳಸಿದ ಮುಕ್ತಛಂದಸ್ಸು, ಸಾಂಕೇತಿಕ ಬರವಣಿಗೆ, ಪುರಾಣಗಳ ಉಪಯೋಗಗಳನ್ನು ಅನುಕರಿಸುವವರ ಒಂದು ದಂಡೇ ಆಮೇಲೆ ಹುಟ್ಟಿಕೊಂಡಿತ್ತು. ಅನುಕರಿಸುವವರ ಸಂಖ್ಯೆ ಜಾಸ್ತಿಯಾದಂತೆ ಬರೆಯುವುದು ತನಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಕಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆಂದೂ, ತಾನು ಬೇರೆಯವರನ್ನು ಅನುಕರಿಸಬಾರದು ಮಾತ್ರವಲ್ಲ, ತನ್ನನ್ನು ಸಮೇತ ಬೇರೆಯವರು ಅನುಕರಿಸಲಾಗದಂತೆ ಬರೆಯುವುದು ಅನನ್ಯತೆ ಎಂದೂ ಒಂದು ಸಲ ಅಡಿಗರು ಮಾತಾಡುವಾಗ ಹೇಳಿದ್ದರು. ಆದರೆ ದೊಡ್ಡ ಲೇಖಕರನ್ನು ಅನುಕರಿಸುವ ತುಂಬಾ ಜನ

ಸಣ್ಣ ಲೇಖಕರಿರುವುದು ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಸಾಮಾನ್ಯ ಸಂಗತಿ. ಒಬ್ಬಾತ-ಉದಾಹರಣೆಗೆ ಅಡಿಗರೇ-ಎಂಥಾ ಘಟ್ಟಿ ಲೇಖಕ ಎನ್ನುವುದನ್ನು ಆತ ಎಷ್ಟು ಮತ್ತು ಎಂಥಾ ಸಮಕಾಲೀನರ ಮೇಲೆ ಪ್ರಭಾವ ಬೀರಿದ್ದಾನೆ ಎಂಬುದರಿಂದ ಸುಲಭವಾಗಿ ಪತ್ತೆ ಮಾಡಬಹುದು.

ಅಡಿಗರ ಕಾವ್ಯ ಸಾಧಿಸಿದ ಇನ್ನೊಂದು ದೊಡ್ಡ ಕೆಲಸವೆಂದರೆ ನಮ್ಮ ಪುರಾಣಗಳನ್ನು ಹೊಸತಾಗಿ ಇಂದಿನ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಅರ್ಥೈಸಿದ್ದು. ಈ ಬಗೆಯ ಅರ್ಥೈಸುವಿಕೆಯ ಪ್ರಯತ್ನ 'ಚಂಡೆ-ಮದ್ದಳೆ' ಸಂಗ್ರಹದ ಕವನಗಳಲ್ಲೇ ಕಾಣುತ್ತದೆ 'ಗೊಂದಲಪುರ'ದ ರಾಕ್ಷಸ ಆಧುನಿಕ ಸರ್ವಾಧಿಕಾರಿಯಂತಿರುವವನು. ಆದರೆ, ಪುರಾಣಕ್ಕೆ ಹೊಸರೀತಿಯ ಅರ್ಥೈಸುವಿಕೆ ಗಾಢವಾಗಿ ಪ್ರಾರಂಭವಾದದ್ದು 'ಭೂಮಿಗೀತ' ಸಂಗ್ರಹದ ಪದ್ಯಗಳಲ್ಲಿ. ತ್ರಿಶಂಕುವಿನ ಕತೆ, ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರನ ಕತೆ, ಧ್ರುವನ ಕತೆ 'ಭೂಮಿಗೀತ'ದಲ್ಲಿ; 'ಶ್ರೀರಾಮನವಮಿಯ ದಿವಸ'ದಲ್ಲಿ ರಾಮನ ಕತೆ; 'ವರ್ಧಮಾನ'ದಲ್ಲಿ ಹನುಮಂತನ ಪುರಾಣ; 'ಅಂತಃಕರಣ'ದಲ್ಲಿ ಗಂಗೆ ತಂದ ಭಗೀರಥನ ಕತೆ ಪುನರರ್ಥಗೊಳ್ಳುವ ಪುರಾಣಗಳು. ಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ಧ್ರುವ ಮನೆ ಬಿಟ್ಟುಹೋಗಿ ಹೊಸತೊಂದು ಲೋಕ ಕಂಡುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. 'ಭೂಮಿಗೀತ'ದ ನಾಯಕ ಸಮೇತ ಹಿಂದಿನ 'ಹಿಮಗಿರಿಯ ಕಂದರ'ದ ನಾಯಕನಂತೆ ಹೊಸ ಲೋಕ ಹುಡುಕುವವನು. ಧ್ರುವನಿಗೆ ಹೊಸಲೋಕ ಸಿಕ್ಕಿದರೆ ಇವನಿಗೆ ಹೊಸಲೋಕ ಸಿಕ್ಕುತ್ತದೆಂಬ ಖಾತರಿಯಿಲ್ಲ-ಯಾಕೆಂದರೆ, ಇವನ ಕಾಲು ಕೆಸರಲ್ಲಿ ಹುಗಿದಿದೆ. 'ನಕ್ಷತ್ರ ಲೋಕಕ್ಕೆ ಬರಿದೆ ರೈಲು ಬಿಡು'ವುದು ಮಾತ್ರ ಈ ನಾಯಕನಿಗೆ ಸಾಧ್ಯ. ಇವನು ನಾಯಕನೇ ಅಲ್ಲ. ಅನಾಯಕ. ಎಲಿಯೆಟ್, ಡಾಸ್ಟವಸ್ಕಿ, ಕಮೂ ಮೊದಲಾದವರ anti-hero ಜಾತಿಗೆ ಸೇರಿದವ. 'ವರ್ಧಮಾನ'ದಲ್ಲಿ ಸಮೇತ ನಾಣಿ ಮಗ ಶೀನಿ ಹನುಮಂತನ ಹಾಗೆ ವರ್ಧಮಾನದ ವರಾತ ಇರುವವ. ಕಪಿಯಾಗಿದ್ದವನು ಹನುಮಂತನಾಗಿ ಬೆಳೆದದ್ದು ಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ನಡೆಯಿತು. ಡಾರ್ವಿನ್ನನ ವಿಕಾಸವಾದದ ಪ್ರಕಾರ ಕೂಡಾ ಮೊದಲು ಕಪಿಯಾಗಿದ್ದವನು ಮುಂದೆ ಮೆದುಳು ಬೆಳೆದು, ದೇಹರಚನೆ ಬದಲಾಗಿ ಮನುಷ್ಯ ಆದ. 'ವರ್ಧಮಾನ' ಕವನ ಪುರಾಣ ಮತ್ತು ವಿಕಾಸವಾದದ ಸಂಶೋಧನೆಯನ್ನು ಮೇಳೈಸಿಕೊಂಡು ಬಳಸುತ್ತದೆ. ಆದರೆ, ನಾಣಿ ಮಗ ಶೀನಿ ಮಾತ್ರ ಕಿಲಾಡಿ ರಸ್ತೆಯ ಕೊನೆಯ ತಿರುವಿನ 'ನೋ ಎಂಟ್ರಿ' ('ನ ಪ್ರಮದಿತವ್ಯ') ಬೋರ್ಡಿನ ಕೆಳಗೆ ಅಪಘಾತಕ್ಕೆ ತುತ್ತಾಗಿರುವವನು. ಅಲ್ಲಿಂದಲೇ ತೆವಳಿಕೊಂಡು ಬೆಳೆದರೆ ಬೆಳೆದಾನು. ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಆತ "ತನ್ನ ಶಾಪಗ್ರಸ್ತ ಸೆರೆಗೆ ತಾನೇ ಪಹರೆ".

ಪುರಾಣವನ್ನು ಆಧುನಿಕ ಜೀವನದ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಅರ್ಥ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ಮಾತ್ರ ಅಡಿಗರ ಕವನಗಳು ಸೀಮಿತವಾಗಿಲ್ಲ. ಪುರಾಣಗಳಲ್ಲಿ ಅಂತರ್ಗತವಾದ ಮೌಲ್ಯಕ್ಕೆ ಮತ್ತು ನಮ್ಮ ಇಂದಿನ ಜೀವನಕ್ಕೆ ಇರುವ ವ್ಯತ್ಯಾಸಗಳನ್ನು ಸಮೇತ ಅವು ಸಾಕಾರಗೊಳಿಸುತ್ತವೆ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ, ಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ಧ್ರುವನಿಗೆ ಹೊಸಲೋಕ ಹುಡುಕುವುದಕ್ಕೆ ಪ್ರಕೃತಿ ಅನುಕೂಲವಾಗಿತ್ತು. 'ಭೂಮಿಗೀತ' ಕವನದ ನಾಯಕನ ಬಗ್ಗೆ ಮಾತ್ರ ಪ್ರಕೃತಿ–ನೆಲ ಮುಗಿಲುಗಳು-ನಿರ್ಲಕ್ಷ್ಯದಿಂದಿವೆ. 'ಶ್ರೀರಾಮನವಮಿಯ ದಿವಸ'ದಲ್ಲಿ ರಾವಣನ ಕತ್ತು ಕತ್ತರಿಸಿದ ಪುರಾಣದ ರಾಮನ ಉಲ್ಲೇಖವಿದೆ. ಆದರೆ ಇಂದಿನ ರಾವಣ ನಿರಂತರ ಚಿಗುರುವ ಕತ್ತುಳ್ಳವನು. ಅವನು ಕತ್ತಲು, 'ಕತ್ತರಿಸಿದರೆ ಬೆಳೆವ, ಬೆಳೆದು ಕತ್ತಿಗೆ ಬರುವ ಅನಾದಿ'. ಚಕಮಕಿ ಕಲ್ಲಿನಿಂದ ಈ ಕತ್ತಲು ಹೋಗಲಾಡಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವೆಂದು ಹೇಳುವಂತಿಲ್ಲ. ಕವಿಯಾದರೋ ವಾಲ್ಮೀಕಿಯಂತೆ ಪುರುಷೋತ್ತಮನ ರೂಪುರೇಖೆಗಳನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಲು ಕಾದಿದ್ದಾನೆ. ಆದರೆ, ಅದು ಆಗುವುದೋ ಹೇಗೆಂದು ಮಾತ್ರ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲ.

ಶ್ರೀರಾಮ ಹುಟ್ಟಿದ ಅಯೋಧ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ರಾಮನಿಗೆ ದೇವಸ್ಥಾನ ಕಟ್ಟುವುದು ಹಿಂದೂ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಪುನರುತ್ಥಾನದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಅಗತ್ಯ ಎಂಬ ನಿಲುವಿಗೂ ಮತ್ತು ಅಡಿಗರ 'ಶ್ರೀರಾಮನವಮಿಯ ದಿವಸ'ಕ್ಕೂ ಅಜಗಜಾಂತರ ವ್ಯತ್ಯಾಸವಿದೆ. ಅಡಿಗರ ಕವನದಲ್ಲಿ ಬರುವ ಶ್ರೀರಾಮ ಪುರಾಣದ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಬಗೆಗಿನ ಪುನರುತ್ಥಾನದ ಹಂಬಲವಲ್ಲ. ರಾಮ ಇಂದಿನ ಕವಿ 'ಚಿತ್ತ ಹುತ್ತಗಟ್ಟದೆ' ಕಡೆದು ರೂಪಿಸಬೇಕಾದವನು. ಹೀಗೆ ಕಡೆಯಲಾಗಿಯೇ ಆಗುತ್ತದೆಂಬ ಖಾತರಿ ಇಲ್ಲ. ಯಾಕೆಂದರೆ, ಸುತ್ತ ತುಂಬಿರುವುದು ಆಧುನಿಕ ವಿಕಾರ ಮತ್ತು ನಿರಂತರ ಕತ್ತಲು ಮಾತ್ರ. ಈ ಕತ್ತಲನ್ನು ಹೋಗಲಾಡಿಸಲು ಬೇಕಾದ್ದು ಮಂದಿರವಲ್ಲ, 'ಹುತ್ತಗಟ್ಟದ ಚಿತ್ತ.' ತ್ರಿಕಾಲ ಚಕ್ರವನ್ನು ಒಂದು ಮುಹೂರ್ತ ಸಂಘಟ್ಟಿಸಿ ಆಸ್ಫೋಟಿಸಿದಾಗ ಅರಿಯಬಲ್ಲ ಎಚ್ಚರ. ಈ ಎಚ್ಚರ ದೊಣ್ಣೆ–ಕಿರುಚುಗಳ, ದೊಡ್ಡ–ಚಿಕ್ಕವರನ್ನೆಲ್ಲ ರಾಮನ ವೇಷ ಹಾಕಿಸಿ ಕುಣಿಸುವ ಮಾದಕತೆಗೆ ವಿರುದ್ಧವಾದದ್ದು.

ಇಂದಿನ ಸಮೂಹ ಸನ್ನಿಯ ರಾಮನಿಗೂ ಅಡಿಗರ ರಾಮನಿಗೂ ಇರುವ ವ್ಯತ್ಯಾಸ ಬಸವಣ್ಣನವರ "ಉಳ್ಳವರು ಶಿವಾಲಯವ ಮಾಡುವರು, ನಾನೇನ ಮಾಡುವೆನಯ್ಯಾ, ಎನ್ನ ಕಾಲೇ ಕಂಬ, ತಲೆಯೇ ಹೊನ್ನಕಳಶ" ಎಂಬ

ವ್ಯತ್ಯಾಸದಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತವಾದದ್ದು. ಅವರದು ಉಳ್ಳವರ ಆಲಯವಾದರೆ ಅಡಿಗರದ್ದು "ಎನ್ನ ಕಾಲೇ ಕಂಬ, ತಲೆಯೇ ಹೊನ್ನ ಕಳಶ" ಎಂಬ ನಿಲುವಿನದ್ದು. ಯಾಕೆಂದರೆ, ಕವಿ ತನ್ನ ವೈಯಕ್ತಿಕತೆಯಲ್ಲಿ ಷಟ್ಚಕ್ರ ರಾಕೆಟ್ಟುಗಳ ಹಂತ ಹಂತ ದಾಟಿ ಸಹಸ್ರಾರಕ್ಕೆ ಅಂಚಿ ತಲುಪಿದರೆ, ಹುತ್ತಗಟ್ಟದೆ ಚಿತ್ತ ಮತ್ತೆ ಕೆತ್ತಿದರೆ ಮಾತ್ರ ಪುರುಷೋತ್ತಮನ ಅಂಥ ರೂಪುರೇಖೆಗಳನ್ನು ಕಾಣಲು ಸಾಧ್ಯ.

ರಾಮನ ಬಗ್ಗೆ ಕುವೆಂಪು, ತುಳಸೀದಾಸ, ಭವಭೂತಿ ಮೊದಲಾದವರು ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ. ಲೋಹಿಯಾರ 'ರಾಮ, ಕೃಷ್ಣ, ಶಿವ' ಅಡಿಗರ 'ಶ್ರೀರಾಮ ನವಮಿಯ ದಿವಸ'ವನ್ನು ಪ್ರಭಾವಿಸಿದ ಲೇಖನ. ಗಾಂಧೀಜಿಯವರಿಗೆ ರಾಮ ಆದರ್ಶವಾಗಿದ್ದ. ಇವರು ಯಾರ ರಾಮನೂ ಸಮೂಹ ಸನ್ನಿಯ ರಾಮನಲ್ಲ. ಇವರಿಗೆ ಆತ ಆದರ್ಶವಾದಿ. ಅಥವಾ ಭವಭೂತಿಯ "ಉತ್ತರ ರಾಮಚರಿತ" ದಲ್ಲಿ ಬರುವಂತೆ ಸುಖ-ದುಃಖಗಳ ಮನುಷ್ಯ. ತನ್ನ ರಾಜವ್ಯಕ್ತಿತ್ವ ಮತ್ತು ಮನುಷ್ಯ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವದ ಮಧ್ಯೆ ಛಿದ್ರನಾದವನು. ರಾಜನಾಗಿ ಶಂಬೂಕನನ್ನು ಕೊಂದ ಈ ಕೈ ತನ್ನ ಕೈಯೇ ಎಂದು ಪ್ರಶ್ನಿಸುತ್ತಾ ತನಗೆ ತಾನೇ ಪರಕೀಯ ನಾದವನು. ಇವರೆಲ್ಲರ ರಾಮ, ಮಂದಿರದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪಿತವಾಗುವ ರಾಮನ ಕಲ್ಪನೆಯನ್ನು ತಿರಸ್ಕರಿಸುತ್ತದೆ. ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ಗಂಡು ರಾಮ, ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ಹೆಣ್ಣು ಸೀತೆ ಎಂಬ ನಮ್ಮ ಜನಗಳ ಕಲ್ಪನೆ ಸಮೇತ ರಾಮ–ಸೀತೆಯರನ್ನು ಮನುಷ್ಯರಾಗಿ ನೋಡುತ್ತದೆ.

'ಶ್ರೀರಾಮನವಮಿಯ ದಿವಸ' ರಾಮನ ಬಗ್ಗೆ ಮಾತ್ರ ಇರುವ ಕವನ ಎಂಬಂತೆ ಬೇರೆ ಕೆಲವು ವಿಮರ್ಶಕರು ಅರ್ಥೈಸಿದ್ದಾರೆ. ಅಲ್ಲ, ಅದು ರಾಮ ನವಮಿಯ ದಿವಸದ ಬಗ್ಗೆ ಇರುವ ಕವನ. ರಾಮ ಹುಟ್ಟಿದ ಆ ದಿನವನ್ನು ಪರಸ್ಪರ ಹೋಲಿಸಿ ನೋಡಲಾಗಿದೆ. ಆ ದಿನ–

> ಕೌಸಲ್ಯೆ ದಶರಥರ ಪುತ್ರಕಾಮೇಷ್ಟಿ ಗೆರೆ
> ಹಠಾತ್ತಾಗಿ ತಾಗಿರೆ ತ್ರಿಕಾಲ ಚಕ್ರ,
> ಆಸ್ಫೋಟಿಸಿತ್ತು ಸಿಡಿತಲೆ; ಗರಿಷ್ಠ ತೇಜದ ಮೊನೆ
> ಕೆಳಪಟ್ಟು ಮಣ್ಣೆಟ್ಟು ನಿಂತ ಘಟನೆ.

ರಾಮನವಮಿಯ ಈ ದಿನ ಪಾನಕ ಪನಿವಾರ ಕೋಸಂಬರಿಗಳ ಸಾಧಾರಣ ದಿವಸ. ಈ ದಿನ ರಾಮ ಹುಟ್ಟಿದ ಆ ದಿನದಂಥಾ ಒಂದು ದಿನವಾಗಲೆಂದು ನೋಂಪಿಯಲ್ಲಿ, ಸಹಸ್ರಾರದ ಏಕಾಗ್ರತೆಯಲ್ಲಿ ಕಾಯುವುದು ಮಾತ್ರ ಕವಿಗೆ ಸಾಧ್ಯ.

ಅಡಿಗರು ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಾನಂತರದ ನಮ್ಮ ಜೀವನ ವಿಚ್ಛಿದ್ರವಾಗಿ ಒಡೆದಿರುವುದನ್ನು ಬಹುಶಃ ಭಾರತದ ಬೇರೆ ಯಾವ ಲೇಖಕ ಸಮೇತ ಕಾಣದ ರೀತಿ ಕಂಡರು ಎಂಬುದನ್ನು ವಿಮರ್ಶಕರು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಗುರುತಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಅವರು ಕಂಡ ವಿಚ್ಛಿದ್ರತೆಯ ಸ್ವರೂಪ ಎಂಥದು ?

ಅವರ ಕವನಗಳಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿರುವಂತೆ, ಇಂದಿನ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಭೂತ, ವರ್ತಮಾನ, ಭವಿಷ್ಯಗಳು ಪರಸ್ಪರ ಕೊಂಡಿ ಕಳಚಿಕೊಂಡಿವೆ. ಹೊಕ್ಕುಳಬಳ್ಳಿ ವಿಲಿವಿಲಿ ಒದ್ದಾಡುತ್ತಿದೆ. ಎಲ್ಲಾ ಕಡೆ ಹಳಸಲು ಗಾಳಿ, ಕುರುಚಲು ಬಂದಳಿಕೆ ತುಂಬಿಕೊಂಡಿವೆ. ಕತ್ತಲು ಮಾತ್ರ ಸರ್ವವ್ಯಾಪಿಯಾಗಿದೆ. ಈ ಕತ್ತಲಲ್ಲೇ ಕಣ್ಣನೆಟ್ಟು ಬೆಳಕು ಹುಡುಕುವವರಿದ್ದಾರೆ. ಚಕಮುಕಿ ಕಲ್ಲುಜ್ಜಿ ಬೆಳಕು ಮಾಡ ಹೊರಟವರಿದ್ದಾರೆ. ಅಥವಾ 'ವಿಫಲ' 'ದೀಪಾವಳಿ' ಕವನಗಳಲ್ಲಿರುವಂತೆ ಬೇಕೆಂದೇ ಕೋಣೆಯೊಳಗೆ ಬಾಗಿಲು ಹಾಕಿ ಕೂತು ಹೊರಗಿನ ಬೆಳಕಿನಿಂದ ದೂರವಾದವರಿರುವರು. ಅವರ ಕವನಗಳಲ್ಲಿ ಮಹಾ ಪ್ರಭಾವಶಾಲಿಯಾದ ಒಬ್ಬ ರಾಕ್ಷಸ, ಮನಸ್ಸಿನ ವೈರಿ, ದೈಹಿಕ ಧಾಂಡಿಗ ಬರುತ್ತಾನೆ. 'ಗೊಂದಲಪುರ'ದ ಗೊಂದಲಾಸುರ, 'ಶ್ರೀರಾಮನವಮಿಯ ದಿವಸ'ದ ರಾವಣ, 'ದೆಹಲಿಯಲ್ಲಿ' ಕವನದ ರಾಜಕಾರಣಿಗಳು ಇಂಥಾ ದೇಹ ಬೆಳೆದ, ಮನದ ಬೆಳವಣಿಗೆ ಹದಿನೆಂಟಕ್ಕೆ ಕಟ್ಟಾದ ಧಾಂಡಿಗರು. ಅವರನ್ನು ವಿರೋಧಿಸುವ, ದೈಹಿಕವಾಗಿ ದುರ್ಬಲನಾದ, ಆದರೆ ಮಾನಸಿಕವಾಗಿ ಶಕ್ತನಾದ ಒಬ್ಬನ ಚಿತ್ರ ಸಮೇತ ಅವರ ಕವನಗಳಲ್ಲಿ ಬರುತ್ತದೆ. ಈತನ ಆಶಯ 'ದೆಹಲಿಯಲ್ಲಿ' ಕವನದ ಈ ಸಾಲುಗಳಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತವಾಗುವಂಥದು :

ಹೊಸನಸುಕಿನೋಂಕಾರ ಒಡೆದು ಚೆಲ್ಲಲು ಬೆಳಕು
ಬಿತ್ತುಗಳನಾರಿಸಲು ತಕ್ಕ ತ್ರಾಣ
ಸೂರ್ಯಶಂಖಧ್ವಾನ ಹಿಡಿಯಬಲ್ಲಂಥ ಎದೆ
ಇರಲಿ ಅಂಗೈಯಲ್ಲಿ ತ್ರಸ್ತ ಪ್ರಾಣ

ಈ ಧೀರೋದಾತ್ತ ಆಶಯಗಳು ಸೋಲಬಹುದೆಂಬುದು ಕವಿಗೆ ತಿಳಿದಿದೆ. ಆದರೆ, ಕತ್ತಲಲ್ಲಿ ಬೆಳಕಿನ ಪ್ರಾಮುಖ್ಯತೆ ಎತ್ತಿ ಹಿಡಿಯುವ ಮೌಲ್ಯ ವಿವೇಚನೆ ಮಾತ್ರ ಕವಿ ಮಾಡಬಹುದಾದ ಕೆಲಸ.

ಜುಲೈ-ಆಗಸ್ಟ್ ೧೯೭೨/೬೧

ಗೊಂದಲಾಸುರನಂಥ ದೈಹಿಕ ತ್ರಾಣರ ಮುಂದೆ ಬಾಗದ ಅಡಿಗರ ಕಾವ್ಯ ನಾಯಕ ತನ್ನನ್ನು ಮೀರಿದ ಪ್ರಕೃತಿಯ ಶಕ್ತಿಯ ಮುಂದೆ ಬಾಗುತ್ತಾನೆ. ಆದ್ದರಿಂದಲೇ, ಆತ "ಪಾನಕ ಕುಡಿದು ಪನಿವಾರ ತಿಂದು ನೋಸುತ್ತ/ಸ್ಫೋಟಕ್ಕೆ ಕಾದು ಕಿವಿ ಕಂಪಿಸುತ್ತ", ನೆಲ–ಆಕಾಶ, ಪ್ರೀತಿ–ಮದುವೆ, ಭೂತ–ಭವಿಷ್ಯ, ಕಾವ್ಯ–ಜೀವನ ಒಂದುಗೂಡುವ ಸುಮುಹೂರ್ತಕ್ಕಾಗಿ ಕಾದಿದ್ದಾನೆ. ಆದ್ದರಿಂದಲೇ 'ಕೂಪಮಂಡೂಕ'ದ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ನಾಯಕ:

ನಿನ್ನ ನಗೆಯನ್ನೆ ಮೊಳಗುತ್ತಿರುವ ಮಲ್ಲಿಗೆ
ನಿನ್ನ ನಲ್ಮೆಯ ನೆಳಲನೀವ ಮಾವು
ನಿನ್ನೊಲವನಪ್ಪಿ ತೋರುವ ಕೊಳದ ತಳ ಕೆಸರು
ಇಲ್ಲಾಡುವುದು-ಇದೇ ಹೊಸ ಠರಾವು

–ಎನ್ನುತ್ತಾನೆ. ದೈಹಿಕ ಶಕ್ತಿಯ ರಾಕ್ಷಸರನ್ನು ವಿರೋಧಿಸುವುದು ಮತ್ತು ತನ್ನನ್ನು ಮೀರಿದ ಪ್ರಕೃತಿಯೆದುರು ತಲೆಬಾಗುವುದು–ಅಡಿಗರ 'ಪ್ರಾರ್ಥನೆ' ಯಲ್ಲಿ ಬರುವ 'ಕಲಿಸು ಬಾಗದೆ ಸೆಟೆವುದನ್ನು, ಬಾಗುವುದನ್ನು' ಎಂಬ ಮೌಲ್ಯ ವನ್ನು ನೆನಪಿಸುತ್ತವೆ. ಅವರ ಕವನಗಳು ಹೇಗೆ, ಎಲ್ಲಿ ಬಾಗಬೇಕು ಮತ್ತು ಎಲ್ಲಿ ಬಾಗದೆ ಸೆಟೆಯಬೇಕು ಎಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿಯಲು ಮಾಡಿದ ಪ್ರಯತ್ನಗಳು ಎಂದು ಸಮೇತ ಕರೆಯಬಹುದು.

ಅವರು ಕಂಡ ವಿಘಟನೆಯ ಚಿತ್ರದಲ್ಲಿ 'ಸಮಕೇಂದ್ರವೃತ್ತದಾಚಂದ್ರತಾರಕ ಮಾಲೆ'ಯ ಒಂದು ವೃತ್ತ ತನ್ನ ಗರ್ಭದಲ್ಲಿರುವ ಇನ್ನೊಂದನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುವುದಿಲ್ಲ, ಕಬಳಿಸುತ್ತದೆ. ಪರಂಪರಾಗತ ನಂಬಿಕೆಯ ಪ್ರಕಾರವಾದರೆ, ಕೆಳಗಿನದ್ದನ್ನು ಮೇಲಿನದ್ದು, ದೊಡ್ಡವೃತ್ತ ತನ್ನ ಗರ್ಭದ ಸಣ್ಣ ವೃತ್ತವನ್ನು, ಮೇಲಿನ ಆಕಾಶ ಕೆಳಗಿನ ನೆಲದ ಜೀವಬಿಂದುವನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಬೇಕು. ಅಡಿಗರು ಈ ಯೋಚನೆಯ ಇನ್ನೊಂದು ಮುಖವಾದ 'ನೆಲದ ಜೀವದ ಬಿಂದು ಕೋಳಿಮರಿಯನ್ನಿರುವೆ ತುಳಿದು ಹಿಗ್ಗಿದ ನೀರಗುಳ್ಳೆ'ಯನ್ನು ಕಾಣುತ್ತಾರೆ. ಈ ವಿಚ್ಛಿದ್ರ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಕಾಮಕ್ಕೆ ಸಮೇತ ಅರ್ಥವಿಲ್ಲ. ಅದು ಮುಷ್ಟಿಮೈಥುನವಾಗಿ, ಫರಂಗಿ ರೋಗ ವಾಗಿ, ಸ್ವರತಿ–ವಿರತಿ–ವಿಕೃತರತಿಗಳಾಗಿ ವ್ಯಕ್ತವಾಗುತ್ತವೆ. ಅಥವಾ ಜೊತೆಗಾತಿ ಯೊಡನೆ ಜೀವನ ಜಗಳದಲ್ಲಿ ಪರ್ಯವಸಾನವಾಗುತ್ತದೆ:

ಕೇಳಿದರೆ ಹೇಳಬಾರದ, ಹೇಳಿದರು ಕೂಡ
ತಿಳಿಯಲಾರದ ಕೊಕ್ಕೆಕೊಂಕು, ಅಂಕುಡೊಂಕು,
ಶಂಕೆ ಶಂಕು ಆತಂಕಗಳು. ಮಾತು ಮತಿಗಳ ನಡುವೆ
ಯಾತರವೊ ಆತತಾಯಿಗಳು; ಇತಿಹಾಸಪೂರ್ವಕಾಲದ ಹೇಳ
ಹೆಸರಿಲ್ಲದಲೆವ ಬೃಹದಾಕೃತಿಯ ಮುಸ್ಸಂಜೆ ನೆಳಲುಗಳು ;
ನಿದ್ದೆ ಮಖಮಲ್ಲಿಗಳ ಹರಿದು ಮುಖರವಾಗುವ ವ್ಯಾಘ್ರ
ನಖದ ಹೊಸಗೀರುಗಳು.

(ನೀ ಬಳಿಯೊಳಿರುವಾಗ್ಗೆ)

ಗಂಡ–ಹೆಂಡತಿ ಮಾತ್ರವಲ್ಲ, ಅಪ್ಪ–ಮಗ, ಅಂತರಂಗ–ಬಹಿರಂಗಗಳ ಸಂಬಂಧ ಕೂಡಾ ಸರಿಯಾಗಿಲ್ಲ. ಇದು ಗಡಿಯಾರದ ಭಾಗಗಳು ಗೋಜಲು ಗೋಜಲಾಗಿ ಬಿದ್ದಿರುವ, ಸಾವಯುವ ಮತ್ತು ಸಮಗ್ರೀಕರಣವಿಲ್ಲದ ಜಗತ್ತು. ಇಲ್ಲಿ ಹೆಳವನ ಹೆಗಲ ಮೇಲೆ ಕುರುಡ ಕೂತಿದ್ದಾನೆ. ಮತ್ತು ಸುತ್ತೆಲ್ಲಾ ಕಣ್ಣುಕಾಣದ ಕತ್ತಲು ತುಂಬಿದೆ. ಬೆಳಕಿನ ಸ್ವಿಚ್ಚು ಎಲ್ಲಿದೆಯೆಂದು ಗೊತ್ತಿಲ್ಲ.

'ಕೂಪಮಂಡೂಕ'ದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಬಾಲ್ಯ, ಸೃಜನಶೀಲತೆ, ಪ್ರೇಮ, ದೇವರು, ಚಿಗಿವ–ಪುಟಿವ ಶಕ್ತಿ ಕಳೆದುಕೊಂಡು ಒಂಟಿಯಾಗಿ ತೋಟದ ಮಧ್ಯೆ ಏಳಲಾರದೆ ಮೈಹೇರಿ ಬಿದ್ದಿರುವ ನಲುವತ್ತು ವರ್ಷದವನೊಬ್ಬನ ಚಿತ್ರ ಬರುತ್ತದೆ. ಈತ ಕಳೆದುಹೋದದ್ದನ್ನು ನೆನಪಿಸುತ್ತಾ ತನ್ನ ಈಗಿನ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ ಬರಡು ಪರಿಸ್ಥಿತಿ ಎನ್ನುತ್ತಾನೆ. ಆಗ ಬರುವ ಸಾಲುಗಳು 'ಕೂಪಮಂಡೂಕ'ದ ನಾಯಕನ ಆಗಿನ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಧ್ವನಿಸುತ್ತವೆ. ಆದರೆ ಅಡಿಗರ ಎಲ್ಲಾ ಕಾವ್ಯಕ್ಕೆ ಅನ್ವಯಿಸಿ ನೋಡಿದಾಗ ಅದು ನಮ್ಮ ಇಂದಿನ ನಾಗರಿಕತೆ ಬಗ್ಗೆ ಅವರ ಕಮೆಂಟ್ ಕೂಡಾ ಆಗಿವೆ:

ಈಗ ಬಂದಿದೆ ಹಣ್ಣು ಬಿದ್ದು ಕೊಳೆಯುವ ಕಾಲ
ಹಸುರಿನ ಬುಡಕ್ಕೊರಲೆ ಹಿಡಿವ ಕಾಲ
ತೇರ ಹಲಗೆಗೆ ಸುರುಬು ತಗುಲಿ ಮಿಣಿಹುರಿ ಲಡ್ಡು
ಹಿಡಿದು ಹಿಸಿಯುವ ತೇವ ಇಳಿವ ಕಾಲ.

ವಿಚ್ಛಿದ್ರತೆಯ ಚಿತ್ರ ಕಂಡಂತೆ ಅಡಿಗರು ಈ ವಿಚ್ಛಿದ್ರತೆ ಮೀರಿದ ಸಮಗ್ರ ಜೀವನ ಹೇಗಿರಬೇಕೆಂದು ಗಾಢವಾಗಿ ಯೋಚಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಇದು ವೈದಿಕ

ಪುನರುತ್ಥಾನದ ಚಿತ್ರ ಎಂಬ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಅರ್ಥವಿಲ್ಲ ಎಂಬುದು ಅವರ ಕವನಗಳ ಸಾಮಾನ್ಯ ಓದು ಸಮೇತ ಶ್ರುತಪಡಿಸುತ್ತದೆ. ಆದರೆ, ವಿಚ್ಛಿದ್ರತೆ ಮೀರಿದ ಸಮಗ್ರತೆಯ ಚಿತ್ರದಲ್ಲಿ ಭೂತ, ಭವಿಷ್ಯ, ವರ್ತಮಾನಗಳು ಪರಸ್ಪರ ಅರ್ಥಪೂರ್ಣ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ಒಂದಾಗುತ್ತವೆ. ಅಗೆದುತ್ತಗದ್ದೆಗಳಲ್ಲಿ ಭತ್ತಗೋಧಿಗಳು ನಳನಳಿಸುತ್ತವೆ. ಬಾವಿಯ ಹಳಸು ನೀರು ಮೇಲೇರಿ ಮೋಡವಾಗಿ ಮಳೆ ಆಗುತ್ತದೆ. ವಿಕೃತರತಿ ಕೊನೆಗೊಂಡು ನವಮಾಸ ತುಂಬಿ ಜೀವಪವಾಡ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಅಥವಾ ಫಕ್ಕನೆ ಸಭಾಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಕೂತ ಹೆಣ್ಣಿನ ಜೊತೆ, ವಾಗಾಡಂಬರರ ಭಾಷಣದ ನಡುವೆ ಮೌನ ಅನುಸಂಧಾನ ಕೆಲವು ಕ್ಷಣ ಸಾಧ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಅಂತರಂಗ ಬಹಿರಂಗಗಳು ವಿಚ್ಛಿದ್ರಗೊಂಡಿದ್ದರೂ ಅರೆಕ್ಷಣ ತನ್ನೊಳಗೆ ತನಗೇ ಸಂವಾದ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಕೌಸಲ್ಯೆ ದಶರಥರ ಪುತ್ರಕಾಮೇಷ್ಟಿಗೆರೆ ಹಠಾತ್ತಾಗಿ ತ್ರಿಕಾಲ ಚಕ್ರ ತಾಗಿದಾಗ ಸಿಡಿತಲೆ ಆಸ್ಫೋಟಿಸಿ, ಗರಿಷ್ಠ ತೇಜದ ಮೊನೆ ಕೆಳಪಟ್ಟು ಮಣ್ಣಿಟ್ಟ ಸಮಗ್ರತೆಯ ಘಟನೆ ಹಿಂದೊಮ್ಮೆ ನಡೆದಿತ್ತು. ಈಗ ಮತ್ತೆ ಅಂಥಾದ್ದು ನಡೆಯಬಹುದೆಂದು ಸ್ಫೋಟಕ್ಕೆ ಕಾದ ಕವಿಯಿದ್ದಾನೆ. ಸಾಧ್ಯವಿರುವುದು ಈ ಬಗೆಯ ಎಚ್ಚರ ಮಾತ್ರ. ಅಥವಾ, ಇಡೀ ವಿಶ್ವದ ಗತಿಗೆ ತನ್ನನ್ನು ಬೆಸೆದುಕೊಳ್ಳುವ ಸಮಗ್ರತೆಯ ಆಶಯ–

ಸೂರ್ಯಬಿಂಬಾಸನಸ್ಥದ ಶಾಖದಲೆಗಳ ಶ್ರುತಿಗೆ
ಸಂಬದ್ಧವಾಗಿ ಒಳ ಅಲೆಗಳುರುವ ಹಾಗೆ
ಆಯಾಮಗೊಳಿಸುವುದು ಪ್ರಾಣ ನೌಕೆಯ ಗತಿಯ

(ದೆಹಲಿಯಲ್ಲಿ)

೩

ಅಡಿಗರನ್ನು ನಾನು ಮೊದಲು ನೋಡಿದ್ದು ಬಿ. ಎ. ಓದಲೆಂದು ಮೈಸೂರಿನ ಮಹಾರಾಜಾ ಕಾಲೇಜು ಸೇರಿದ ಸುರುವಿನ ವರ್ಷ. ಅವರು ಸಾಗರದಿಂದ ಬಂದಿದ್ದಾರೆಂದು ತಿಳಿದು, ರಾತ್ರಿ ಹತ್ತುಗಂಟೆವರೆಗೆ ಹೋಟೆಲ್ ದಾಸಪ್ರಕಾಶದ ಎದುರು ಕಾದು ಕೂತು ಅವರನ್ನು ಕಂಡು ಬಂದೆ. ಅವತ್ತು ಯಾರದ್ದೋ ಮನೆಗೆ ಊಟಕ್ಕೆ ಹೋಗಿದ್ದೆನೆಂದು, ಆದ್ದರಿಂದ ಇಷ್ಟು ತಡವಾಯಿತೆಂದು ಅತ್ಯಂತ ಸರಳವಾಗಿ ಹೇಳಿದ್ದರು. ನನ್ನ ಪದ್ಯ ಓದಿ ನಾನು ತುಂಬಾ ವಯಸ್ಸಾದವನಿರಬೇಕೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಂಡಿದ್ದೆ ಎಂದು ಆ ದಿನದ ಐದು ನಿಮಿಷಗಳ ಭೇಟಿಯಲ್ಲಿ

ಅವರು ಹೇಳಿದ ಮಾತು ಮಹಾಜ್ಞಾನಿಯ ಮತ್ತು ಗಾಂಭೀರ್ಯದ ಮುಖವಾಡ ಹಾಕಿ ಬರೆಯುತ್ತಿದ್ದ ನನ್ನ ದಗಲ್ಬಾಜಿಯನ್ನು ನನಗೆ ಪರಿಚಯ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟಿತು.

ಮುಂದೆ ಅವರ ನಿಕಟ ಪರಿಚಯವಾದದ್ದು ಅವರು ದೆಹಲಿಗೆ ಬಂದಾಗ ನಮ್ಮ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಉಳಿದುಕೊಳ್ಳಲು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದಾಗ. ಆಗ ಒಂದು ದಿನ ಅವರು ಮಜ್ಜಿಗೆ ಹುಳಿ ಮಾಡಿದ್ದು ಇನ್ನೂ ನೆನಪಿದೆ. ಅವರ ವರ್ತನೆ, ಮಾತುಕತೆ ತಾನೊಬ್ಬ ದೊಡ್ಡ ಕವಿ ಎಂಬಂತೆ ಇರುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ತಮ್ಮ ಅಭ್ಯಾಗತರನ್ನು ಖುಷಿಯಾಗಿಸಲು, ಅವರಿಗೆ ತೊಂದರೆ ಆಗದಂತೆ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಅವರು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತಿದ್ದರು.

ಅಡಿಗರು ನಿಷ್ಠುರಿಗಳಾಗಿದ್ದರು. ಆದರೆ ಪ್ರತಿಭೆ ಕಂಡಲ್ಲಿ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಅವರು ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸಿ ಬೆಳೆಸಿದ ಲೇಖಕರ ದೊಡ್ಡ ಪಟ್ಟಿಯನ್ನೇ ಕೊಡಬಹುದು. ಸುಳ್ಳು ಠೇಂಕಾರ ಇಲ್ಲದ್ದರಿಂದ ಅವರ ನಿಷ್ಠುರ ವಿಮರ್ಶೆ ನಮಗೆ ಒಳ್ಳೆಯದು ಮಾಡುವಂಥದಾಗಿತ್ತು. ಕೊನೆಯ ಸುಮಾರು ಹತ್ತು ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ಹಿಂದೂವಾದದ ಬಗೆಗಿನ ಪಕ್ಷಪಾತದಿಂದಾಗಿ ಇತಿಹಾಸದ ಬಗೆಗಿನ ಅವರ ದೃಷ್ಟಿಕೋನ ಅಷ್ಟು ಶಾರ್ಪಾಗಿರುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಒಬ್ಬನ ಭಾಷೆಯ ಬಳಕೆಯ ಮೇಲಿಂದ ಈತ ಯಾವ ಬಗೆಯ ಲೇಖಕ, ಮುಂದೆ ಎಷ್ಟು ದೂರ ಹೋಗಬಲ್ಲ ಎಂಬುದನ್ನು ಹೇಳಬಲ್ಲ ಅವರ ಶಕ್ತಿ ಅಪ್ರತಿಮವಾದದ್ದಾಗಿತ್ತು.

ಅವರು ಈಗ ಇಲ್ಲ. ಅವರ ಕಾವ್ಯವನ್ನು ಸಾಕಷ್ಟು ಕಾಲ ಕನ್ನಡಿಗರು ಓದಲಿದ್ದಾರೆ. ಅವರ ಕಾವ್ಯವೊಂದೇ ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆಗೆ ಪರಕೀಯರನ್ನು ಆಕರ್ಷಿಸಬಲ್ಲುದು. ಅವರ ಸ್ನೇಹದ ಲಾಭವಿದ್ದ ನಮ್ಮಂಥವರಿಗೆ ಆತ ಒಬ್ಬ ನಿಷ್ಠುರ ಪ್ರೀತಿಯ ಮನುಷ್ಯನಾಗಿ ನೆನಪಿನಲ್ಲಿ ಉಳಿಯಲಿದ್ದಾರೆ. ಅಷ್ಟೊಂದು ಕಟುವಾಗಿ ಇದ್ದೂ ಪ್ರಿಯರಾಗಿ ಉಳಿಯುವುದು ಘನವಾದ ಚಾರಿತ್ರ್ಯವುಳ್ಳವರಿಂದ ಮಾತ್ರ ಸಾಧ್ಯ. ●

ಇರುವುದೆಲ್ಲವ ಬಿಟ್ಟು
ಇರದುದರೆಡೆಗೆ ತುಡಿವುದೇ ಜೀವನ

– ಅಡಿಗ

ಜುಲೈ-ಆಗಸ್ಟ್ ೧೯೯೨/೬೫

ಹೊಸ ಓದು

ಐದು ಸಮಾಜವಾದಿ ನಾಟಕಗಳು

ಲೇ: ಡಾ॥ ಚೆನ್ನಣ್ಣ ವಾಲೀಕಾರ

ಪ್ರ: ಗ್ರೀನೋಬಲ್ಸ್ ಪ್ರಕಾಶನ, ಗುಲ್ಬರ್ಗಾ

ಪುಟ: ೧೬೭ ಬೆಲೆ; ರೂ. ೨೪/-

ಡಾ॥ ಚೆನ್ನಣ್ಣ ವಾಲೀಕಾರರು ಬರೆದ ಐದು ನಾಟಕಗಳು ಇಲ್ಲಿವೆ. ಲೇಖಕರೇ ಪ್ರಸ್ತಾವಿಕದಲ್ಲಿ ಸೂಚಿಸಿದಂತೆ ಈ ಐದೂ ನಾಟಕಗಳನ್ನು ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತವಾಗಿ ಹೀಗೆ ಹೇಳಬಹುದು:

'ನರ ಭಕ್ಷಕ ರಾಜನ ಕಥೆ' ಅಧಿಕಾರ, ಯೌವನ, ರೂಪು, ಹಣ ಸೇರಿದಾಗ ಎಂಥ ದರ್ಪ, ದಬ್ಬಾಳಿಕೆ, ದೌರ್ಜನ್ಯ ನಡೆಯುವುದೆಂಬುದನ್ನು ಹೇಳುವ ನಾಟಕ. 'ಜನವೆಂಬ ಆಸ್ತಿ' ನಾಟಕಕ್ಕೆ ಪ್ರೇರಣೆ ರಾಯಚೂರಿನಲ್ಲಿ ದಲಿತ ಸಂಘರ್ಷ ಸಮಿತಿಯವರು ಸರಕಾರಿ ಗೈರಾನೆ ಕೆರೆ ಜಮೀನು ಆಂಧ್ರದ ಒಬ್ಬ ರೆಡ್ಡಿ ಹಿಡಿದಿದ್ದನ್ನು ಹೋರಾಟ ಮಾಡಿ ಬಡ ದಲಿತರಿಗೆ ಕೊಡಿಸಿದ್ದು. 'ಕೂಸನು ಕಂಡಿರಾ' ತಾಯಿ ಮಗುವಿನ ಕುರಿತಾದ ಕೌಟುಂಬಿಕ ನಾಟಕ. 'ಅವಿವೇಕಿ ರಾಜನ ಕಥೆ' ಜನಪರ ಕಥೆಯೊಂದರಿಂದ ಪ್ರೇರಣೆಗೊಂಡ ನಾಟಕ ಎಂದು ಚೆನ್ನಣ್ಣ ಹೇಳಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಪ್ರಕೃತಿ ವಿರುದ್ಧ ನಡೆಯುವ ಅರಸನಿಗೆ ಅವನ ಹೆಂಡತಿ ಮಕ್ಕಳೇ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿ, ಜನರೇ ದಂಗೆಯೆದ್ದು ಹೊಸ ಪ್ರಭುತ್ವ ಅಧಿಕಾರಕ್ಕೆ ಬರುವ ಕಥೆ ಇಲ್ಲಿದೆ. 'ಬಾಲಿ' ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಮಗಳನ್ನೇ ಮಾರುವ ತಂದೆಯ ಕಥೆ ಇದೆ.

ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಈ ಐದೂ ನಾಟಕಗಳಲ್ಲಿ ಶೋಷಣೆ, ದಬ್ಬಾಳಿಕೆ ವಿರುದ್ಧ ಆಕ್ರೋಶ, ಘೋಷಣೆ ಎಡೆಬಿಡದೆ ಹರಿದಿದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಮೂರು ನಾಟಕಗಳನ್ನು

ಗುಲ್ಬರ್ಗಾದ ಆಕಾಶವಾಣಿ ಪ್ರಸಾರ ಮಾಡಿದೆ. ಅಪಕ್ವ ಕಲ್ಪನೆಯು, ಹಗಲು ಗನಸಿನ ಆಧಾರ ರಹಿತ ಆಶಾವಾದದಂತೆ ಭೋರ್ಗರೆಯುವ ಇಲ್ಲಿನ ವಿಪರೀತ ಮಾತಿನ ಪ್ರವಾಹ, ರಂಗದಲ್ಲಿ ಹೇಗೆ ಮೂಡೀತು ಎಂಬ ಕಲ್ಪನೆ ಯಾವ ಓದುಗನಿಗಾದರೂ ಬಾರದೆ ಇರದು. ಬಹುಶಃ ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲೆ, ಡಾ॥ ಚೆನ್ನಣ್ಣ ವಾಲೀಕಾರರು "ರಂಗಪ್ರಯೋಗದ ತರಬೇತಿಯ ಕೊರತೆ ಅಪಾರ ಇದ್ದುದರಿಂದ ನನ್ನಲ್ಲಿ ಇನ್ನೂ ತನಕ ಗುಣಮಟ್ಟದ ಕೃತಿಗಳು ಹುಟ್ಟಿ ಬರದಿರಲು ಕಾರಣವಾಗಿದೆ" ಎಂದು ಹೇಳಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ.

ಇನ್ನೊಂದು ಮುಖ್ಯ ಅಂಶ ಎಂದರೆ, ಈ ನಾಟಕಗಳ ತುಂಬಾ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಶರಣರ ವಚನಗಳು ಮತ್ತು ಸರ್ವಜ್ಞನ ತ್ರಿಪದಿಗಳು ಹರಿದಾಡಿವೆ. ಬಹುಶಃ ಇಲ್ಲಿನ ನಾಟಕಗಳ ಜನಪರ ಹೋರಾಟದ ನಿಲುವಿಗೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಆಯಾಮ ಒದಗಿಸುವ ಉದ್ದೇಶ ಲೇಖಕರಿಗೆ ಇದ್ದಿರಬೇಕು. ಆದರೆ ಇಂಥ ಬಳಕೆ ಅನೇಕ ಸಲ ಅಲ್ಲಿನ ಭಾವ ಸಂದರ್ಭಕ್ಕೆ ಹೊಂದಿಕೆ ಇಲ್ಲದೆ ಬಳಕೆಯಾಗಿದೆ. ಇದು ಅನೇಕ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಆಭಾಸವನ್ನುಂಟುಮಾಡುತ್ತಿವೆ ಎಂದರೂ ತಪ್ಪಾಗಲಾರದು.

ಇವೆಲ್ಲಾ ತನ್ನ ಮೊದಲ ಹಂತದ ಪ್ರಯೋಗದ "ಹಸಿ ಹಸಿ ನಾಟಕಗಳು" ಎಂಬ ಆತ್ಮ ವಿಮರ್ಶೆಯ ಎಚ್ಚರ ಡಾ॥ ವಾಲೀಕಾರರಿಗೆ ಇದೆ. ಅದನ್ನು ಅವರು ಬಿಚ್ಚು ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಹೇಳಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. 'ಈಗ ಆಗಬೇಕಾದ್ದು ದೊಡ್ಡ ವಸ್ತುವಿನ ಜೊತೆಗೆ ಗುದ್ದಾಟ' ಎಂಬ ತಮ್ಮ ಮುಂದಿನ ಬರವಣಿಗೆಯ ದಿಕ್ಕನ್ನು ಅವರು ಗುರುತಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. "ಇಂದಿನ ಜ್ವಲಂತ ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನು ಎತ್ತಿಕೊಂಡು ಕಲೆ ಮತ್ತು ಕಾಳಜಿ ಮೇಳೈಸಿ ಬ್ರೆಕ್ಟನಂತೆ ನಾಟಕ ರಚಿಸಲು" ಪ್ರಯತ್ನಿಸಬೇಕೆಂಬ ಆಶಯ ಅವರು ಹೊಂದಿದ್ದಾರೆ. ಕನ್ನಡ ನಾಟಕ ರಂಗ ತನ್ನ ಹೊಸ ದಿಕ್ಕು ದೆಸೆಗಳನ್ನು ಅರಸುತ್ತಿರುವ ಇಂದಿನ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ, ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಅವರಿಂದ ಯಶಸ್ವಿ ಹೊಸ ಯತ್ನಗಳು ಸಾಧ್ಯವಾಗಲಿ ಎಂಬ ಸದಾಶಯ ಎಲ್ಲಾ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ, ನಾಟಕ ಪ್ರೇಮಿಗಳದ್ದೂ ಆಗಿದೆ.

–ಎಸ್. ಆರ್. ವಿಜಯಶಂಕರ

ಬಸವೇಶ್ವರ–ಅಂಬೇಡ್ಕರ್ (ವಿಚಾರ)

ಲೇ: ದೇ. ಜವರೇಗೌಡ

ಪ್ರ: ಬಸವಧರ್ಮ ಪ್ರಸಾರ ಸಂಸ್ಥೆ, ಹಿರೇಮಠ ಸಂಸ್ಥಾನ, ಭಾಲ್ಕಿ (ಬೀದರಜಿಲ್ಲೆ)

ಪು: ೧೨೮ ಬೆಲೆ: ರೂ. ೨೫/-

ಕನ್ನಡದ ಹಿರಿಯ ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕರೂ, ಲೇಖಕರೂ ಆದ ಡಾ॥ ದೇಜಗೌ ಅವರ "ಬಸವೇಶ್ವರ-ಅಂಬೇಡ್ಕರ್" ಗ್ರಂಥವು ಅವರೇ ಈ ಮೊದಲು ರಚಿಸಿದ "ಬಸವಸಂಹಿತೆ" "ಶರಣ ಪಥ". "ಬಸವೇಶ್ವರ–ಕಾರ್ಲ್‌ಮಾರ್ಕ್ಸ್"ದಂಥ ಗ್ರಂಥಗಳ ಮುಂದುವರಿಕೆಯದಾಗಿದೆ ಎಂದೇ ಹೇಳಬಹುದು. ಇಲ್ಲಿ ಮತ್ತೆ ಬಸವಣ್ಣನವರ ವಿಶಾಲ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವವನ್ನು ಕುರಿತು ಅವರಲ್ಲಿರುವ ಗಾಢಶ್ರದ್ಧೆ ಮೆಚ್ಚಿಕೆಗಳು ಸಾಧಾರ ವಾಗಿ ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿವೆ.

ಗ್ರಂಥದ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿಯೇ ಲೇಖಕರು "ಯಾವ ಕಾರಣ ಪುರುಷ ನೊಡನೆ ಹೋಲಿಸಿದರೂ, ಬಸವೇಶ್ವರರು ಅವರಿಗಿಂತ ಒಂದು ಬಣ್ಣ ಮಿಗಿಲಾಗಿ ....ಯಾವ ಚಿರಂತನ ಮೌಲ್ಯಗಳನ್ನಾದರೂ ಆಧಾರವಾಗಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಒರೆಹಚ್ಚಿ ನೋಡಿದಾಗ ಅವರ ಸಾಧನೆ ಸಿದ್ಧಿಗಳು ಅತ್ಯಾಧುನಿಕ ಯುಗದ ವಿಜ್ಞಾನಿ ಗಳನ್ನು ವಿಚಾರವಂತರನ್ನು ಹಾಗೂ ಸಾಧು ಸಂತ ಮಹಾತ್ಮರನ್ನು ಬೆಬ್ಬೆರಗು ಗೊಳಿಸುವಂಥ ಮಹತ್ವವನ್ನು ಪಡೆದಿವೆ" ಎಂದಿರುವುದು ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಅವರು ನಿಜಗೊಳಿಸಬೇಕೆಂದಿರುವ ದೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟಪಡಿಸುತ್ತದೆ.

ಪ್ರಸ್ತುತ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ದೇಜಗೌ ಅವರು ಬಸವೇಶ್ವರ ಮತ್ತು ಅಂಬೇಡ್ಕರ್ ಅವರ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವಗಳನ್ನು (೧) ಜನ್ಮ ಪರಿಸರ (೨) ಸಾಮಾಜಿಕ ಕ್ರಾಂತಿ, (೩) ಧಾರ್ಮಿಕ ಆಂದೋಲನ (೪) ರಾಜಕೀಯ ವಿಚಾರಧಾರೆ (೫) ಆರ್ಥಿಕ ಚಿಂತನೆ (೬) ಉಪಸಂಹಾರ ಎಂಬ ಆರು ಹಂತಗಳಲ್ಲಿ ತೌಲನಿಕ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ವಿವೇಚಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿರುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ.

ಒಂದು ಕಡೆ ಲೇಖಕರು ಈ ಎರಡು ವ್ಯಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಹೋಲಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತ "ಬಸವಣ್ಣ ಅಂಬೇಡ್ಕರ್ ಅವರ ನಡುವೆ ಕಾಲದ ಅಂತರ ಅಗಾಧವಾಗಿದ್ದರೂ, ವೈಚಾರಿಕತೆ, ಸಂಸ್ಕೃತಿ, ಮೌಲ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ವ್ಯತ್ಯಾಸ ವಿದ್ದರೂ ಯುಗಧರ್ಮ, ಮನೋಧರ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ವ್ಯತಿರೇಕವಿದ್ದರೂ ಆ ಇಬ್ಬರ

ದೃಷ್ಟಿ, ಧ್ಯೇಯಗಳಲ್ಲಿ ಆಶ್ಚರ್ಯಕರವೆನ್ನುವಷ್ಟರ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಸಾಮ್ಯಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ. ಈ ಸಾಮ್ಯಗಳಿಗೆ ಮೂಲಭೂತವಾದ ಕಾರಣ ಮಾನವೀಯತೆ ಎಂಬುದಂತು ಸುಸ್ಪಷ್ಟ" ಎಂದಿರುವುದು ಅವರ ಹೋಲಿಕೆಗೆ ಮುಖ್ಯ ಆಧಾರ ಮಾನವೀಯತೆ ಎಂಬುದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಇನ್ನೊಂದೆಡೆ ಲೇಖಕರು ಬಸವಣ್ಣನವರನ್ನು ಕುರಿತು "ಅಸ್ಪೃಶ್ಯ ಉದ್ಧಾರಕ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ ಅವರಿಗೆ ರಾಜಕೀಯ ಶಸ್ತ್ರಾಸ್ತ್ರವಾಗಿರದೆ ಅವರ ಆತ್ಮೋದ್ಧಾರದ ಈಶ್ವರ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರದ ನಿಚ್ಚಣಿಕೆಯಾಗುತ್ತದೆ" ಎಂದಿರುವುದು ಸರಿಯಾಗಿದೆಯಾದರೂ ಬಸವಣ್ಣನವರು, ಚನ್ನಯ್ಯ, ಕಕ್ಕಯ್ಯ, ಮಾಚಯ್ಯರಂಥ ಭಕ್ತರು ವರ್ಣದ ಕಟ್ಟನ್ನು ಮೀರಿ ಶಿವನ ಕುಲಕ್ಕೆ ಸೇರಿದವರಾದ್ದರಿಂದ, ತಾನು ಅವರ ವಂಶಕ್ಕೆ ಸೇರಿದವನೆನ್ನುವ ಅವರ ದೃಷ್ಟಿ ಹೇಗೆ ಸಹಜವಾಗಿಯೇ ವರ್ಣ, ವರ್ಗ, ಭೇದಗಳನ್ನು ಮೀರುವುದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಗುತ್ತದೆಂಬುದನ್ನು ಸಾವಿರಾರು ವರ್ಷಗಳಿಂದ ನೆಲೆನಿಂತ ಅಸ್ಪೃಶ್ಯತಾ ನಿವಾರಣೆಗೆ ತಾರಕವಾಗುತ್ತ ದೆಂಬುದನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟಪಡಿಸುವುದು ಅಗತ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ.

ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಧರ್ಮ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ, ಸಮಾನತೆ, ಸಂಶುದ್ಧಿಯನ್ನು ಎತ್ತಿಹಿಡಿಯಬೇಕಾದ್ದರಿಂದ, ಅದು ಹಿಂದೂ ಧರ್ಮದಿಂದ ಸಾಧ್ಯವಾಗದೆಂದು ತಿಳಿದಾಗ ಒಬ್ಬರು ಅದನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣ ಧಿಕ್ಕರಿಸಿ ಸಮಗ್ರ ಕ್ರಾಂತಿಯ ಮೂಲಕ ಹೊಸ ರಚನೆಯನ್ನು ರೂಪಿಸಿ ಎಲ್ಲರ ಬಿಡುಗಡೆಗೆ ಹಂಬಲಿಸಿದರೆ, ಇನ್ನೊಬ್ಬರು ಅದರ ಪುರೋಹಿತ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಸುಧಾರಣೆ ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಿ ಅನೇಕ ವರ್ಷಗಳ ಯಾತನೆ, ತಲ್ಲಣ, ಹೊಯ್ದಾಟ ಅನುಭವಿಸಿ ಸಾಧ್ಯವಾಗದಾಗ ಮತಾಂತರದ ಮೂಲಕ ಪರಿಹಾರವನ್ನು ಕಂಡುಕೊಂಡಿರುವುದಾಗಿದೆ. ಆ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಇಬ್ಬರ ಉದ್ದೇಶ ಒಂದೇ ಆದರೂ ಅವರು ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯಿಸಿರುವ ರೀತಿ ಭಿನ್ನವಾಗಿದೆ.

ಈ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಬಸವಣ್ಣನವರು ಧಾರ್ಮಿಕ-ದೇವಾಲಯ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನೇ ಧಿಕ್ಕರಿಸಿ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿಯೂ ಸಾಧನೆಯ ಮೂಲಕ ತಾನೇ ದೇವಾಲಯವಾಗುವ ಬಗೆಯನ್ನು ಸೂಚಿಸಿದರೆ, ಅಂಬೇಡ್ಕರ್ ಅವರು ಹಿಂದೂ ಧರ್ಮದ ಪೌರೋಹಿತ್ಯ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಸುಧಾರಣೆಯನ್ನು ಬಯಸುತ್ತಾರೆ. ದಲಿತರಿಗೂ ಉಪನಯನದ ಹಕ್ಕು, ಪೌರೋಹಿತ್ಯದ ಹಕ್ಕನ್ನು ವಿಸ್ತರಿಸಬೇಕೆಂದು ಬಯಸುತ್ತಾರೆ. ದಲಿತನೊಬ್ಬನು ಶಂಕರಾಚಾರ್ಯರ ಪೀಠಕ್ಕೆ ಅಭಿನವ ಶಂಕರಾಚಾರ್ಯನಾಗಬೇಕೆಂದು, ಆ ಬಗ್ಗೆ ಅವರು ಸವಾಲು ಎಸೆದಿದ್ದನ್ನು ಈ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ ಗಮನಿಸಬೇಕು. ಪ್ರತಿಭಟನೆಗಳು ಸ್ವರೂಪದಲ್ಲಿ ಮೇಲುನೋಟಕ್ಕೆ ಒಂದೇ

ರೀತಿಯಾಗಿ ಕಂಡರೂ ಆಂತರಿಕವಾಗಿ ಭಿನ್ನವಾಗಿವೆ. ಒಂದು ಸಮಗ್ರ ಕ್ರಾಂತಿಯನ್ನು ಬಯಸಿದರೆ, ಇನ್ನೊಂದು ಸುಧಾರಣೆಯನ್ನು ಬಯಸುತ್ತದೆ. ಈ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಅಂಬೇಡ್ಕರ್ ಅವರಿಗೆ ಭಾರತೀಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಅಪಾರ ಜ್ಞಾನ ರಾಶಿ ಹಾಗೂ ಆಧುನಿಕ ಜ್ಞಾನಶಾಖೆಗಳ ಮೇಲೆ ಸಾಕಷ್ಟು ಪಾಂಡಿತ್ಯ ಪ್ರಭುತ್ವಗಳಿದ್ದರೂ ಬಸವಣ್ಣನವರಿಗಿದ್ದ ಪ್ರಖರವಾದ ಐತಿಹಾಸಿಕ ದೃಷ್ಟಿ, ಒಳನೋಟ, ದೂರದರ್ಶಿತ್ವಗಳು ಸಾಧ್ಯವಾಗದಿದ್ದು ಕಾರಣವಾಗಿರಬೇಕು. ಅಥವಾ ಲೇಖಕರೆ ಒಂದು ಕಡೆ ಭಾವಿಸುವಂತೆ, ಅಂಬೇಡ್ಕರ್ ಅವರ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಜಗತ್ತಿನ ಅನೇಕ ಧಾರ್ಮಿಕ ರಾಜಕೀಯ ಅಗ್ರಗಣ್ಯ ಚಿಂತಕರ ಹೋರಾಟ, ಆಲೋಚನೆಗಳ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ಆ ಮಟ್ಟಿನ ಒಟ್ಟಾರೆ ಸಾಮಾಜಿಕ ಒತ್ತಡವೂ ಕಡಿಮೆಯಾದದ್ದು ಕಾರಣವಾಗಿರಬೇಕು.

ಇನ್ನು ರಾಜಕೀಯ ವಿಚಾರಧಾರೆ ಎಂಬ ಪ್ರಕರಣದಲ್ಲಿ ದೇ. ಜ. ಗೌ. ಅವರು ಬಸವಣ್ಣನವರು ಮತ್ತು ಅಂಬೇಡ್ಕರ್ ಅವರು ಕಾಲದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಭಿನ್ನ ಪರಿಸರದಲ್ಲಿದ್ದರೂ ಧರ್ಮ–ನೀತಿ ಮೂಲವಾದ ರಾಜಕೀಯವನ್ನು ಹೇಗೆ ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಿದರೆಂಬುದನ್ನು ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಿದ್ದಾರೆ. "ರಾಜಕೀಯ" ಎಂಬುದು ವಿಶಾಲ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ ಬದಲಾವಣೆ ಎನ್ನುವುದಾದರೆ ಈ ಎರಡು ಜನ ಮಹನೀಯರು ತರಬಯಸಿದ ಸಾಮಾಜಿಕ ಬದಲಾವಣೆ ವ್ಯಕ್ತಿ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಮೂಲವಾದಂತಹದು ಅದಕ್ಕೆ ಚ್ಯುತಿಯನ್ನುಂಟುಮಾಡುವ ಯಾವುದೇ ಪ್ರಸಂಗದಲ್ಲಿ ಅವರು ತೋರುವ ಉಗ್ರ ಪ್ರತಿಭಟನೆ ಎಂಥದೆಂಬುದಕ್ಕೆ, ಬಸವಣ್ಣನವರು ಲೌಕಿಕ ಆಶೆಗಾಗಿ ಬಿಜ್ಜಳನ ಗದ್ದುಗೆ ಒಲ್ಲೆಸದೆ ಧಿಕ್ಕರಿಸಿದ್ದು, ಅಂಬೇಡ್ಕರ್ ಅವರು ವಿವಿಧ ಉನ್ನತ ಅಧಿಕಾರದಲ್ಲಿದ್ದರೂ ಅವುಗಳನ್ನು ತಮ್ಮ ಅಂತರಂಗ ಒಪ್ಪದಿದ್ದಾಗ ತ್ಯಜಿಸಿದ್ದನ್ನು ಉದಾಹರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಸಾಮಾಜಿಕ ಚಲನೆಗಾಗಿ ಅಧಿಕಾರದಲ್ಲಿದ್ದೂ, ಅದನ್ನು ಸಮರ್ಥವಾಗಿ ಹೇಗೆ ಬಳಸಬಹುದೆಂಬುದಕ್ಕೆ ಇಬ್ಬರ ಶೀಲ, ನಡವಳಿಕೆಗಳ ನಿದರ್ಶನಗಳನ್ನು ನೀಡಿರುವುದು ಉಚಿತವಾಗಿದೆ.

ಸಾಮಾಜಿಕ ಪ್ರಜಾಪ್ರಭುತ್ವದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಇಬ್ಬರಲ್ಲೂ ಕಂಡುಬರುವ ಸ್ತ್ರೀ ಸಮಾನತಾ ದೃಷ್ಟಿ. ಆ ಬಗ್ಗೆ ಬಸವಣ್ಣನವರು ತರಬಯಸಿದ ಅಂತರ್ಜಾತಿ ವಿವಾಹ ಪದ್ಧತಿ, ಸ್ವತಃ ಅಂಬೇಡ್ಕರ್ ಅವರು ವಿಧುರರಾಗಿದ್ದು, ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಕನ್ಯೆಯನ್ನು ವಿವಾಹವಾದ ಸನ್ನಿವೇಶಗಳ ನಿದರ್ಶನಗಳನ್ನು ನೀಡಿರುವುದು ಅವರಿಬ್ಬರ ಸಮಾನತಾ ದೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟೀಕರಿಸಲು ಸಹಾಯಕವಾಗುತ್ತವೆ. "ಬಸವಣ್ಣ

ನವರಿಗೆ ರಾಜಕೀಯಾಧಿಕಾರ ಲೌಕಿಕಾಲೌಕಿಕಗಳ ಸಾಮರಸ್ಯಕ್ಕೆ, ಅವುಗಳ ಸಿದ್ಧಿಗೆ ನಿಚ್ಚಣಿಕೆಯಾದರೆ ಅಂಬೇಡ್ಕರ್‌ರಿಗಿದು ಕೇವಲ ಲೌಕಿಕ ಸಿದ್ಧಿಗೆ ಸನ್ನೆಯಾಗುತ್ತದೆ. ಸಾಮಾಜಿಕ ಕ್ರಾಂತಿಗೆ ಸಾಧನವಾಗುತ್ತದೆ" ಎಂದಿರುವುದು ಈ ಎರಡು ಜನ ಚಿಂತಕರ ದೃಷ್ಟಿಗಳನ್ನು ಸಮರ್ಪಕವಾಗಿ ಗುರುತಿಸಿದಂತಿದೆ.

ಆರ್ಥಿಕ ಚಿಂತನೆಯ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಅಂಬೇಡ್ಕರ್ ಅವರ ಆಧುನಿಕ ಆಲೋಚನೆಗಳನ್ನು ಬಸವಣ್ಣನವರ ಆಲೋಚನೆಗಳೊಂದಿಗೆ ಹೋಲಿಸಿ ಅವರಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವ ಸಾಮ್ಯತೆಯೊಂದಿಗೆ, ಬಸವಣ್ಣನವರಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವ ಆಧುನಿಕ ಆರ್ಥಿಕ ಚಿಂತನೆಯನ್ನೂ ಮೀರಬಲ್ಲ ಅಪೂರ್ವ ಆರ್ಥಿಕ ದೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಎತ್ತಿ ತೋರಿಸಿ ಲೇಖಕರು ಈ ರೀತಿಯ ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೊಂದು ಹೊಸ ನೋಟವನ್ನು ಕೊಡಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದ್ದಾರೆಂದೇ ಹೇಳಬಹುದು. ಅಂಬೇಡ್ಕರ್ ಅವರು ರಾಷ್ಟ್ರೀಕರಣ, ಭೂಸುಧಾರಣೆ, ಮಿಶ್ರ ಆರ್ಥಿಕ ನೀತಿಯನ್ನು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಿದ ಬಗೆಯನ್ನು ವಿವೇಚಿಸುತ್ತ, ಭೂಸ್ವಾಮ್ಯವನ್ನು ರದ್ದುಗೊಳಿಸಿ, ಅನುವಂಶಿಕ ಅಧಿಕಾರ ಅವಸಾನಗೊಳ್ಳುವಂತೆ ಮಾಡುವುದು, ಯಾಂತ್ರೀಕರಣ ಹಾಗೂ ಮಾನುಷಶ್ರಮದ ನಡುವೆ ಸಾಮರಸ್ಯವನ್ನು ಸಾಧಿಸುವುದು, ಗಾಂಧೀಜಿಯವರಂತೆ ಅಹಿಂಸೆ, ವ್ಯಕ್ತಿಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ, ಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಅವಕಾಶ ನೀಡುವುದು, ಮಾಲಿಕ-ಕಾರ್ಮಿಕರ ನಡುವೆ ಭೇದ ತೊಲಗಬೇಕೆಂಬ ಮಿಶ್ರ ಆರ್ಥಿಕ ನೀತಿ, ಬುದ್ಧನ ಸಂದೇಶದಂತೆ ಖಾಸಗಿ ಸ್ವತ್ತಿನ ನಿರಾಕರಣೆ, ಶ್ರಮದ ವಿಭಜನೆ ಶ್ರಮಿಕರ ವಿಭಜನೆಗೆ ಕಾರಣವಾದ ಜಾತಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ದೂರೀಕರಿಸಿ, ಗುಣಕರ್ಮ ತರಬೇತಿ ಪ್ರವೃತ್ತಿಗಳನ್ನನುಸರಿಸಿ ವೃತ್ತಿಯ ಆಯ್ಕೆಯ ಹಕ್ಕನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಿಗಳಿಗೆ ಬಿಡುವುದಾದರೆ, ಅದರಿಂದ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ವಿಕಾಸ ಪೂರ್ಣಗೊಳ್ಳಲನುವಾಗುವುದಲ್ಲದೆ, ರಾಷ್ಟ್ರದ ಸಂಪದಭ್ಯುದಯವೂ ಸಾಧ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ ಎಂದಿರುವುದು ಅಂಬೇಡ್ಕರ್ ಅವರ ಆರ್ಥಿಕ ನೀತಿಯ ನವೀನತೆಯನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ. ಈ ಆಲೋಚನೆಗಳನ್ನು ಬಸವಣ್ಣನವರ ಕಾಯಕ–ದಾಸೋಹ, ಕ್ರಿಯೆ–ಜ್ಞಾನ ತತ್ವಗಳೊಂದಿಗೆ ಹೋಲಿಸಿ ಲೇಖಕರು ಅವರ ಚಿಂತನೆಯ ಉನ್ನತಿಯನ್ನು ಕಂಡುಕೊಳ್ಳಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುವುದು ವಿಶಿಷ್ಟವಾಗಿದೆ.

ಉಪ ಸಂಹಾರದ ಕೊನೆಯ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಲೇಖಕರು ಈ ಎರಡು ಜನ ಚಿಂತಕರ ಜೀವನ, ಆಲೋಚನೆ ದರ್ಶನಗಳ ಸ್ವರೂಪ, ಅವುಗಳಲ್ಲಿನ ಸಾಮ್ಯ–

ವೈಷಮ್ಯ, ಸಾಮರಸ್ಯ ವಿಶೇಷತೆಗಳನ್ನು ಒಟ್ಟು ಪರಿಣಾಮದಲ್ಲಿ ಸಂಗ್ರಹವಾಗಿ ಕೊಡಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿರುವುದು ಯೋಗ್ಯವಾಗಿದೆ. ಒಂದು ಕಡೆ "ಅಂಬೇಡ್ಕರ್‌ರ ಕಲ್ಪನೆಯ ಧರ್ಮ ಲೌಕಿಕ ಸಾಧನೆ ಸಿದ್ಧಿಗಳಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಸೀಮಿತಗೊಂಡರೆ, ಬಸವೇಶ್ವರರ ಧರ್ಮ ಲೌಕಿಕದ ಜತೆಗೆ ಪಾರಮಾರ್ಥಿಕ ಸಾಧನೆ ಸಿದ್ಧಿಗಳನ್ನು ಸಹ ಒಳಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆ" ಎಂದಿರುವುದು ಬಸವಣ್ಣನವರ ಸಮಗ್ರ–ಸರ್ವಗ್ರಾಹಿ ದೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಸೂಚಿಸುವಂತೆ–ಅಂಬೇಡ್ಕರ್ ಅವರ ಮಿತಿಯನ್ನು ಸೂಚಿಸುವು ದಾಗಿದೆ. ಬಸವಣ್ಣನವರ ಚೇತನ ನೆಲ–ಮುಗಿಲುಗಳನ್ನು ಏಕಕಾಲಕ್ಕೆ ತನ್ನ ತೆಕ್ಕೆಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದರೆ ಅಂಬೇಡ್ಕರ್ ಅವರದು ನೆಲಕ್ಕೆ ಸೀಮಿತ ವಾಗಿ ನಿಲ್ಲುತ್ತದೆ. ಹಾಗಾಗಿ ಇಬ್ಬರ ನಡುವಿನ ಹೋಲಿಕೆ ಒಂದು ಆಯಾಮಕ್ಕೆ ಮಾತ್ರ ಸಾಧ್ಯವೆಂದು ಈ ಮೊದಲು ಹೇಳಿದ್ದನ್ನು ನೆನಪಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು.

ಇಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ದೇ.ಜ.ಗೌ ಅವರು ಸಾವಿರಾರು ವರ್ಷಗಳ ಧಾರ್ಮಿಕ ಜಡ ಪರಂಪರೆಯೊಂದನ್ನು ಪ್ರತಿಭಟಿಸಿ ಅದಕ್ಕೆ ಹೊಸ ಚಲನೆಯನ್ನು ಕೊಡಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದ ಬುದ್ಧ, ಬಸವ ಅಂಬೇಡ್ಕರ್ ಅವರಂಥ ಅದಮ್ಯ ಚೇತನಗಳ ಹೋರಾಟದ ಸಕ್ರಮ ಬೆಳವಣಿಗೆಯೊಂದನ್ನು ಗುರುತಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿರುವುದು ಶ್ಲಾಘನೀಯವಾಗಿದೆ. ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ವರ್ಷಗಳಿಂದ ವಚನ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಜಂಗಮ ಗುಣಕ್ಕೆ ಮಾರುಹೋಗಿ, ಅದನ್ನು ಅತ್ಯಂತ ಶ್ರದ್ಧೆ ತಾದಾತ್ಮ್ಯಗಳಿಂದ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಿ ಅನೇಕ ಹೊಸ ನೋಟ ಹೊಳಪುಗಳನ್ನು ಪ್ರಕಟಪಡಿಸು ತ್ತಿರುವ ವೀರಶೈವೇತರ ವಿದ್ವಾಂಸರ ಪರಂಪರೆಯೊಂದು ನಿರಂತರ ಕೆಲಸ ಮಾಡು ತ್ತಿರುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಆ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ದೇ.ಜ.ಗೌ ಅವರು ರಚಿಸಿದ "ಬಸವೇಶ್ವರ–ಅಂಬೇಡ್ಕರ್" ಗ್ರಂಥವು ಆ ಪರಂಪರೆಗೆ ಅವರು ಸಲ್ಲಿಸಿದ ಉತ್ತಮ ಕೊಡುಗೆಯಾಗಿದೆಯೆಂದೇ ಹೇಳಬಹುದು.

– ಪ್ರಭುಸ್ವಾಮಿ ಮಠ್ ಸಿ. ವಿ.

ಲಂಗರು (ಕಥೆಗಳು)

ಲೇ: ವಿವೇಕ ಶಾನುಭಾಗ

ಪ್ರ: ಅಕ್ಷರ ಪ್ರಕಾಶನ. ಹೆಗ್ಗೋಡು (ಸಾಗರ) ಕರ್ನಾಟಕ-೫೭೭೪೧೭

ಪು: ೬+೧೧೩ ಬೆಲೆ: ರೂ. ೩೦/-

ಬಂಡಾಯದ ಅಬ್ಬರ ಮುಗಿದುಹೋಗಿರುವ ಈ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಹಿತ್ಯ ಲೋಕದ ಹೊಸ ಸವಾಲುಗಳು ಆರಂಭವಾಗಿರುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತಿದೆ. ತಮ್ಮ

ಅನುಭವ ದ್ರವ್ಯಗಳನ್ನು ಮಂಡಿಸಲು ಹೊಸ ಬಗೆಯ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಗಳಿಗಾಗಿ ಯುವ ಲೇಖಕರು ತವಕಿಸುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ಅನೇಕ ಕೃತಿಗಳು ಸೂಚಿಸುತ್ತಿವೆ. ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಯ ಹೊಸ ಸಾಧ್ಯತೆಗಳಿಗಾಗಿ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಸಂವೇದೀ ಲೇಖಕರು ಆಗಾಗ ತುಡಿದಿರುವುದು, ಅದರ ಫಲವಾಗಿ ಹೊಸತನದ ಮೌಲಿಕ ಕೃತಿಗಳು ಹುಟ್ಟು ಪಡೆದಿರುವುದನ್ನು ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ನೋಡುತ್ತಲೇ ಬಂದಿದೆ. ಈಗ ಅಂಥ ಒಂದು ಘಟ್ಟ ಆರಂಭವಾಗಿರುವಂತೆ ತೋರುತ್ತಿದೆ.

ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಸಂವೇದನೆಯ, ಸಂಯಮದ, ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಯ ತಾಜಾತನಕ್ಕೆ ಹಾತೊರೆಯುವ ವಿವೇಕ ಶಾನಭಾಗ ಅವರ ಎರಡನೆಯ ಕಥಾ ಸಂಕಲನ 'ಲಂಗರು' ಮೇಲೆ ಸೂಚಿಸಿದ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಒಂದು ಮಜಲನ್ನು ತೋರುವ ಕೃತಿಯಾಗಿದೆ. ಉತ್ತರಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಯಿಂದ, ಕರಾವಳಿಯ ರಮ್ಯ ತಾಣದಿಂದ ಬಂದಿರುವ ವಿವೇಕ, ಈಗಾಗಲೇ ಇದೇ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಿಂದ ಬಂದು ಸಾಹಿತ್ಯ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟುತ್ತಿರುವ ಯಶವಂತ ಚಿತ್ತಾಲ, ಜಯಂತ ಕಾಯ್ಕಿಣಿಯವರಂತೆ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಯ ಕಡೆಗೇ ಮುಖಮಾಡಿರುವವರು. 'ಲಂಗರು' ವಿವೇಕ ಅವರ ಈ ಗುಣವನ್ನು ಬಹಳ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ತೆರೆದಿಡುತ್ತದೆ. ಇಲ್ಲಿರುವ ಹತ್ತು ಕಥೆಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ತುಂಬ ಯಶಸ್ಸನ್ನು ಪಡೆದಿರುವ ಕಥೆಗಳು; ಮತ್ತೆ ಕೆಲವು ಅಷ್ಟೊಂದು ಯಶಸ್ವಿಯಾಗಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಯಾವ ಕಥೆಯೂ ಒರಟಾಗಿ ನಿರ್ವಹಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿಲ್ಲ. ಜಡ ಮನಸ್ಸೊಂದು ಕಟ್ಟಿದ ಕಥೆಗಳಾಗಿಯೂ ಕಾಣುವುದಿಲ್ಲ.

ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಯ ಹುಡುಕಾಟದಲ್ಲೇ ಕಟ್ಟಿರುವಂಥ ಇಲ್ಲಿಯ ಎರಡು ಕಥೆಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸಬಹುದು. ಒಂದು 'ಅಂತಃಪಟ'; ಇನ್ನೊಂದು 'ನಿಲುಕು'. 'ಅಂತಃಪಟ' ವಾಸ್ತವಕ್ಕೆ ದೂರವಾದ ಕನಸೊಂದನ್ನು ಬೆನ್ನಟ್ಟಿದಂಥ ತರುಣ ಒಬ್ಬ ಒಂದು ಹಂತದಲ್ಲಿ ಜ್ಞಾನೋದಯ ಪಡೆದುಕೊಂಡಂತೆ ವಾಸ್ತವಕ್ಕೆ ಮರಳುವುದು, ಇರುವುದನ್ನು ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳುವುದು–ಇದಿಷ್ಟನ್ನೇ ಹೇಳುವ ಕಥೆ. ಕಾರ್ಯ ಕಾರಣ ಸಂಬಂಧವಿರದೆ ಬದುಕಿನಲ್ಲಿ ಹೇಗೋ ನಡೆದು ಯಾವುದೋ ಜನ್ಮಾಂತರದ ಸಂಬಂಧಕ್ಕೆ ನಂಟು ಕೂಡಿಸುವ ಘಟನೆಯೊಂದರ ಸುತ್ತ ಹೆಣೆದ ಕಥೆ 'ನಿಲುಕು'. ಈ ಎರಡೂ ಕಥೆಗಳನ್ನು ಅಚ್ಚುಕಟ್ಟಾಗಿ ಸ್ವಾರಸ್ಯಪೂರ್ಣವಾಗಿ ನಿರೂಪಿಸುವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವನ್ನು ವಿವೇಕ ಪ್ರದರ್ಶಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಆದರೆ ಇವು ಆಳ-ವಿಸ್ತಾರಗಳಿಲ್ಲದ ನೆಲಕ್ಕೆ ಬೇರಿಳಿಸದ ಕಥೆಗಳು. ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಕಲೆಗಾರಿಕೆಯನ್ನು ಬಲ್ಲ ಕಥೆಗಾರನೊಬ್ಬ ಎಂಥ ವಸ್ತುವನ್ನೂ ನಿಭಾಯಿಸಬಲ್ಲ ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಉದಾಹರಣೆ ಮಾತ್ರ ಒದಗಿಸಬಲ್ಲ ಕಥೆಗಳು.

ವಿವೇಕರ ಕೇಂದ್ರ ಪ್ರಜ್ಞೆ ಕೆಲಸ ಮಾಡುವುದು ಮನುಷ್ಯರ ಸಂಬಂಧಗಳ ಸುತ್ತ. ಇಲ್ಲಿನ ಎಲ್ಲ ಕಥೆಗಳೂ ಇದೇ ವಸ್ತುವನ್ನು ಬೇರೆ ಬೇರೆಯ ಮಗ್ಗುಲುಗಳಿಂದ ನೋಡಿರುವುದನ್ನು ಗಮನಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ. ಅದು ಹೆಣ್ಣು–ಗಂಡಿನ ನಡುವಿನ ಸಂಬಂಧವಾಗಿರಬಹುದು, ತಾಯಿ–ಮಗನ, ಅಣ್ಣ–ತಮ್ಮಂದಿರ, ಗಂಡ–ಹೆಂಡಿರ ನಡುವಣ ಸಂಬಂಧವಾಗಿರಬಹುದು. ಈ ಸಂಬಂಧಗಳ ಸೂಕ್ಷ್ಮತೆಯನ್ನು, ಗಾಢತೆಯನ್ನು, ನಾಗರಿಕ ಒತ್ತಡಗಳ ನಡುವೆ ಈ ಸಂಬಂಧಗಳು ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳುವ ಆಯಾಮಗಳನ್ನು ನವಿರಾಗಿ ಹಿಡಿದಿಡಬಲ್ಲ ಈ ಕಥೆಗಳು ಇದನ್ನೇ ತಮ್ಮ ಶಕ್ತಿಯನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿವೆ.

ಎಳೆ ಹರೆಯದ ತರುಣ–ತರುಣಿಯರ ನಡುವಿನ ಸಂಬಂಧದ ಸೂಕ್ಷ್ಮಗಳು, ನವಿರು ಭಾವಗಳು ಹಿರಿಯರ ಭಾನಗಡಿಗಳಲ್ಲಿ ನಲುಗುವ ಪರಿಯನ್ನು ಮಾರ್ಮಿಕವಾಗಿ, ಅರ್ಥಪೂರ್ಣವಾಗಿ, ಸಂಯಮದಿಂದ ಮಂಡಿಸುವ 'ಸಂಪರ್ಕ', ಮುಂಬೈಯಂಥ ನಗರದಲ್ಲಿ ಒತ್ತಡಗಳ ಮಧ್ಯೆ ಬದುಕುವ ದಂಪತಿಗಳ ನಡುವೆ ಹುಟ್ಟಿಕೊಳ್ಳುವ ಕಂದರ, ಪರಕೀಯತೆ, ಅಸಹಾಯತೆಗಳನ್ನು ದಾಖಲಿಸುವ 'ಲಗ್ಗೆ', ಆನಂದ ಮತ್ತು ಮುಕುಂದ ಮಾಸ್ತರ ನಡುವಿನ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಗುರುತಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುವ 'ಗುರುತು'....ಹೀಗೆ ಒಂದೊಂದೂ ಕಥೆಗಳು ಸಂಬಂಧಗಳ ಸಿಕ್ಕುಗಳನ್ನು ಬಿಡಿಸಿ ನೋಡುವಂಥ ಪ್ರಯತ್ನಗಳೇ.

'ಲಂಗರು' ಇದೇ ವಸ್ತುವನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಂಡಿದ್ದರೂ ಭಿನ್ನವಾದ ಕಥೆ. ಶರಾವತಿಗೆ ಸೇತುವೆಯಾದ ಮೇಲೆ ಕಡಲ ತೀರದ ಹೊನ್ನಾವರ ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳುವ ಬದಲಾವಣೆಯನ್ನು ನಾಗರಿಕತೆಯ ಬೆಳವಣಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಕುಟುಂಬವೊಂದು ವಿಘಟನೆಗೊಳ್ಳುವ ಪರಿಯನ್ನು, ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಸಂಬಂಧಗಳು ಶಿಥಿಲಗೊಳ್ಳುವ ಬಗೆಯನ್ನು ಒಂದರೊಳಗೊಂದು ಬೆಸೆದು, ಸಾಂಕೇತಿಕ ಅರ್ಥಗಳನ್ನು ಹೊಮ್ಮಿಸುವ ಈ ಕಥೆ ಒಂದಿಷ್ಟು ವಿಸ್ತಾರವಾದ ಕ್ಯಾನ್‌ವಾಸ್ ಮೇಲೆ ಚಿತ್ರಿತವಾದದ್ದು. "ಎಲ್ಲರನ್ನೂ ಬದಿಗೆ ಒತ್ತಿ ಮುನ್ನುಗ್ಗುವುದೇ ಸಫಲ ಜೀವನದ ಲಕ್ಷಣ" ಎಂದು ತಿಳಿದುಕೊಂಡ ಮತ್ತು "ಸಾಧನೆಯ ಹಾದಿ ಲೌಕಿಕದ್ದೇ ಆಗಿರಬೇಕೆಂಬ ಅಪೇಕ್ಷೆಯ" ಜನರ ನಡುವೆ ಇದಕ್ಕೆ ಭಿನ್ನವಾದ ಹಾದಿಯಲ್ಲಿ ನಡೆಯಬಯಸುವ ರಘುವೀರನಂಥ ಪಾತ್ರವನ್ನು, ಅವನ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಸಂವೇದಿ ಮನಸ್ಸಿನೊಂದಿಗೆ ಯಶಸ್ವಿಯಾಗಿ ಚಿತ್ರಿಸುವ ಕೆಲಸವನ್ನು ಈ ಕಥೆ ಮಾಡುತ್ತದೆ.

ಮನುಷ್ಯ-ಮನುಷ್ಯರ ನಡುವಣ ಸಂಬಂಧಗಳೇ ಸುಳ್ಳಾಗಿ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರೂ ತಂತಮ್ಮ ಚಿಪ್ಪಿನಲ್ಲೇ ಉಸಿರಾಡಲು ಯತ್ನಿಸುವ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ (ಅದು ಮುಂಬೈ ಶಹರದಲ್ಲಿ ಒಂದು ರೀತಿಯಲ್ಲಿದ್ದರೆ, ಹೆರವಟ್ಟೆಯಂಥ ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ ಇನ್ನೊಂದು ಥರದಲ್ಲಿರುತ್ತದೆ) ಊರಿಗೇ ಚಾಚಿಕೊಳ್ಳಲು, ಎಲ್ಲರನ್ನೂ ತಬ್ಬಿಕೊಳ್ಳಲು, ಒಂದಲ್ಲ ಒಂದು ರೀತಿಯ ಸಂಬಂಧದ ತಂತುಗಳನ್ನು ಹೆಣೆಯಲು ಯತ್ನಿಸುವ ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಚಡಪಡಿಸುವ ಅಪರೂಪದ ಜೀವಿಗಳೂ (ಬಾಯಕ್ಕ) ಬದುಕುತ್ತಿರುವ ವಿಶಿಷ್ಟತೆಯನ್ನು ಗುರುತಿಸುವ ಕಥೆ – 'ನಮ್ಮ ಪಾಡಿಗೆ ನಾವು'.

ಬಹುಶಃ ವಿವೇಕರ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯ ವ್ಯಕ್ತವಾಗುವುದು ಇಂಥ ಕಥೆಗಳಲ್ಲಿಯೇ. ಅತ್ಯಂತ ಸಂಯಮದಿಂದ ಬದುಕಿನ ಒಳ ಪದರುಗಳಿಗೆ ಇಳಿದು, ಪೂರ್ವಗ್ರಹ ಗಳಿಲ್ಲದ ಸಮಚಿತ್ತದಿಂದ ನೋಡಿದಾಗ ಮಾತ್ರ ಕಾಣುವ ಇಂಥ ಪಾತ್ರಗಳು, ಮುಖಗಳು ವಿವೇಕರಿಗೆ ಗೋಚರವಾಗುವುದು, ಅವರು ಅವುಗಳನ್ನು ಶ್ರದ್ಧೆ ಯಿಂದ, ಆಸಕ್ತಿಯಿಂದ, ಕುತೂಹಲದಿಂದ ಗ್ರಹಿಸಿ ಸಮರ್ಥವಾಗಿ ದಾಖಲಿಸು ವುದು ಅವರ ಆರೋಗ್ಯಕರ ಧೋರಣೆಯನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ. ಸಂಕಲನದ ಉದ್ದಕ್ಕೂ ಈ ಧೋರಣೆಯನ್ನು, ಈ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಕಾಣಬಹುದಾಗಿದೆ.

– ಜಿ. ಪಿ. ಬಸವರಾಜು

ಮೊದಲ ನೋಟ

ಮಹಾಡ್ ಸತ್ಯಾಗ್ರಹ: ದಲಿತರ ಪ್ರಥಮ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಸಂಗ್ರಾಮ
ಲೇ: ಸಿ. ಕೆ. ಮಹೇಶ್

ಡಾ॥ ಅಂಬೇಡ್ಕರ್‌ರ ಹೋರಾಟದ ಬದುಕಿಗೆ ಚಾಲನೆ ನೀಡಿದ ಚಾಡರ ಕೆರೆಯ ನೀರು ಮುಟ್ಟುವ ಆಂದೋಲನದ ಹಿನ್ನೆಲೆ, ವಿವರಗಳು ಹಾಗೂ ಪರಿಣಾಮಗಳನ್ನು ನಿರೂಪಿಸುವ ಪ್ರಯತ್ನವೊಂದನ್ನು ಈ ಪುಟ್ಟ ಪುಸ್ತಿಕೆಯ ಮೂಲಕ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ. ಆದರೆ ಅಂಬೇಡ್ಕರ್‌ರ ಸಿದ್ಧ ಅಭಿಮಾನಿಗಳಿಗೆ ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ತಮ್ಮ ಮಹಾನಾಯಕನ ಸಾಹಸವೊಂದನ್ನು ಅದ್ಭುತದ ಶೈಲಿಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿ ಹುರಿದುಂಬಿಸುವ ಸಂಘಟನಾತ್ಮಕ ಉದ್ದೇಶದ ಹೊರತಾಗಿ ಯಾವುದೇ ಹೊಸ ಚಾರಿತ್ರಿಕ ಅಗತ್ಯವನ್ನು ಪೂರೈಸುವಷ್ಟು ಸಿದ್ಧತೆಯಾಗಲೀ ಪ್ರಬುದ್ಧತೆ ಯಾಗಲೀ ಈ ಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿ ಕಾಣಸಿಗುವುದಿಲ್ಲ. ಅಂಬೇಡ್ಕರ್‌ರನ್ನು ಪುರಾಣ

ಪುರುಷರನ್ನಾಗಿ ಕಡೆದು ನಿಲ್ಲಿಸುವವರೆಗೂ ಇಂತಹ ಬರವಣಿಗೆಗೆ ಬಿಡುವು ದೊರೆಯು ದೇನೋ. ಅಥವಾ ಇದೇ ಒಂದು ಚಾರಿತ್ರಿಕ ಅಗತ್ಯವಾಗಿರಬಹುದೋ ಏನೋ, ದಲಿತ ಮುಂದಾಳುಗಳಿಗೆ. ಆದರೆ ಈ ಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆಗೆ ಒದಗಿರುವ ತೀವ್ರ ದಂಡನೆ ಮಾತ್ರ ಯಾರ, ಯಾವುದೇ ಚಾರಿತ್ರಿಕ ಅಗತ್ಯ ವನ್ನೂ ಪೂರೈಸಲಾರದು.

"ಬೆಳ್ಳಿ" ಮತ್ತು "ರೆಕ್ಕೆ ಮೂಡಿದಾಗ" ಲೇ: ಡಾ॥ ಬಸವರಾಜ ಸಬರದ

ಈ ಎರಡೂ ಹೆಣ್ಣಿನ ಲೈಂಗಿಕ ಶೋಷಣೆ ವಿರುದ್ಧ ಬರೆಯಲ್ಪಟ್ಟ ಬಂಡಾಯ ನಾಟಕಗಳು. 'ಬೆಳ್ಳಿ'ಯಲ್ಲಿ ಬಸವಿ ಬಿಡುವ ಧಾರ್ಮಿಕ ಪದ್ಧತಿಯ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವ ಶೋಷಣೆಗೆ ವಿದ್ಯೆಯ ಮೂಲಕ ಬರುವ ಅರಿವೇ ಪರಿಹಾರವೆಂದು ಸೂಚಿತವಾಗಿದ್ದರೆ, 'ರೆಕ್ಕೆ ಮೂಡಿದಾಗ'ದಲ್ಲಿ ರಾಜಕೀಯ ಅಧಿಕಾರದಾಟದಲ್ಲಿ ಲೈಂಗಿಕವಾಗಿ ನಲುಗುವ ಹೆಣ್ಣಿಗೆ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪಾಠದ ಮೂಲಕ ಬಿಡುಗಡೆಯ ಹಾದಿ ಸೂಚಿಸಲಾಗಿದೆ. ನಾಟಕವಾಗಿ ಮೊದಲನೆಯದು 'ಅತಿ ಸರಳ' ಎನಿಸಿದರೆ ಎರಡನೆಯದು 'ಅತಿರೇಕ' ಅನ್ನಿಸುತ್ತದೆ. ಈ ಎರಡೂ ವಸ್ತುವಿನ ಸರಳೀ ಕರಣದ ಪರಿಣಾಮಗಳೇ. ಹೈದರಾಬಾದ್ ಕರ್ನಾಟಕದ ಜನಪದ ಭಾಷೆಯನ್ನು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಹಾಡುಗಳಲ್ಲಿ, ಬಹು ಸುಲಲಿತ ಶೈಲಿಯಲ್ಲಿ ಬಳಸಲಾಗಿದ್ದು, ಅದು ನಾಟಕಗಳಿಗೆ ಒಂದು ಹಂತದ 'ಆಕರ್ಷಣೀಯತೆ'ಯನ್ನು ಮಾತ್ರ ಒದಗಿಸಿದೆ. ಹೀಗಾಗಿ ಬಂಡಾಯ ಒಟ್ಟಾರೆ ಇಲ್ಲಿ ಲಘು ಮನರಂಜನೆಗಷ್ಟೇ ಮೀಸಲಾದಂತಿದೆ.

ಸ್ವಪ್ನ ಸೋಪಾನ ಲೇ: ಡಾ॥ ದ್ವಾರಕಾನಾಥ್ ಕಬಾಡಿ.

ಹಿನ್ನುಡಿಯಲ್ಲಿ ದೊಡ್ಡರಂಗೇಗೌಡರಿಂದ ಜಾಗತಿಕ ಕವಿ ಎಂದು ಗುರುತಿಸ ಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ ಕಬಾಡಿಯವರ ಒಂದು ನೂರಾ ಎರಡು ಕವನಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡ ಈ ಸಂಕಲನದ ಬಹುತೇಕ ಕವನಗಳ ಬಹುತೇಕ ಸಾಲುಗಳು ಒಂದೇ ಅಕ್ಷರ ಅಥವಾ ಒಂದೇ ಶಬ್ದಕ್ಕೆ ಸೀಮಿತವಾಗಿದ್ದು, ಅವನ್ನೆಲ್ಲಾ ಜೋಡಿಸಿಕೊಂಡು ಕವನದ ಅರ್ಥ ಅಥವಾ ಭಾವವನ್ನು ಸಂಘಟಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ವೇಳೆಗೆ ಓದುಗ ಅತೀವ ಮಾನಸಿಕ ಆಯಾಸಕ್ಕೆ ತುತ್ತಾಗಿರುತ್ತಾನೆ. ಯಾವುದೇ ಉದ್ದೇಶ ತೋರದ ಈ ಕಸರತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಮೂಡುವ ಚಿತ್ರಗಳೂ ಸಂಕಲನದ ಶೀರ್ಷಿಕೆಗೆ ತಕ್ಕಾಗಿ, ಮನಸ್ಸು ಸ್ವಪ್ನಕ್ಕೆ ಜಾರುವ ಮುನ್ನ ಈಡಾಗುವ ಅಜಾಗ್ರತಾವಸ್ಥೆಯ ಪ್ರತೀಕಗಳಂತೆ ಇದ್ದು ಅಮೂರ್ತವಾಗಿಯೇ ಉಳಿಯುತ್ತವೆ. ಲಹರಿ ಎಳೆದೊಯ್ದೆಡೆಯಲ್ಲೆಲ್ಲಾ

ಹೋಗುವ ಬದಲು ಮನಸ್ಸನ್ನು ಒಂದು ಕಡೆ ನಿಲ್ಲಿಸಿ ಬರೆಯಬಲ್ಲರಾದರೆ ಕಬಾಡಿಯವರು ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಒಳ್ಳೆಯ ಕವನಗಳನ್ನು ನೀಡಬಲ್ಲರೆಂಬುದಕ್ಕೂ ಈ ಸಂಕಲನದಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಪುರಾವೆಗಳಿವೆ: 'ಟಿಸಿಲೊಡೆದ ಅಶ್ವತ್ಥ', 'ನಗೆಯ ಬೆಳಕು' 'ಪ್ರೇಕ್ಷಕ' ಇತ್ಯಾದಿ.

ನನ್ನ ಪಾಡಿಗೆ ನಾನು **ಲೇ: ಅಬ್ದುಲ್ ರಶೀದ್**

'ಮೋಳ್' ಎಂಬ ಹುಡುಗಿಗೆ ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ಅರ್ಪಿಸಿದ ಈ ಸಂಕಲನದ ಕವನಗಳು ಪ್ರೀತಿಯ ಜ್ವರದಲ್ಲಿನ (ಕಾಮಜ್ವರ!) ಕನವರಿಕೆಗಳಾಗಿವೆ. ಹೃದಯದ ಅಸ್ತಿತ್ವ ಅದರ ಸುತ್ತಲಿರುವ ದೇಹದ ಇತರ ಅಂಗಾಂಗಗಳ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಅರ್ಥಪೂರ್ಣವಾಗುವಂತೆ, ಕಾವ್ಯ ಕೂಡಾ ಇತರ ಮೂರ್ತ ವಾಸ್ತವಗಳ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಅರ್ಥಪೂರ್ಣವಾಗುವುದು. ಇಂಥ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ತಿರಸ್ಕರಿಸುವ ಕಾವ್ಯ ಮೂರ್ತ ವಾಸ್ತವಗಳನ್ನು imply ಮಾಡಬಲ್ಲಂಥ ಭಾವುಕ ತುಮುಲಗಳನ್ನು–ಚಕ್ರತೀರ್ಥಗಳನ್ನು - ಒಳಗೊಂಡಿರಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ರಶೀದರ ಇಲ್ಲಿನ ಪದ್ಯಗಳು ಇಂಥ ಸಾಧ್ಯತೆ ಹೊಂದಿಲ್ಲ. 'ಇವರು ನಡೆಸಿದ ಪ್ರಯೋಗ ಕುತೂಹಲದಿಂದ ಕೂಡಿದೆಯಾದರೂ, ಇದಕ್ಕೆ ಮತ್ತಷ್ಟು ಜಗಿತ ಪ್ರಾಪ್ತವಾದರೆ ಇವರಿಂದ ಮಹತ್ವದ ಕಾವ್ಯ ಪ್ರಯೋಗವನ್ನು ನಿರೀಕ್ಷಿಸಬಹುದು' ಎಂಬ ಮುನ್ನುಡಿಯಲ್ಲಿನ ಕಿ. ರಂ. ನಾಗರಾಜ ಅವರ ಮಾತುಗಳು ಈ ಕವಿತೆಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಹೇಳುತ್ತವೆ.

ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದ ವಾಚನಾಲಯದೊಳಗೆ **ಲೇ: ಅಶೋಕ ಶೆಟ್ಟರ**

ತಮ್ಮ ಈ ಮೊದಲ ಸಂಕಲನದ ಮೊದಲಿಗೆ ಲೇಖಕ ಅಲ್ಲಮನನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸುತ್ತ– 'ಕರ್ಪುರದ ಗಿರಿಯ ಉರಿಯು ಹಿಡಿದಡೆ ಇದ್ದಿಲುಂಟೆ ? ಮಂಜಿನ ಶಿವಾಲಯಕ್ಕೆ ಬಿಸಿಲ ಕಳಶವುಂಟೆ ?' ಎಂಬ ವಚನವನ್ನು ಸ್ಮರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಅವರ ಈ ಸಂಕಲನದ ಪದ್ಯಗಳು ವೈಚಾರಿಕತೆಯನ್ನು ಧರಿಸುವಲ್ಲಿ ಇಂತಹ ಸಂಬಂಧ ಸಾಧ್ಯವಾಗಿಲ್ಲ. ಕಾವ್ಯದ ಮೈಯಲ್ಲಿ 'ಒಂದರ ಹಿಂದೊಂದು ವೈಚಾರಿಕ ಸೋಲುಗಳು ಕೆಣಕಿ' ಕಾಡುತ್ತವೆ. 'ಸಾವು–ಒಂದು ಕಲ್ಪನೆ' ಪದ್ಯದ ರೀತಿಯನ್ನೇ ನೋಡಿ. ತನಗೆ ಎಪ್ಪತ್ತೈದು ವರ್ಷವಾಗುವ ೨೦೩೨ ನೇ ಇಸ್ವಿಯ ಭವಿಷ್ಯಕ್ಕೆ ತನ್ನ ಪ್ರಜ್ಞೆಯನ್ನು ಮುಂದಕ್ಕೆ ನೂಕಿ ಸಾವಿನ ಸಾಮೀಪ್ಯವನ್ನು ಗ್ರಹಿಸುವ ರೀತಿಯಲ್ಲಿಯೇ ತೊಂದರೆಯಿದೆ. 'ಇಂಡಿಯಾ: ಎಪ್ಪತ್ತೆಂಟರ ಬೇಸಿಗೆ', 'ನಗರದಲ್ಲೊಂದು ಮನೆಯ ಮಾಡಿ' ಪದ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಕೂಡ ಇಂಥದೇ ತೊಂದರೆ ಕಾಣಿಸು

ತ್ತದೆ. ವೈಚಾರಿಕತೆಯ ಸಂವಹನಕ್ಕೆ ತೊಡಗಿದಾಗಲೆಲ್ಲ ಅಶೋಕರ ಕವಿತೆ ಇಂಥ ಅಪಾಯವನ್ನು ಎದುರಿಸುತ್ತದೆ. ವೈಚಾರಿಕತೆಯ ಹಂಗು ತೊರೆದ ಪದ್ಯಗಳು ಮಾತ್ರ ಲವಲವಿಕೆಯನ್ನು ತೋರುವ ಸುಂದರ ಕವಿತೆಗಳಾಗಿವೆ. 'ಸಾಧನಕೇರಿಯ ಸಂಜೆ ಮಳೆಸೆಳಕುಗಳು', 'ಯಾರ ಕವಿತೆಗಳಿವು', 'ಹೀಗೂ ಒಂದು ಭೂಮಿಗೀತ' ಇಂತಹ ಪದ್ಯಗಳಾಗಿವೆ.

ನಾರಿಹಳ್ಳದ ದಂಡೆಯಲ್ಲಿ **ಲೇ:** ಚಂದ್ರಕಾಂತ ವಡ್ಡು

ಅಮೂರ್ತವನ್ನು ರಮಿಸಲು ಹೊರಡುವ ಇಲ್ಲಿನ ಬಹುತೇಕ ಕಥೆಗಳು ಒಂದು ರೀತಿಯ ಗೊಂದಲದಲ್ಲಿ ಕೊನೆಗೊಳ್ಳುತ್ತವೆ. ಇಲ್ಲಿನ ಕಥೆಗಳು ಅತಿಯಾದ ಆಕಾಂಕ್ಷೆಯ ಭಾರದಲ್ಲಿ ನರಳುತ್ತವೆ. ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ಕಥೆಗಾರನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಹೇಳಲು ಏನಿದೆಯೋ ಅದು ಅವನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಯೇ ಉಳಿದುಹೋಗಿ ಲಹರಿಯೊಂದು ನಮ್ಮ ಮುಂದೆ ಹರಿದುಹೋದಂತಾಗುತ್ತದೆ. ಕಥಾ ವಸ್ತುವಿನ ಗಾತ್ರ ಮತ್ತು ಗಾಢತೆಯನ್ನು ಪರಿಭಾವಿಸಿ ಅದಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ಗಾತ್ರದ ರೂಪವನ್ನು -ಪಾತ್ರೆಯನ್ನು ಒದಗಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಇಲ್ಲವಾದರೆ ದೊಡ್ಡ ಪಾತ್ರೆಯಲ್ಲಿಟ್ಟ ಕಥಾವಸ್ತು ಅತ್ತಿತ್ತ ಉರುಳಾಡಿ ಸದ್ದುಮಾಡಿ ಗೊಂದಲ ಹುಟ್ಟಿಸುತ್ತದೆ. ಶಕ್ತಿಯುತ ನಿರೂಪಣೆಯ ಗದ್ಯವನ್ನು ಸಾಧಿಸಿರುವ ಚಂದ್ರಕಾಂತ ವಡ್ಡುರವರ ಕಥೆಗಳಿಗೆ ಹೀಗಾಗಿರುವುದು ನೋವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತದೆ.

ಮತ್ತೆ ನನ್ನ ಆಕಾಶ **ಲೇ:** ಕೆ. ಪಿ. ನಟರಾಜ

ನಲವತ್ತೈದು ಕವನಗಳಿರುವ ನಟರಾಜ ಅವರ ಈ ಎರಡನೇ ಸಂಕಲನ, ಕವಿ ಮೈಚಳಿ ಬಿಟ್ಟು ಕಾವ್ಯೋದ್ಯೋಗದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದ್ದಾರೆನ್ನುವುದನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟಪಡಿಸುತ್ತದೆ. ಕೆ. ಪಿ. ನಟರಾಜ ಎಲ್ಲ ಕ್ಷಣಗಳೂ ಕಾವ್ಯವಾಗಬೇಕೆನ್ನುವ ಛಲತೊಟ್ಟು ಕಾವ್ಯವಾಗದ ಹಳ್ಳಿಯ ಕ್ಷಣಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಆತಂಕ ತಾಳುತ್ತಾರೆ: 'ಕಾವ್ಯವಾಗದ ಹಳ್ಳಿಯ ಆತಂಕದ ಕ್ಷಣಗಳು'. 'ಮೆಯ್ಯುವ ಆಡೊಂದನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ' ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಕಾವ್ಯಕ್ಕೆ ಒಗ್ಗಿಸುವ ಆಸೆಯನ್ನು ಹೇಳುತ್ತದೆ. ಒಂದೊಂದು ಕ್ಷಣವನ್ನು ಆಯಾ ಕ್ಷಣದಲ್ಲೇ ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ಹಿಡಿದುಕೊಡುವ ಉತ್ಸಾಹ ತೋರುವ ಕವಿ 'ಕಾಯುವಿಕೆ'ಯನ್ನು ದೂರೀಕರಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಇದರಿಂದ ಕಾವ್ಯದ ಬಿಡಿ ಬಿಡಿ ಎಳೆಗಳು ಸಿಗುತ್ತವೆಯೇ ಹೊರತು ಪರಸ್ಪರ ಜೋಡಿಗೊಂಡ ಹೆಣಿಗೆ ಸಾಧ್ಯವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಸಂಯಮ ಬೆಳೆಯುವ ಕವಿಗೆ ತುಂಬ ಅವಶ್ಯವಾದದ್ದು.

ಪುಸ್ತಕ ಸ್ವೀಕಾರ

೧. ಚಕ್ರಗತಿ (ಕವಿತೆ)-೧೯೯೨ ಲೇ: ಜಿ. ಎಸ್. ಶಿವರುದ್ರಪ್ಪ
ಪ್ರ: ಕಾಮಧೇನು ಪ್ರಕಾಶನ, ಬೆಂಗಳೂರು-೨೦ ಪು:೮೬ ಬೆಲೆ: ರೂ. ೨೦

೨. ಶಿಷ್ಟ-ಪರಿಶಿಷ್ಟ (ವಿಮರ್ಶೆ)-೧೯೯೨ ಲೇ: ಡಾ॥ ಪುರುಷೋತ್ತಮ ಬಿಳಿಮಲೆ
ಪ್ರ: ಮದಿಪು ಪ್ರಕಾಶನ, ಮಂಗಳ ಗಂಗೋತ್ರಿ, ಮಂಗಳೂರು-೫೭೪೧೯೯
ಪು: ೧೦+೨೧೬ ಬೆಲೆ: ರೂ. ೪೫ ಮತ್ತು ೭೫

೩. ವಚನ ಚಳವಳಿ (ವಿಚಾರ)-೧೯೯೨ ಲೇ: ಡಾ॥ ಬಸವರಾಜ ಸಬರದ
ಪ್ರ: ಪಲ್ಲವಿ ಪ್ರಕಾಶನ, ಗುಲ್ಬರ್ಗಾ ಪು: ೮+೧೮೮ ಬೆಲೆ: ರೂ. ೪೦

೪. ಕಲ್ಯಾಣಸರಸ್ವತಿ (ವ್ಯಕ್ತಿ-ವಿಚಾರ)-೧೯೯೨ ಸಂ: ಡಾ॥ ಬಿ. ಎನ್. ಸುಮಿತ್ರಾಬಾಯಿ
ಪ್ರ: ಕರ್ನಾಟಕ ಲೇಖಕಿಯರ ಸಂಘ (ರಿ), ಬೆಂಗಳೂರು-೧೮
ಪು: ೧೦+೩೯೬ ಬೆಲೆ: ರೂ. ೬೦

೫. ದೇಶಕೋಶ ದಾಸವಾಳ (ಕವಿತೆ)-೧೯೯೨ ಲೇ: ಎಲ್. ಎನ್. ಮುಕುಂದರಾಜ
ಪ್ರ: ಸೂರ್ಯ ಪ್ರಕಾಶನ, ಲಕ್ಕೇನಹಳ್ಳಿ, ತುಮಕೂರು ಜಿಲ್ಲೆ
ಪು: ೧೫+೭೦ ಬೆಲೆ: ರೂ. ೩೦ ಮತ್ತು ೩೬

೬. ನಾ ಕವಿ ಅಲ್ಲ (ಕವಿತೆ)-೧೯೯೨ ಲೇ: ಧರಣೇಂದ್ರ ಕುರಕುರಿ
ಪ್ರ: ಜಾಗೃತಿ ಪ್ರಕಾಶನ, ಶಿರಸಿ-೫೮೧೪೦೨ ಪು: ೧೦+೬೪ ಬೆಲೆ: ರೂ.೨೦

೭. ಮೇದಿನಿ (ಕವಿತೆ)- ಲೇ: ರಾಜೀವ
ಪ್ರ: "ಮಿತ್ರಪ್ರಸಾದ" ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ವೇದಿಕೆ, ಬಲವಳ್ಳಿ-೫೮೧೩೧೫ (ಉ.ಕ.)
ಪು: ೩೮ ಬೆಲೆ: ರೂ. ೧೫

೮. ಸುಮ್ಮನಿರುವ ಸುಮ್ಮಾನ (ತಾವೋ ಪದ್ಯಗಳು)-೧೯೯೨ ಕನ್ನಡಕ್ಕೆ: ಎಸ್. ಮಂಜುನಾಥ್
ಪ್ರ: ಅಕ್ಷರ ಪ್ರಕಾಶನ, ಹೆಗ್ಗೋಡು (ಸಾಗರ)-೫೭೭೪೧೭
ಪು: ೯೨+೨೦ ಬೆಲೆ: ರೂ. ೨೫

೯. ಮರ್ಯಾದೆಯ ಮುಸುಕಿನಲ್ಲಿ (ಲೇಖನಗಳು)-೧೯೯೨ ಲೇ: ಹೇಮಾ ಪಟ್ಟಣಶೆಟ್ಟಿ
ಪ್ರ: ಅನನ್ಯ ಪ್ರಕಾಶನ, ವಿದ್ಯಾಗಿರಿ, ಧಾರವಾಡ-೪ ಪು: ೮೪ ಬೆಲೆ: ರೂ. ೨೪

(ಸೂ: ಪುಸ್ತಕದ ಎರಡು ಪ್ರತಿ ಕಳಿಸಿದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಪರಿಚಯ/ವಿಮರ್ಶೆ ಸಾಧ್ಯವಾಗುವುದು -ಸಂ.)

ಪತ್ರಗಳು

ಸಂವಾದ ೨೬-೨೭ ತುಂಬ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಬಂದಿದೆ ...ಕನ್ನಡ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಲೋಕ ಈಗ ತನ್ನ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಗಾಗಿ 'ಸಂವಾದ'ದ ಕಡೆಗೇ ನೋಡಬೇಕಾಗಿದೆ.

ಬೆಂಗಳೂರು **ಜಿ. ಎಸ್. ಶಿವರುದ್ರಪ್ಪ**

ಸಂವಾದ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಬಂದಿದೆ. ಶುಭಾಶಯಗಳು.

ಹೈದರಾಬಾದ್ **ಕೆ. ವಿ. ತಿರುಮಲೇಶ್**

ನಿಸ್ಸಂದೇಹವಾಗಿ 'ಸಂವಾದ' ಈಗ ಕನ್ನಡದ ಅತ್ಯುತ್ತಮ ಸಾಹಿತ್ಯಿಕ ಪತ್ರಿಕೆ.

ಹಂಪಿ **ಎಚ್. ಎಸ್. ರಾಘವೇಂದ್ರರಾವ್**

ಸಂವಾದ ರೇ ಸಂಚಿಕೆ ಪಟ್ಟಾಭಿಯವರ 'ಹೊಸ ಓದು' ಲೇಖನದಿಂದ ಕಳೆಗಟ್ಟಿದೆ.

ಭದ್ರಾವತಿ **ಎಂ. ಚಂದ್ರಶೇಖರಯ್ಯ**

ರೇ ಕುರಿತ ಬರಹಗಳನ್ನು ಓದಿದೆ. ಇದಕ್ಕಿಂತ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ನನಗೆ 'ಹೊಸ ಓದು' ವಿಭಾಗದ ಬರಹಗಳು ಇಷ್ಟವಾದವು. "ಆಸಕ್ತಿ" ಕುರಿತಂತೆ ಬರೆದಿರುವ ಕೆಲವು ಮಾತುಗಳು ಹೊಸಚಿಂತನೆಯಿಂದ ಪ್ರಜ್ವಲಿಸಿವೆ. ವಿಮರ್ಶೆಯನ್ನು ತಾತ್ವಿಕವಾಗಿ ಚರ್ಚಿಸುವಂತಹ ಸೋಮಯಾಜಿಯವರ ಲೇಖನವನ್ನು ಇಡಿಯಾಗಿ ಪ್ರಕಟಿಸಬೇಕಿತ್ತು. ವಿಮರ್ಶೆಯನ್ನು ತಾತ್ವಿಕ ಜಿಜ್ಞಾಸೆಯ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ವಾಗ್ವಾದಕ್ಕೊಳಪಡಿಸುವ ಇಂಥ ಲೇಖನಗಳ ಜರೂರು ಈಗ ನಮ್ಮ ಮುಂದಿದೆ.

ಮೈಸೂರು **ಎಸ್. ಶಿವಾನಂದ**

ರೇ: ಒಂದು ಸಂದರ್ಶನ ಅನುವಾದವಾದರೂ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಮೂಡಿಬಂದಿದೆ. ಕನ್ನಡದ ಓದುಗರಿಗೆ ರೇ ಅವರ ವಿಚಾರ ಮುಟ್ಟಿಸುವಲ್ಲಿ ತುಂಬ ಪ್ರಯೋಜನಕಾರಿಯಾಗಿದೆ.

ದಾವಣಗೆರೆ **ಶಂಕರ ಪಾಟೀಲ**

ಸಂವಾದ ಮನಕ್ಕೆ ಮುದನೀಡಿದೆ. ಹಲವರಿಗೆ ತೋರಿಸಿದೆ. ಬಹಳಷ್ಟು ಇಷ್ಟಪಟ್ಟರು. ಚಂದಾದಾರರಾಗಲು ಬಯಸಿದ್ದಾರೆ.

ಅರಳಸುರಳಿ **ಪಂಕಜಾಕ್ಷಿ ಎ. ವಿ.**

ರೇ ಸಂಚಿಕೆಯಲ್ಲಿನ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಅನುವಾದಿಸಲ್ಪಟ್ಟ 'ಖಗಮ' ಕಥೆ, ದಿವಾಕರರ ಕವನಗಳು ಹಾಗೂ ತೋಳ್ಪಾಡಿ ಮತ್ತು ನಾಗಭೂಷಣರ "ಹೊಸ ಓದು" ಗಮನಾರ್ಹ ಅನಿಸಿದವು.

ಕೊಣಾಜೆ **ಎಚ್. ಪಟ್ಟಾಭಿರಾಮ ಸೋಮಯಾಜಿ**

....ವಿಶೇಷವೆಂದರೆ ಈಚೆಗೆ ಬಂದ ಮೂರು ವಿಮರ್ಶೆ ಪುಸ್ತಕಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಒಟ್ಟಿಗೇ ರಿವ್ಯೂ ಮಾಡಿಸಿರುವುದು ಪರಸ್ಪರ ಗ್ರಹಿಕೆ, ಮಿತಿಗಳನ್ನು ನಾವು ಮತ್ತು ಓದುಗರು ತಿಳಿಯಲು ನೆರವಾಗುವಂತಿರುವುದು.

ಬೆಂಗಳೂರು **ಕೆ. ಸತ್ಯನಾರಾಯಣ**